

De kracht van sport

in een aandachtswijk

**Een onderzoek naar de kracht van sport als middel voor
sociale cohesie in een aandachtswijk**

**Marjolein Evers
Vrijetijdswetenschappen
Universiteit van Tilburg**

Marjolein Evers
360965

De kracht van sport in een aandachtswijk
een onderzoek naar de kracht van sport als middel
voor sociale cohesie in een aandachtswijk

Tilburg, 18 augustus 2008

W.J.H. Mulier Instituut
Mark van den Heuvel & Remco Hoekman

Master Leisure Studies
Faculteit Sociale Wetenschappen
Universiteit van Tilburg

Voorwoord

Voor mijn afstudeerscriptie van de opleiding Vrijtijdswetenschappen aan de Universiteit van Tilburg heb ik gekozen voor het W.J.H. Mulier Instituut met daarbij de focus op sport en aandachtswijken. Door mijn afstudeerscriptie aan de NHTV te Breda, internationale hogeschool voor toerisme en verkeer, ben ik erg geïnteresseerd geraakt in wijkgericht werken en de invloed van vrijetijdsactiviteiten. Tijdens mijn onderzoek naar de invloed van culturele wijkactiviteiten op sociale cohesie, leek het me nu interessant om te kijken naar de invloed van sportactiviteiten. In het onderzoek kwam namelijk naar voren dat het merendeel van de respondenten sport als belangrijkste factor ziet binnen de vrije tijd. De vraag wat voor kracht sport op sociale cohesie in een aandachtswijk heeft, leek mij dan ook erg interessant. Hoewel mijn onderzoek aan de NHTV gebaseerd was op een experiment betreft dit afstudeeronderzoek een cross-sectioneel design, waarbij maar op één moment gemeten wordt. Het uitvoeren van een geheel ander onderzoeksdesign bood een ultieme uitdaging.

Door in het begin van het onderzoek eerst een goede analyse van het probleem te maken en de onderzoeksmethoden op te zetten, bood dit me meer inzicht in de materie en houvast om goed geïnformeerd en gestructureerd aan het veldonderzoek te beginnen. Ook door de diepte-interviews met verschillende experts in het werkveld werd de weg van het onderzoek steeds duidelijker. Het bood mij een compleet beeld van hoe het probleem gezien werd door de betrokkenen zelf en wat de belangrijkste elementen zijn om het probleem te kunnen verminderen. De personen die ik benaderd heb tijdens dit onderzoek hebben mij dus veel nuttige informatie gegeven.

Voor dit onderzoek wil ik dan ook iedereen bedanken voor zijn of haar medewerking. Graag zou ik in het bijzonder Mark van den Heuvel en Remco Hoekman van het W.J.H. Mulier Instituut willen bedanken voor de goede begeleiding tijdens het onderzoek. Gedurende het onderzoek hebben zij altijd tijd vrij gemaakt voor tussentijdse feedback en eventuele vragen die ik had rondom het onderzoek. Daarnaast wil ik tevens dhr. L. van Baest, A. Vossen en A. van Liempt bedanken voor hun ondersteuning en advies bij het analyseren van de enquêtes. Tevens wil ik jongerenwerker Bas Krans en opbouwwerkers Jeannet Westphal en Driss Tribaghi van de wijk Wielwijk te Dordrecht bedanken voor hun steun en kennis. Eveneens zou ik alle andere geïnterviewden en geënquêteerden willen bedanken voor hun medewerking aan het onderzoek.

Marjolein Evers
Tilburg, augustus 2008

Inhoudsopgave

Samenvatting

1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding en probleemstelling	1
1.2 Relevantie en doelstelling.....	2
1.3 W.J.H. Mulier Instituut.....	2
1.4 Vooruitblik	2
2. Theoretische achtergrond	3
2.1 Sociale cohesie	3
2.1.1 <i>Historische achtergrond</i>	3
2.1.2 <i>Definitie sociale cohesie</i>	3
2.1.3 <i>Participatie</i>	4
2.1.4 <i>Binding</i>	4
2.1.5 <i>Betrokkenheid</i>	5
2.1.6 <i>Relatie binding, betrokkenheid en participatie</i>	6
2.1.7 <i>Conclusie</i>	6
2.2 Aandachtswijken	6
2.2.1 <i>Sociale component</i>	7
2.2.2 <i>Aanpak problemen</i>	8
2.2.3 <i>Conclusie</i>	8
2.3 Sportparticipatie	9
2.3.1 <i>Definitie sportparticipatie</i>	9
2.3.2 <i>Sportvereniging</i>	9
2.3.3 <i>Sportbuurtwerk</i>	9
2.3.4 <i>Ongeorganiseerd verband</i>	10
2.3.5 <i>Sociale effecten</i>	10
2.3.6 <i>Determinanten sportparticipatie</i>	11
2.3.7 <i>Conclusie</i>	11
2.4 Conceptueel model.....	12
2.5 Onderzoeksvragen	12
3. Methodologie	13
3.1 Onderzoeksdesign	13
3.2 Populatie en steekproef	13
3.3 Onderzoeksinstrumenten	14
3.4 Operationalisering concepten.....	15
3.5 Dataverzameling	15
3.6 Analysetechnieken	16
4. Resultaten	17
4.1 Procedure	17
4.2 Respondenten.....	17
4.2.1 <i>Achtergrond</i>	17
4.2.2 <i>Sport en sportverbanden</i>	20
4.2.3 <i>Onbetaalde werkzaamheden</i>	24
4.2.4 <i>Binding</i>	25
4.2.5 <i>Betrokkenheid</i>	27
4.2.6 <i>Participatie</i>	28
4.2.7 <i>Conclusie</i>	29
4.3 Factoranalyse	31
4.3.1 <i>Betrouwbaarheidsanalyse</i>	33
4.3.2 <i>Conclusie</i>	34

4.4	Regressieanalyse	35
4.4.1	<i>Sportparticipatie</i>	35
4.4.2	<i>Sportverbanden</i>	38
4.4.3	<i>Conclusie</i>	40
4.5	Elementen sportparticipatie.....	41
4.5.1	<i>Vrijwilligers, begeleiders en coaches</i>	41
4.5.2	<i>Vertrouwen creëren en gezamenlijk belang</i>	42
4.5.3	<i>Samenwerking tussen alle actoren</i>	43
4.5.4	<i>Aanwezigheid infrastructuur</i>	43
4.5.5	<i>Kleinschalig, laagdrempelig en dichtbij</i>	43
4.5.6	<i>Combinatie activiteiten in de buurt</i>	44
4.5.7	<i>Zelf verantwoordelijkheid</i>	44
5.	Conclusies en aanbevelingen	45
5.1	Conclusies.....	45
5.2	Aanbevelingen	50
5.2.1	Aanbevelingen voor de praktijk	50
5.2.2	Aanbevelingen voor verder onderzoek.....	51

Literatuurlijst

Bijlagen

1. Plattegrond Wielwijk
2. Itemlijst interviews
3. Enquête en verantwoording
4. Achtergronden respondenten
5. Betrouwbaarheidsanalyses

Samenvatting

Steeds vaker staan spanningen tussen bevolkingsgroepen centraal in zowel het politieke als het maatschappelijke debat. Ook de media berichten over toenemend geweld en conflicten tussen de verschillende bevolkingsgroepen in Nederland en met name onder jongeren. Een begrip dat hierbij meermaals naar voren komt is afnemende sociale cohesie. Voor het bevorderen van de sociale cohesie gaat de aandacht van de overheid uit naar de wijk. De wijk wordt gehanteerd als aangrijpingspunt voor het lokaliseren en aanpakken van sociale problemen. Binnen de wijkaanpak is een speciale rol weggelegd voor voorzieningen. Deze worden van belang geacht om de leefbaarheid en veiligheid in een wijk te bevorderen. Vooral de sport krijgt de laatste jaren steeds meer aandacht als ontmoetingsmiddel en maatschappelijk bindmiddel waarbinnen contacten met zowel de eigen groep als tussen bevolkingsgroepen kunnen plaatsvinden. De vraag is of sport (in haar verschillende verbanden) ook een positieve bijdrage levert aan de sociale cohesie in een aandachtswijk en hoe deze bijdrage versterkt kan worden. De probleemstelling van dit onderzoek luidt dan als volgt:

"In hoeverre levert sportparticipatie (in verschillende verbanden) een bijdrage aan de sociale cohesie in een aandachtswijk en hoe kan deze bijdrage versterkt worden?"

Sociale cohesie kent een verscheidenheid aan definities, waarbij participatie, binding en betrokkenheid voortdurend de centrale elementen zijn. Participatie, binding en betrokkenheid hangen nauw met elkaar samen en beïnvloeden elkaar. Participatie in de samenleving versterkt de binding tussen individuen en groepen. Een sterke binding resulteert in betrokkenheid en een sterke betrokkenheid zorgt op haar beurt voor motivatie om te blijven participeren. Participatie kan hierbij gezien worden als spil van de relatie waarop ingespeeld dient te worden. Participatie kent vele verschijningsvormen, zoals deelname aan sportactiviteiten en culturele activiteiten. In kader van dit onderzoek is er gekeken naar sportparticipatie binnen het georganiseerde (de sportvereniging en het sportbuurtwerk) en ongeorganiseerde verband (ongeorganiseerd samen sporten). Naast de onderlinge relaties worden de concepten eveneens beïnvloed door achterliggende factoren. Sportparticipatie wordt beïnvloed door de achtergrondkenmerken geslacht, leeftijd, opleiding, inkomen en nationaliteit. De binding wordt naast de achtergrondkenmerken eveneens beïnvloed door individuele factoren, waarden en behoeften en de betrokkenheid door de waarden, behoeften, stimulus- en situationele factoren.

Het sociale component is bij de wijkaanpak erg belangrijk, maar is de laatste jaren steeds verder te zoeken. De mensen kennen elkaar niet meer, raken onverschillig over de toestand van de wijk en de onderlinge saamhorigheid neemt af. De kennis over de ander is afgenomen, waardoor er kleine eilanden in een wijk worden gecreëerd die zowel in zichzelf kunnen zijn gekeerd of juist naar buiten treden. Kennis over de ander zorgt ervoor dat mensen zich veiliger voelen en er een sterkere sociale binding ontstaat. Sportparticipatie zou hier een rol in kunnen spelen. Sportparticipatie kent zowel maatschappelijke en individuele effecten. Een van de belangrijkste effecten zijn het zorgen voor maatschappelijke controle. Sport kan zorgen voor het inpassen van het gedrag van mensen en groepen in de maatschappij en/of voor correctie van afwijkend gedrag. Daarnaast houdt het jongeren van de straat, hetgeen van belang is om de leefbaarheids- en veiligheidsproblemen te verminderen. Tevens zorgt sport voor integratie, interactie en socialisatie. Sport brengt mensen bij elkaar waardoor onderlinge contacten, samenwerking, vertrouwen en gemeenschapsgevoel kunnen ontstaan. Naast deze effecten zorgt sport tevens voor plezier, ontspanning en zelfontplooiing, welke resulteert in een persoonlijke ontwikkeling, welke op haar beurt van invloed is op de sociale cohesie. Opgemerkt dient te worden dat deze effecten ook zonder sportactiviteiten bewerkstelligd kunnen worden. Matarasso concludeert bijvoorbeeld dat culturele activiteiten zorgen voor vriendschap, zelfvertrouwen en plezier. Uslaner weerlegt dit argument door te kijken naar het opleidingsniveau.

Om de relatie tussen sportparticipatie (en haar verschillende verbanden) binding, betrokkenheid en toekomstige participatie in een aandachtswijk te toetsen, zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. Welke sportverbanden kunnen worden onderscheiden bij de wijkbewoners?
2. Welke achtergrondkenmerken zijn van invloed op de sportverbanden in de wijk?
3. Draagt sportparticipatie bij aan binding, betrokkenheid en toekomstige participatie in de wijk, gecontroleerd voor de achtergrondkenmerken, waarden, behoeften, individuele-, stimulus- en situationele factoren?
4. Verschilt de mate van binding, betrokkenheid en participatie van mensen die participeren in een sportvereniging, deelnemen aan sportbuurtwerk en ongeorganiseerd sportverband?
5. Welke elementen zijn van belang om de bijdrage van sportparticipatie aan sociale cohesie te versterken?

Binnen de context van een aandachtswijk is er gekozen voor de wijk Wielwijk te Dordrecht. Wielwijk is een van veertig geselecteerde krachtwijken van Minister Vogelaar van Wonen, Wijken en Integratie. Binnen de wijk zijn bij de sportverenigingen het sportbuurtwerk en op pleinen en in parken honderd wijkbewoners geënquêteerd. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen zijn er tevens interviews gehouden met de wethouder, opbouwwerkers, jongerenwerker, Bureau Sportstimulering en verschillende sportverenigingen binnen Wielwijk. Na het analyseren van de steekproefgegevens is het onderzoek toegespitst op de mannen van 12 - 26 jaar.

De populairste verbanden onder de wijkbewoners zijn de sportvereniging, het sportbuurtwerk en het ongeorganiseerd samen sporten. Gezien de dataverzameling is deze uitkomst niet vreemd. Deelname in de sportverbanden zijn echter erg afhankelijk van de sportvoorkeur, de nabijheid en de aanwezigheid en kwaliteit van de faciliteiten. Daarnaast is er in de wijk geconstateerd dat er meer mannen als vrouwen deelnemen aan de verschillende sportverbanden door de nabijheid van sportvoorzieningen, de sportvoorkeur en de etnische achtergrond. Ook is de jeugd meer actief binnen de sportverbanden in de wijk dan de ouderen. Op basis van de nationaliteit kan gesteld worden dat er meer autochtonen lid zijn van de sportverenigingen in de wijk en dat er meer allochtonen deelnemen aan sportbuurtwerk en het ongeorganiseerd verband. Een kanttekening hierbij is dat deze uitkomst verschilt als het gaat om de soort sportvereniging. Vooral bij de voetbalverenigingen is er sprake van een oververtegenwoordiging aan allochtonen. De voetbalverenigingen spreken over 'zwarte' en 'witte' voetbalclubs, welke deze laatste zich buiten Wielwijk bevinden.

De relaties tussen sportparticipatie en de verschillende elementen van sociale cohesie (sportparticipatie leidt tot binding, binding tot betrokkenheid en betrokkenheid tot toekomstige participatie) worden door regressieanalyses bevestigd, maar kennen ook enkele aanpassingen. Binding heeft een indirect effect op de toekomstige participatie via de betrokkenheid, maar binnen de regressieanalyse is er ook een significant direct effect ontstaan. Het effect van binding op betrokkenheid kan worden gezien als een suppressie-effect door de variabele stimulusfactoren. Er ontstaat pas een significant effect van binding op betrokkenheid zodra er meerdere variabelen aan het regressiemodel worden toegevoegd. Door het suppressie-effect van binding op betrokkenheid en het directe effect van binding op toekomstige participatie kan afgevraagd worden in hoeverre betrokkenheid een belangrijk concept is, zoals deze geoperationaliseerd is in dit onderzoek, om te worden meegenomen in het beoordelen van de sociale cohesie.

Als er wordt gekeken naar de verschillen in sportverbanden zijn er mede door de kleine steekproef weinig significante verbanden gevonden, waardoor vergelijkingen tussen de sportverbanden en een generalisatie plausibel zijn. Binnen de steekproef kan echter gesteld worden dat het sportbuurtwerk een sterker verband kent met zowel de binding als toekomstige participatie en dat de sportvereniging een sterker verband heeft met de betrokkenheid in vergelijking tot de andere verbanden. Op basis van deze gegevens dient

afgevraagd te worden of de waarde die door de theorie aan sportverenigingen wordt gehecht, gehandhaafd moet blijven. Uit de interviews is gebleken dat er door de jongerenwerker en Bureau Sportstimulering wordt aangegeven dat steeds dezelfde mensen en mensen van dezelfde leeftijd deelnemen aan de activiteiten van het sportbuurtwerk. Hierdoor zijn de ontmoetingen met voorheen onbekende sporters minimaal en breiden deze zich niet uit zoals bij een sportvereniging het geval kan zijn. Leden ontmoeten mensen van verschillende leeftijden tijdens de activiteiten, hetgeen belangrijk is voor sociale cohesie. Het lijkt aannemelijk dat de sportvereniging een grotere bijdrage heeft dan de overige verbanden. Opgemerkt dient te worden dat er bij een sportvereniging minder mensen afkomstig zijn uit de wijk zelf, waardoor het proces van sociale cohesie op wijkniveau beïnvloed wordt. Het dient aanbeveling een goed samenspel te vinden tussen de sportverenigingen en het sportbuurtwerk.

Om de bijdrage aan sociale cohesie te bevorderen is er door de geïnterviewden aangegeven dat vrijwilligers en begeleiders enorm van belang zijn. Niet alleen zijn beide partijen noodzakelijk bij het organiseren van activiteiten om ontmoetingen tussen mensen te stimuleren, maar kunnen zij ook het gedrag van mensen verbeteren en hen sociale vaardigheden bijbrengen die nodig zijn bij het ontstaan van bindingen. Daarnaast is ook het creëren van vertrouwen bij de wijkbewoners en sporters een belangrijk element. Vertrouwen bij de mensen zorgt ervoor dat deze gaan of blijven deelnemen aan activiteiten en onderlinge betrokkenheid versterken. Ook de zelf verantwoordelijkheid van mensen is belangrijk, zodat mensen genoodzaakt zijn om bindingen aan te gaan. Tevens speelt de samenwerking tussen mensen en organisaties in de wijk een belangrijke rol. Samenwerkingen in een wijk kunnen ervoor zorgen dat er meer activiteiten worden georganiseerd, waardoor mensen elkaar vaker tegen kunnen komen. Laagdrempeligheid, nabijheid en een combinatie van activiteiten in de wijk worden hierdoor ook als belangrijke elementen gezien. Tevens de aanwezigheid en de kwaliteit van de voorzieningen zijn van belang om ontmoetingen tussen mensen te kunnen creëren.

Op basis van de uitkomsten van het onderzoek zijn er een aantal aanbevelingen te doen. Aanbevelingen voor de praktijk:

- Betere aansluiting van de sportactiviteiten en -voorzieningen op de vraag van de wijkbewoners. De meningen en ideeën van de gebruikers dienen meegenomen te worden in de uitvoering van de sportplannen. Faciliteiten zijn van groot belang binnen sociale cohesie.
- Naast de primaire aandacht van de gemeente aan de sportverenigingen, dient er meer tijd en geld vrij gemaakt te worden om extra jongerenwerkers en opbouwwerkers in te kunnen zetten om activiteiten te organiseren en te begeleiden.
- Verbetering van de samenwerking tussen de verschillende mensen en organisaties in de wijk om activiteiten voor de wijkbewoners te bewerkstelligen en jongeren van de straat te houden. Er dient afgevraagd te worden of bij het gebruik van de sportvoorzieningen geen voorrang moet worden gegeven aan wijkbewoners. Door de terughoudendheid van en de wachtlijsten bij de sportverenigingen kunnen deze mensen niet deelnemen aan sport en gaat, vooral de jeugd, zich vervelen en overlast veroorzaken in de wijk.

Aanbevelingen voor verder onderzoek:

- Grotere steekproef met aandacht voor zowel sporters als niet-sporters om de verhouding tussen sport en andere activiteiten in de wijk te kunnen onderzoeken.
- Longitudinaal onderzoek waarbij experimenten in de tijd een beter inzicht verschaffen in de causale relatie tussen sportparticipatie en de concepten binding, betrokkenheid en toekomstige participatie.
- Het onderzoeken van meerdere aandachtswijken om verschillen en overeenkomsten te kunnen achterhalen die sociale cohesie kunnen bevorderen.

1 Inleiding

In dit eerste hoofdstuk wordt de aanleiding van het onderzoek beschreven, hetgeen zich uitmondt in een probleemstelling. Vervolgens worden in paragraaf twee de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie besproken met de bijbehorende doelstelling. Ook wordt er aandacht besteed aan de opdrachtgever (paragraaf drie). Het hoofdstuk sluit af met een vooruitblik van wat er in dit verslag besproken wordt.

1.1 Aanleiding en probleemstelling

Meer dan ooit staan spanningen tussen bevolkingsgroepen centraal in zowel het politieke als het maatschappelijke debat. Ook de media, als televisie en krant, berichten over toenemend geweld en conflicten tussen verschillende bevolkingsgroepen in Nederland en met name onder jongeren. Een begrip dat hierbij meermaals naar voren treedt is 'sociale cohesie'.¹ De multiculturele samenleving maakt het noodzakelijk dat men bewust wordt van en het inzicht vergroot in de eigen normen en waarden en met name in die van anderen. Dit om wederzijds begrip, acceptatie en verdraagzaamheid ten opzichte van elkaar te bevorderen (Pinto 2004). Het kabinet ziet binding als de sleutel naar de oplossing van veel problemen.² "Juist immateriële zaken en onderlinge contacten maken de samenleving", aldus premier Balkenende.³ De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR 2005) stelt dat afnemende sociale cohesie tegen dient te worden gegaan door versterking van kleinschalige verbanden, waarin mensen dagelijks met elkaar omgaan en waar ook hun wisselwerking met overheid en politiek inhoud krijgt. De aandacht van de overheid gaat hierdoor uit naar de wijk die wordt gehanteerd als aangrijpingspunt voor het lokaliseren en aanpakken van sociale problemen in steden. Minister Vogelaar van Wonen, Werken en Integratie heeft de aandacht voor de wijk verscherpt door begin 2007 het project 'Van Aandachtswijk naar Krachtwijk' te introduceren. Uit het actieplan krachtwijken: 'Van Aandachtswijk naar Krachtwijk' (VROM 2007) blijkt dat in de veertig geselecteerde wijken de kwaliteit van de leefomgeving door een opeenstapeling van complexe maatschappelijke problemen achterblijft bij die van andere wijken in een stad. Het project bevat programma's die zich focussen op wonen, werken, leren, opgroeien, integratie en veiligheid en dienen te resulteren in een wijk waar ontmoeting, samenwerking en innovatie centraal staan.⁴ Binnen de zogehete wijkaanpak is er een speciale rol weggelegd voor voorzieningen. Voorzieningen in de directe leefomgeving worden van belang geacht om de leefbaarheid en veiligheid in een wijk te bevorderen. Ook Elchardus et al (2001 in De Knop et al 2006) vinden dat voor het herstel van sociale cohesie en bevordering van processen als inburgering, emancipatie en zingeving, zeker vanuit beleidsperspectief, meer gekeken moet worden naar de invloed van (participatie in) het verenigingsleven en het maatschappelijke middenveld, de zogenoemde civil society. Vooral sport krijgt de laatste jaren steeds meer aandacht. Sport wordt niet alleen gezien als ontmoetingsmiddel, maar ook als maatschappelijk bindmiddel, waarbinnen contacten met zowel de eigen groep als tussen bevolkingsgroepen kunnen plaatsvinden. In de beleidsnota 'Tijd voor sport' 2006-2010 (VWS 2005) wordt sport mede gezien als een ideale plek voor binding en integratie van mensen in de samenleving, waardoor er een positieve bijdrage wordt geleverd aan de sociale samenhang. De vraag ontstaat of sport (in verschillende verbanden) ook een positieve bijdrage levert aan de sociale cohesie in een aandachtswijk en hoe deze bijdrage versterkt kan worden. De probleemstelling van dit onderzoek luidt dan als volgt:

"In hoeverre levert sportparticipatie (in verschillende verbanden) een bijdrage aan de sociale cohesie in een aandachtswijk en hoe kan deze bijdrage versterkt worden?"

¹Het begrip sociale cohesie wordt in het volgende hoofdstuk nader toegelicht.

²http://www.regering.nl/Actueel/Pers_en_nieuwsberichten/2005/January/20/Kabinet_overlegt_over_maatschappelijke_binding, opgehaald op 16 januari 2008.

³http://www.regering.nl/Actueel/Pers_en_nieuwsberichten/2006/september/19/Balkenende_Nederland_toekomstvast_maken, opgehaald op 16 januari 2008.

⁴<http://www.wweni.nl/pagina.html?id=31051>, opgehaald op 1 januari 2008.

1.2 Relevantie en doelstelling

Spanningen tussen bevolkingsgroepen, die zich uiten in geweld en conflicten, zijn een probleem voor de overheid, vanwege de negatieve externaliteiten van dit gedrag binnen de gehele samenleving. Onder negatieve externaliteiten wordt verstaan dat "individuele keuzes geen profijt opleveren voor zowel de persoon in kwestie als voor de maatschappij als geheel" (Van der Poel 2004, p301). De overheid dient zorg te dragen voor een veilige leefomgeving en het welzijn van het individu. Door geweld en conflicten wordt de bevolking schade toegebracht en gaat men zich onveilig voelen binnen de samenleving. Hierdoor is een goede aanpak van dit probleem noodzakelijk. Sociale cohesie op wijkniveau (en vooral het actief meedoen) lijkt hierbij het toverwoord om wederzijds begrip en acceptatie tussen bewoners te kunnen bewerkstelligen en de leefbaarheid en veiligheid van de directe woonomgeving van mensen te kunnen bevorderen. De regering stelt: "indien mensen, zowel in gevoel als gedrag, meedoen aan de samenleving en zich er echt betrokken bij voelen, is de kans op ontsporing kleiner en zal dit leiden tot een zorgzame samenleving."⁵ Ook Maas-de Waal & Wittebrood (2002 in Marissing et al 2004) concluderen dat goede sociale relaties in de buurt (beoordeelt door bewoners) samengaan met een vermindert slachtofferrisico en een geringere onveiligheidsbeleving. Aan sport wordt een belangrijke rol toebedeeld in processen van veiligheid en sociale binding. Onderzoekers, zoals Van der Land (2005) en Doff & Van der Laan (2001), hebben de rol van vrije tijd op het gevoel van binding reeds onderzocht. Echter, deze binding vond op stadsniveau plaats en is er nauwelijks aandacht gevestigd op wijkniveau. Uit onderzoek van Stroucken (2006) blijkt dat er op het gebied van thuis voelen een verschil bestaat tussen stads- en wijkniveau, waarbij meer mensen zich thuis voelden in een stad dan in een wijk. Tevens is er menigmaal onderzoek verricht naar de rol van een sportvereniging op het gebied van sociale integratie en binding (onder andere Van der Poel & Roques 1999; Van der Meulen 2007), maar is er weinig aandacht voor andere sportverbanden als sportbuurtwerk en ongeorganiseerd verband op wijkniveau. Het doel van dit onderzoek is dan ook het verkrijgen van inzicht in de bijdrage van sportparticipatie (en haar verschillende verbanden) aan bindingen en betrokkenheid in een aandachtswijk en hoe deze bijdrage versterkt kan worden, teneinde aanbevelingen te kunnen doen om de sociale cohesie in de wijk te bevorderen.

1.3 W.J.H. Mulier Instituut

Het W.J.H. Mulier Instituut, centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek, kent een lange traditie van onderzoek naar maatschappelijke functies en effecten van sport in opdracht van nationale en lokale overheidsinstanties.⁶ In het kader van de aandachtswijken heeft het Instituut binnen het onderzoeksprogramma 'Sport en stedelijke ontwikkeling' een deelproject opgesteld om de kracht van sport te onderzoeken in deze wijken. In dit deelproject, 'Werken aan prachtwijken: de kracht van sport', worden de ontwikkelplannen van de veertig krachtwijken beschreven om de functies en effecten van sport in wijkontwikkeling, sociale cohesie en stedelijke vernieuwing te toetsen. In lijn met dit deelproject zal mijn afstudeeronderzoek zich richten op de kracht van sport binnen sociale cohesie in de aandachtswijk Wielwijk te Dordrecht.

1.4 Vooruitblik

In hoofdstuk 2 worden de begrippen uit de probleemstelling nader toegelicht en onderbouwd aan de hand van verscheidene theorieën. Het hoofdstuk sluit af met een samenvattend intermezzo in de vorm van een conceptueel model met de specifieke onderzoeksvragen die hieruit voortkomen. Om het conceptueel model in de praktijk te toetsen wordt in hoofdstuk 3 de methodologie besproken. Er wordt een onderzoeksopzet gemaakt om de afzonderlijke begrippen en hun relaties zo goed mogelijk te kunnen toetsen. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het onderzoek beschreven uitgesplitst naar de verschillende onderzoeksvragen. Het onderzoek sluit af met de belangrijkste conclusies over de resultaten en aanbevelingen voor de praktijk en verder onderzoek.

⁵http://www.regering.nl/Actueel/Pers_en_nieuwsberichten/2005/January/20/Kabinet_overlegt_over_maatschappelijke_binding, opgehaald op 16 januari 2008; <http://www.info-wmo.nl/>, opgehaald op 31 oktober 2007.

⁶<http://www.mulierinstituut.nl/onderzoek/?PL=225&A=n>, opgehaald op 1 februari 2008.

2 Theoretische achtergrond

In dit hoofdstuk worden de begrippen uit de probleemstelling nader toegelicht aan de hand van verscheidene theorieën. In de eerste paragraaf wordt aandacht besteed aan het begrip sociale cohesie, de verschillende componenten binnen dit begrip en hun onderlinge relaties. In paragraaf twee komt het begrip aandachtswijken aan bod, waarin het ontstaan en de aanpak van de problemen binnen deze wijken besproken worden. Het begrip sportparticipatie komt in de derde paragraaf ter sprake. Hierin worden de definitie, de sociale effecten en de determinanten van sportparticipatie besproken. Het hoofdstuk sluit af met een conceptueel model en de onderzoeksvragen die daaruit volgen.

2.1 Sociale cohesie

Steeds vaker komt het begrip sociale cohesie naar voren in zowel het politieke als maatschappelijke debat. Maar wat verstaat men nu precies onder sociale cohesie?

2.1.1 Historische achtergrond

Het begrip sociale cohesie bestaat al sinds de tweede helft van de negentiende eeuw toen grondleggers van de moderne sociologie zich zorgen maakten over de gevolgen van de snelle maatschappelijke veranderingen en de industriële revolutie (De Hart 2002). De Franse socioloog Durkheim (1858-1917) vroeg zich ongeveer 100 jaar geleden al af wat de samenleving bijeenhield in tijden van snelle en fundamentele sociale veranderingen (in Schuyt 1997). Naast Durkheim wordt ook de Duitse socioloog Tönnies (1912) vaak aangehaald bij het verklaren van het begrip sociale cohesie. Tönnies maakt een onderscheid in 'gemeinschaft' (een samenleving gekenmerkt door de aanwezigheid van primaire contacten en verwantschap, sociale solidariteit, die onder andere gebaseerd is op gedeelde gevoelens en ervaringen, een gemeenschappelijke identiteit, emotionele commitments en dichte sociale netwerken) en 'gesellschaft' (een maatschappij, waarin onpersoonlijke en oppervlakkige contacten overheersen, alsmede normloosheid en sociale isolatie), waarbij sociale cohesie als kenmerk van gemeinschaft kan worden gezien (De Hart 2002). In Nederland zijn er momenteel allerlei snelle en fundamentele sociale en maatschappelijke veranderingen, die de aanleiding zijn geweest voor de recente belangstelling voor het begrip sociale cohesie. Het verregaande modernisme, individualisme en de multiculturele samenleving zorgen voor een verscheidenheid aan opvattingen, gedragingen en levensstijlen, waardoor een afname van sociale cohesie aannemelijk lijkt. Sociale cohesie wordt in beleidsnota's en de wetenschappelijke literatuur steeds meer gezien als oplossing voor diverse maatschappelijke problemen. Begrippen als discriminatie, sociaal isolement en het verval van normen en waarden zijn momenteel de aandachtspunten in politieke discussies. Afgevraagd kan worden of sociale cohesie inderdaad een goede oplossing is voor maatschappelijke problemen.

2.1.2 Definitie sociale cohesie

Sociale cohesie kent een verscheidenheid aan definities waarin enkele elementen voortdurend terugkeren: de interne bindingskracht van een sociaal systeem (een gezin, een groep, een organisatie, een stad, een samenleving), de binding die mensen daarmee hebben en hun onderlinge betrokkenheid en solidariteit (Schuyt 1997; De Hart 2002). Kenmerken van deze sociale systemen zijn groepsidentificatie en saamhorigheidsgevoelens, frequente en intensieve contacten tussen de leden, veel onderling vertrouwen tussen dezen, gedeelde normen en waarden en participatie in het groepsleven (De Hart 2002). Sociale cohesie kan dus worden gezien als een systeemkenmerk en geen persoonlijk kenmerk. Daarnaast kan sociale cohesie betrekking hebben op verschillende sociale systemen, zoals een gezin, vereniging of samenleving. Tevens verkeert sociale cohesie zich op verschillende schaalniveaus (straat, buurt, stad, regio en natie), waarbij opgemerkt moet worden dat sociale cohesie op het ene schaalniveau niet per definitie leidt tot cohesie op een hoger schaalniveau. (zie ook De Hart 2002; Pahl 1991 in Bolt & Torrance 2005). Factoren die de onderlinge saamhorigheid van een groep bevorderen, kunnen tevens bijdragen aan uitsluiting van anderen (De Hart 2002).

Hoewel sociale cohesie gezien wordt als een systeemkenmerk, wordt in empirische onderzoeken sociale cohesie geanalyseerd op het individuele niveau (onder andere in Bolt & Torrance 2005).⁷ Op dit niveau staan de mogelijkheden, beperkingen, motieven en gedragingen van individuen binnen een gegeven sociale structuur centraal (De Hart 2002). De Hart geeft hierbij aan dat de sociale cohesie van een systeem dan kan worden gevonden in de mate waarin leden meer tot participatie bereid zijn en zich sterker met het betreffende systeem identificeren. Sociale cohesie wordt afgeleid uit: "De mate waarin mensen in gedrag en beleving uitdrukking geven aan hun betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijke leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving." (Schnabel in De Hart 2002, p12). In andere woorden gaat het om "de betrokkenheid van mensen bij de samenleving als geheel, de oriëntatie op collectieve waarden en normen, de deelname aan maatschappelijke instituties en organisaties, de participatie aan sociale netwerken en de onderlinge sociale waardering en contacten" (SCP in NWO⁸ 2003). Ook in dit onderzoek wordt sociale cohesie op het individuele niveau geanalyseerd. Als er gekeken wordt naar sociale cohesie op wijkniveau, hetgeen centraal staat in dit onderzoek, verstaat De Hart (2002) hieronder "de mate waarin de bewoners gemeenschappelijke waarden delen, er sprake is van een zekere sociale controle, van de aanwezigheid en interdependenties van sociale netwerken (informeel in de vorm van vriendschapsbanden, formeel in de zin van participatie in organisaties, verenigingen en buurtactiviteiten), van vertrouwen in andere bewoners en de bereidheid samen met hen te zoeken naar oplossingen voor collectieve problemen."(p12). In de verscheidene definiëringen van sociale cohesie komen drie componenten voortdurend aan het licht: participatie, binding en betrokkenheid.

2.1.3 Participatie

Participatie omvat het gedragscomponent van de individu. Het gaat om de bijdrage van het individu aan de vorming en instandhouding van een sociaal systeem (gezin, vereniging of samenleving). Participatie heeft niet alleen betrekking op participatie in betaalde arbeid, maar ook op participatie die zich uit in culturele, politieke of sociale betrokkenheid. (NWO 2000). Alexis de Tocqueville (1840 in Duyvendak & Veldboer 2001) wees in het midden van de negentiende eeuw al op het belang van participatie door burgers aan vrijwillige organisaties en verenigingen. Volgens Tocqueville zijn deze organisaties de leerschool van de democratie, waarbinnen leden gesocialiseerd worden tot het staatsburgerschap. Hij stelt dat een individu, door participatie in organisaties en verenigingen, de waarde leert kennen van sociale verplichtingen, samenwerken, verantwoordelijkheid, initiatief nemen en het komen tot overeenstemmingen. In lijn met Tocqueville stelt Putnam (1995 in Duyvendak & Veldboer 2001) dat het participeren in verenigingen bijdraagt aan sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal omvat volgens Putnam sociale netwerken van burgerlijke betrokkenheid en verplichtingen. Ook Elchardus et al (2000 in De Knop et al 2006) stellen dat participatie in een vereniging gepaard gaat met een hogere kans op buurtbetrokkenheid. Daarentegen zijn er verscheidene wetenschappers die minder belang hechten aan participeren in een vereniging (onder andere Hooghe 1999 in Duyvendak & Veldboer 2001). Hooghe stelt dat overal waar men betekenisvolle ontmoetingen heeft, zowel in een kerkkoor als bij een sportvereniging, men sociaal kapitaal opbouwt, dat er voor zorgt dat er een vertrouwensrelatie ontstaat tussen burgers onderling en met de overheid. In kader van dit onderzoek wordt er gekeken naar de sportparticipatie, hetgeen verder wordt uitgewerkt in paragraaf 2.3.

2.1.4 Binding

Binding wordt gezien als de wederzijdse relatie van een individu en het sociale systeem (NWO 2000). Er zijn verschillende soorten bindingen van een individu met een sociaal systeem. Belangrijk binnen dit onderzoek zijn de affectieve en cognitieve bindingen. Bij affectieve bindingen gaat het om een gevoel van verbondenheid en bij cognitieve bindingen om gedeelde verwachtingen en veronderstellingen (Bröer in Cultuurnetwerk

⁷ Ook in dit onderzoek wordt sociale cohesie geanalyseerd op het individuele niveau.

⁸ Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek.

Nederland 2004). Bij de affectieve en cognitieve bindingen spelen begrippen als hechting, vertrouwen en gedeelde normen en waarden een belangrijke rol. Affiniteit met de mensen en normen en waarden zijn namelijk van belang bij de ervaring van de binding (Baatenburg de Jong 2006). Hoe beter mensen aansluiting kunnen vinden met de mensen zelf als met hun normen en waarden, des te eerder zij geneigd zullen zijn om de binding te versterken. Putnam (1995 in Duyvendak & Veldboer 2001) onderscheidt sociale netwerken in netwerken binnen groepen (bonding) en netwerken tussen groepen (bridging). Putnam stelt dat vanuit zowel bonding als bridging een situatie kan groeien van vertrouwen in de overheid en vertrouwen van individuen onderling. In lijn met Putnam onderscheidt Duyvendak (in Cultuurnetwerk Nederland 2004) zowel sterke als zwakke bindingen tussen individuen binnen een sociaal systeem. Duyvendak stelt dat sociale cohesie niet alleen geassocieerd moet worden met sterk verbonden groepen, maar dat juist de zwakke bindingen tussen mensen essentieel zijn. Sterk verbonden groepen isoleren zich van de samenleving en gaan contacten met andere groepen uit de weg. Dit vermijdingsgedrag zorgt ervoor dat mensen met verschillende achtergronden onbekenden voor elkaar zijn, waardoor onbegrip en spanningen op de loer liggen (De Beus 1998 in Duyvendak & Veldboer 2001). Volgens Allport (1954 in Dovidio et al 2005) dient er bij oppervlakkige contacten wel gewaakt te worden voor het punt dat deze contacten kunnen leiden tot het ontstaan van vooroordelen, wat juist het ontstaan van bredere sociale verbanden in een samenleving in de weg kan staan. Allport stelt tevens dat deze vooroordelen verminderd kunnen worden door vier belangrijke voorwaarden van de contactsituatie in te zetten: gelijke status tussen groepen, dezelfde doelen, samenwerking binnen het contact tussen groepen en steun van autoriteiten en sociale instellingen (in Dovidio et al 2005). De vraag is of sport aan deze elementen voldoet om bindingen tussen mensen te bewerkstelligen.

Bindingen tussen individuen hebben verscheidene sociale effecten. Naast de invloed van binding op geweldsdelicten (paragraaf 1.2) zorgt binding ook voor een betere integratie. Lindo (1997 in Junger-Tas et al 2003) stelt dat als allochtonen contacten onderhouden met autochtone burgers, ze veel informatie verkrijgen over Nederland in het algemeen en haar cultuur, waardoor zij beter in staat zijn hun kinderen begeleiding te geven en hen te ondersteunen bij hun schoolcarrière, recreatie en sportactiviteiten. Ook volgens Veenman et al (1999) zorgen sociale netwerken voor inbedding in de samenleving. Daarentegen stelt Verweel (in Evenblij 2007) dat niet zozeer sociale netwerken tussen autochtonen en allochtonen, maar ook sociale netwerken tussen allochtonen onderling voor een goede integratie zorgen. Sociale netwerken, ongeacht de achtergronden van mensen, worden gezien als belangrijk element om een goede integratie te bewerkstelligen waardoor sociale cohesie eenvoudiger te bereiken is. Naast deze maatschappelijke effecten hebben bindingen tussen individuen eveneens individuele effecten. Uit onderzoek van Gieles et al (2006) blijkt dat bindingen tussen individuen het (psychisch) welzijn en het geluk van individuen vergroten, het de stress vermindert en het zelfvertrouwen van individuen verhoogt. Positieve individuele effecten die tot stand komen tijdens een binding, kunnen er voor zorgen dat een individu meerdere sociale banden aangaat (Gieles et al 2006). Uit de bovenstaande theorieën is gebleken dat bindingen tussen mensen niet vanzelfsprekend zijn en van verschillende factoren afhankelijk zijn, namelijk de achtergrondkenmerken (gezinssamenstelling, sociaal-economische factoren, woonbuurt en cultuurgebonden variabelen), individuele factoren, waarden en behoeften van mensen.

2.1.5 Betrokkenheid

Het derde element van sociale cohesie is betrokkenheid. Betrokkenheid kan worden gezien als het mentale aspect van sociale cohesie, waarbij het gaat om het emotionele gevoel van verbondenheid (identificatie) van mensen en plekken (NWO 2000). De GVR monografie nr.14 (Poiesz 1997 in Klijn 2003) stelt dat er drie brede onderzoeksstromingen van betrokkenheid zijn, namelijk:

1. Betrokkenheid als *eigenschap*: binnen deze stroming wordt betrokkenheid gezien als een fundamentele eigenschap of karaktertrek van personen. Als individu is men altijd

sterk of altijd zwak betrokken bij onder andere alle onderwerpen en situaties ongeacht hoe de omgeving of andere (externe/interne) factoren zijn.

2. Betrokkenheid als *toestand*: binnen deze stroming wordt gesteld dat betrokkenheid van een persoon afhankelijk is van een bepaald moment in de tijd en dat deze van voorbijgaande aard is (in tegenstelling tot de eerste visie).
3. Betrokkenheid als *proces*: binnen deze stroming wordt betrokkenheid gezien als een functie van informatieverwerkings- en/of besluitvormingsprocessen. Het betreft bijvoorbeeld de volgorde en soorten stadia die een persoon doorloopt bij het nemen van participatiebeslissingen.

Binnen dit onderzoek zal de tweede stroming gehanteerd worden, aangezien deze stroming de invloed van gelegenheid en de motivatie bij de persoon zelf erkent. Het NWO (2000) stelt dat een hoge mate van betrokkenheid, individuen motiveert om te blijven participeren aan de samenleving, waardoor sociale cohesie gehandhaafd blijft of zelfs versterkt wordt. Opgemerkt dient te worden dat betrokkenheid afhankelijk is van verschillende factoren, namelijk persoonlijke-, stimulus- en situatieve factoren (Klijn 2003). Volgens Zaichkowsky (1986 in Klijn 2003) zijn behoeften, en waarden de persoonlijke factoren die betrokkenheid het meest beïnvloeden. Onder stimulusfactoren worden onder andere de soort persoon, vriendelijkheid en de aantrekkelijke omgeving verstaan. De situatie waarin iemand zich bevindt, oefent tevens invloed uit op de betrokkenheid. De omstandigheden waaronder de stimuli aangeboden worden, hebben ook een grote invloed op het niveau van betrokkenheid.

2.1.6 Relatie participatie, binding en betrokkenheid

Tussen participatie, binding en betrokkenheid bestaat een dynamische relatie (NWO 2000). Participatie in de samenleving versterkt de binding tussen individuen en groepen. Een sterke binding resulteert uiteindelijk in betrokkenheid van individuen en groepen en een sterke betrokkenheid zorgt op haar beurt weer voor motivatie om te blijven participeren. Gesteld kan worden dat hoe meer individuen participeren in een sociaal systeem, des te sterker hun binding is met het sociale systeem en hoe meer zij zich ermee zullen identificeren, des te groter de sociale cohesie van het systeem zal zijn. (NWO 2000; De Hart 2002). Participatie kan hierdoor worden gezien als spil van de relatie. Indien mensen participeren aan activiteiten leidt dit uiteindelijk tot betrokkenheid bij de medemens.

2.1.7 Conclusie

Uit de theorieën van dit hoofdstuk kan worden gesteld dat bevordering van sociale cohesie kan worden bewerkstelligd door het (cirkelvormige) proces van participatie, binding en betrokkenheid, waarbij participatie de spil van de relatie is. Participatie kent verschillende verschijningsvormen. Sportparticipatie zou hierdoor een goed initiatief kunnen zijn voor het bevorderen van de sociale cohesie. Echter, deze vorm is niet de doorslaggevende initiator. Verschillende wetenschappers stellen dat naast sport ook andere activiteiten kunnen leiden tot vergroting van de sociale cohesie. Tevens zijn er verschillende belangrijke elementen die invloed hebben op de sociale cohesie, zoals de achtergrondkenmerken, waarden, behoeften, individuele-, stimulus-, en situationele factoren. Doordat de nadruk wordt gelegd op kleine groepen bij het ontstaan van bindingen in en betrokkenheid met de samenleving is het interessant toe te spitsen op de wijk als middel voor sociale cohesie. Het betreft een kleine groep mensen die zich in de dagelijkse leefomgeving treft.

2.2 Aandachtswijken

De wijk wordt door de overheid gezien als aangrijpingspunt voor het lokaliseren en aanpakken van sociale problemen in steden. Dit is echter niet nieuw. In de naoorlogse periode zijn er volgens De Boer (in Duyvendak & Veldboer 2001; WRR 2005) drie golven van belang geweest voor de wijk en het daarop gerichte beleid. Direct na de Tweede Wereldoorlog was de wijkaanpak immens populair, maar in de jaren zestig verdween de wijkgedachte. In de jaren zeventig kwam de wijkgedachte weer op in het kader van de stadsvernieuwing en (wijk)welzijnsplanning. In de jaren tachtig verdween zij weer door

de grootstedelijke revitalisering. Sinds de jaren negentig werd de wijk de basis van de sociale vernieuwing en later de stedelijke vernieuwing (De Boer in Duyvendak & Veldboer 2001; WRR 2005). In iedere periode speelde de angst voor ongewenste verschillen op de een of andere manier een rol (De Boer in Duyvendak & Veldboer 2001; WRR 2005). In de jaren na de oorlog ging het om sociaal-culturele bezorgdheid voor ontworteling en bandeloosheid, maar ook om tegenstand tegen de omstrede zuilenstructuur. In de jaren zeventig was de wijk de plek om iets te ondernemen tegen de sociaal-economische ongelijkheid die het gevolg was van de onrechtvaardige verdeling van kennis, inkomen en macht. In de jaren negentig speelt de angst voor een maatschappelijke tweedeling, grotendeels langs etnische lijnen, een belangrijke rol bij de herintreding van de wijkaanpak. (De Boer in Duyvendak & Veldboer 2001; WRR 2005).

Eén van de projecten die tijdens de sociale vernieuwing naar voren is gebracht, is het project Opzoomeren in Rotterdam. Opzoomeren is tot stand gebracht door opbouwwerkers in samenwerking met wijkbewoners en was een aansluiting op de initiatieven van sociale vernieuwing in 1989 om 'oude wijken' leefbaar te maken (Blokland-Potters 1998). Het centrale idee achter Opzoomeren was door middel van kleinschalige en laagdrempelige initiatieven (onder andere straatbarbecue en samen vegen van de straat), die door de bewoners van een wijk zelf zijn opgezet, nieuwe sociale netwerken te laten ontstaan en bestaande netwerken verder op te laten bloeien (Duyvendak & Veldboer 2001). Het gaat naast nette en schone straten vooral om het samen aan de slag gaan. Hoewel het project een goede basis kende, heeft Opzoomeren niet de beoogde gemeenschap of cohesie gebracht. Een negatief effect van het project was dat meestal het initiatief genomen werd door mensen die ook een actieve voorgeschiedenis hadden en veelal van autochtone afkomst waren. De sociale netwerken die zich via dit project ontwikkelden, hadden dan ook meestal een autochtoon karakter (Veldboer in Duyvendak & Veldboer 2001).

2.2.1 Sociale component

Het sociale component is bij de wijkaanpak erg belangrijk en lijkt zich vooral af te spelen in wijken waarin allerlei sociale, economische en fysieke problemen voorkomen: "Menige hedendaagse interpretatie van sociale cohesie (...) lijkt geïnspireerd door de probleemwijken binnen de grote steden en kiest zijn uitgangspunt in groepen die maatschappelijk op een zijspoor dreigen te raken of groepen die de sociale orde verstoren" (De Hart 2002, p4-5). Haberer et al (1978 in Blokland-Potters 1998) stelden een aantal jaren geleden al: "...de mensen kennen elkaar niet meer, de mensen raken onverschillig over de toestand van de buurt, de onderlinge saamhorigheid neemt af...". Ook volgens het WRR (1990 in Blokland-Potters 1998) is sociale cohesie in deze wijken ver te zoeken en voelt men zich niet meer verbonden met elkaar en is van onderlinge solidariteit nauwelijks sprake. Blokland (2005 in WRR 2007) concludeert dat de leesbaarheid van de publieke ruimte de afgelopen jaren is afgenomen. Globalisering, individualisering en migratie zorgen er voor dat het voor mensen lastiger wordt om de andere buurtbewoners in te schatten. Het dagelijkse leven is voor de ander minder zichtbaar geworden en mede door het verminderen van het belang van instituties die gedrag en ontmoetingen inkaderden en inzichtelijk maakten (verenigingen en kerken), is voor veel mensen de kennis over de ander afgenomen en worden er kleine eilanden in een wijk gecreëerd die zowel in zichzelf kunnen zijn gekeerd of juist naar buiten treden (WRR 2007). Kennis over anderen zorgt ervoor dat mensen zich veiliger voelen en er een sterkere sociale binding ontstaat (Steenhuis 2005). De kennis die men wel heeft doet men volgens Boomkens (2006 in WRR 2007) op uit de (internationale) media en het politieke en maatschappelijke debat over integratie, waardoor de leefwereld van buurtbewoners beïnvloed wordt en deze zich niet met een groot deel van de buurtbewoners bekend voelt. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de ene buurt de andere buurt niet is (De Hart 2002), maar het kan zijn dat in bepaalde (achterstands)buurten de verhoudingen sterk verstoord zijn dat de buurt een negatief referentiekader vormt. Het WRR (2007) stelt dat het vooral die buurten zijn die de afgelopen jaren sterk verkleurd zijn geraakt. De verkleuring is mede bepaald door het

vertrek van de Nederlanders (witte vlucht) en de komst van migranten, die vooral veroorzaakt is door globalisering. Het WRR (2007) stelt dat groepen die zich zeer betrokken voelen bij de buurt en bij buurtvoorzieningen zich bedreigd voelen door nieuwkomers die daar tevens gebruik van kunnen maken. Blokland (2005 in WRR 2007) stelt dat juist over het gebruik van de publieke ruimte (pleinen, voorzieningen) en de definitie van de symbolische betekenis van de buurt veel conflicten ontstaan. De conflicten zouden volgens het WRR (2007) verminderd kunnen worden door initiatieven die niet de nadruk leggen op etniciteit, maar op het samen spelen op straat. Men dient elkaar te ontmoeten om de verwachtingen ten aanzien van elkaar in te kunnen schatten om sociale cohesie te kunnen bevorderen. Sportactiviteiten zouden hier een grote rol bij kunnen spelen.

2.2.2 Aanpak problemen

Zoals eerder gesteld is de ene buurt is de andere niet (De Hart 2002). Van Schendelen et al (1991) stellen dat waar groepen mensen wonen met een zwakke maatschappelijke positie de wijk nog niet bestempeld hoeft te worden als een achterstandswijk. De oorzaken en achtergronden van problemen in de aandachtswijken kunnen sterk uiteenlopen en dus ook de gewenste aanpak (Marlet & Van Woerkens 2007). Binnen het actieplan krachtwijken: 'Van Aandachtswijk naar Krachtwijk' (VROM 2007) blijkt dat bewoners, huiseigenaren, bestuurders en uitvoerders van gemeenten en lokale partijen als woningcorporaties, scholen en bedrijven erg veel enthousiasme bezitten, veel kracht en goede initiatieven hebben om in de wijk aan de slag te gaan, maar dat de samenwerking en de potentie van de betreffende groepen beter kan worden ingezet. Ook wordt er geconstateerd dat er vooral bij de aanpak van sociale problematiek één eindverantwoordelijke ontbreekt, waardoor problemen blijven liggen. Tevens vermeld het actieplan dat het aanpakken van de veiligheid in de ene wijk (bijvoorbeeld aanpak drugsverslaafden) soms leidt tot een verschuiving van de problematiek naar aanpalende wijken (het "waterbedeffect"). Daarnaast is er een schrijnend tekort aan voorzieningen, zowel gebouwen (ontmoetingsruimten, sportaccommodaties, speelruimte) als activiteiten (sport, spelen, muziek en dans) voor de jeugd en worden jongeren weinig betrokken bij besluitvorming over de leefbaarheid van de wijk. Duijvestijn (2004) stelt dat sport- en spelvoorzieningen in de directe leefomgeving de leefbaarheid en de veiligheid in een wijk bevorderen. Het draagt bij aan sociale cohesie, sociale activering en integratie van aandachtsgroepen en aan de preventie van vandalisme en criminaliteit. Uit het Britse televisieprogramma 'Secret Millionaire'⁹ is eveneens gebleken dat, na het interviewen van diverse jongeren en andere bewoners uit de wijk, men pleit voor meer voorzieningen voor jongeren zodat ze zich minder vervelen en minder overlast veroorzaken.

2.2.3 Conclusie

In de hedendaagse aandachtswijken is het sociale component en met name de kennis over elkaar afgenomen, waardoor regelmatige contacten tussen mensen nauwelijks plaatsvinden. In de wijk zijn gezamenlijke belangen, interesses en de wil om iets te ondernemen aanwezig, dus lijkt bevordering van sociale cohesie aannemelijk. Voorzieningen en initiatieven van bewoners en instellingen spelen een belangrijke rol als het gaat om het bevorderen van de onderlinge contacten. De vraag is of sport het middel is om onderlinge contacten en de betrokkenheid van mensen te bevorderen.

⁹ Televisieprogramma waarin miljonairs undercover gaan in een wijk waar het allesbehalve luxes en comfortabel is. Hij probeert te ontdekken welke bewoner de meeste hulp nodig heeft en zal na het onthullen van zijn identiteit deze persoon financieel flink tegemoet komen.

2.3 Sportparticipatie

Al eerder in dit hoofdstuk is naar voren gekomen dat aan sport een belangrijke rol wordt toegekend in processen van sociale binding en cohesie. "Mensen ontmoeten elkaar via sport. Sport overbrugt beperkingen, verschillen in religie, klasse, seksuele geaardheid en kleur", aldus het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.¹⁰ Maar kan sport inderdaad bijdragen aan bindingen tussen en betrokkenheid bij mensen?

2.3.1 Definitie sportparticipatie

Het begrip sportparticipatie is een belangrijk onderdeel van de vrijetijdsbesteding. Ruim tien miljoen Nederlanders beoefenen één of meer sporten: bij één van de 29.000 sportverenigingen, 1800 fitnesscentra en sportscholen of gewoon zelf, in ongeorganiseerd verband. Daarnaast zijn er ongeveer 1,2 miljoen vrijwilligers actief bij de sportverenigingen en is de publieke belangstelling voor sport bij evenementen en op de televisie groot.¹¹ Sportparticipatie is een complex en breed begrip dat in dit onderzoek wordt onderverdeeld in twee soorten verbanden: georganiseerd verband (deelname aan verenigingssporten binnen de wijk en sportbuurtwerk) en ongeorganiseerd verband (pleinen en parken waar sport beoefend wordt). (De Knop et al 2006).

2.3.2 Sportvereniging

Door de aandacht voor de wijk in kader van sociale integratie van achtergestelde doelgroepen wordt ook de sportvereniging steeds meer als middel beschouwd. Verscheidene sociologen en wetenschappers bevestigen de kracht van sportverenigingen bij sociale binding en integratie (onder andere Van der Poel & Roques 1999; Van der Meulen 2007; Verweel in Evenblij 2007). De Knop et al (2006) voegen hieraan toe dat de ene sport meer werkt dan de andere en dat sport zich zowel in de wijk vestigt als wijkoverstijgend kan zijn. Sportverenigingen dragen bij aan contacten tussen mensen uit verschillende wijken. Uit onderzoek van Verweel (in Evenblij 2007) blijkt dat eigen clubs¹² wel degelijk een positieve bijdrage kunnen leveren aan integratie, dan aanvankelijk wordt gedacht door de overheid. Verweel concludeert dat eigen clubs veel opener blijken te zijn naar de samenleving en dat de autochtone samenleving en het leren van elkaar een grote rol speelt. Tevens constateert Verweel dat er bij gemengde clubs vaak een scheiding is tussen etnische groeperingen op organisatorisch niveau. Hij stelt dat autochtonen veel organiseren en in het bestuur zitten, terwijl allochtonen af en toe mogen invallen en de minder leuke klussen op mogen knappen. Veel mensen voelen zich niet helemaal thuis op een gemengde sportvereniging.

2.3.3 Sportbuurtwerk

Sinds de jaren negentig zijn er in toenemende mate initiatieven opgestart die zich specifiek zijn gaan richten naar doelgroepen (vooral jongeren, migranten en allochtonen) die zich onder andere kenmerken door een lage scholing, geringe kansen op de arbeidsmarkt, ongeorganiseerde en passieve vrijetijdsbesteding, problematische gezinssituatie en kleine criminaliteit (Theeboom et al in De Knop et al 2006). Het jongerenwerk en opbouwwerk spelen hierbij een belangrijke rol door de wijk- en buurtcontacten die zij hebben opgedaan (Van Schendelen et al 1991). Sportbuurtwerk is "een wijkgerichte werkmethode die zo veel mogelijk inspeelt op de wensen en behoeften van bewoners uit de wijk en komt zo tot een gedifferentieerd aanbod van sport-, spel- en bewegingsactiviteiten, hetzij door het organiseren en leiden van de activiteiten, hetzij door het geven van ondersteuning aan te organiseren activiteiten" (De Knop et al 2006, p149). Sportbuurtwerk heeft als doel de leefbaarheid van de directe leefomgeving te verbeteren. Het betreft het participeren en integreren in de samenleving door een zinvolle vrijetijdsbesteding, vergroting van de sociale veiligheid, mensen uit een isolement halen, integratie, werkgelegenheid en het verminderen van vandalisme (Van Schendelen et al 1991; De Knop et al 2006).

¹⁰ <http://www.minvws.nl/dossiers/sport/meedoen/meedoen-allochtone-jeugd-door-sport/>, opgehaald op 1 januari 2008.

¹¹ <http://www.minvws.nl/dossiers/sport>, opgehaald op 1 januari 2008.

¹² Verschillende etnische groeperingen vormen samen een club, maar geen autochtonen.

Een voorbeeld van sportbuurtwerk is het in 2004 ingestelde Buurt, Onderwijs en Sport (BOS)-impuls. Dit is een tijdelijke stimuleringsregeling die erop is gericht gemeenten te ondersteunen bij de buurtgerichte aanpak van achterstanden van jeugdigen (4 tot 19 jarigen) op het gebied van gezondheid, welzijn, onderwijs, opvoeding en sport of bewegen. Organisaties in de buurt (o.a. sportverenigingen, scholen en buurtverenigingen) werken samen aan activiteiten om de achterstanden te verminderen, de overlast te bestrijden en de leefbaarheid te vergroten. Hoewel het impuls pas na afloop goed kan worden geëvalueerd (2011), stelt staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport Ross-van Dorp dat de impuls tot nu toe succesvol van aard en omvang is en dat de samenwerking tussen diverse instanties op het gebied van jeugd en leefbare buurt in de wijk intensiever is.¹³

2.3.4 Ongeorganiseerd verband

Kruissink (1988 in De Knop et al 2006) stelt dat de vrijetijdsbesteding van de maatschappelijk kwetsbare jeugd (autochtoon, allochtoon en migranten) kan worden gekenmerkt door vrijblijvend, ongestructureerd en passief en speelt zich af in de openbare ruimte (parken en pleinen), omdat dit het meest aansluit bij de leefwereld van de jongeren. Opgemerkt dient te worden dat de vrijetijdsbesteding vooral plaatsvindt met bestaande vriendengroepen. Sport kan voor hen een ideale en eenvoudige manier zijn om vanuit hun leefwereld bij te dragen aan een betere integratie in de maatschappij (De Knop et al 2006).

2.3.5 Sociale effecten

De belangrijkste sociale effecten van sportparticipatie (De Knop et al 2006) binnen dit onderzoek omvatten zowel maatschappelijke als individuele effecten. Allereerst zorgt het deelnemen aan sportactiviteiten voor maatschappelijke controle. Sport kan volgens De Knop et al (2006) ingeschakeld worden voor het inpassen van het gedrag van mensen en groepen in de maatschappij en/of voor correctie van afwijkend gedrag. Tevens stellen de onderzoekers dat sport jonge mensen van de straat houdt en ze uit de problemen helpt te blijven, dat van belang is voor het verminderen van de leefbaarheids- en veiligheidsproblemen. Ook zorgt sport voor integratie, interactie en socialisatie. Deelname aan sportactiviteiten brengt mensen bij elkaar waardoor onderlinge contacten (tussen zowel mensen binnen de eigen groep als tussen groepen), samenwerking, vertrouwen, identificatie en een gemeenschapsgevoel kunnen ontstaan. Opgemerkt dient te worden dat sport ook een distinctiefunctie heeft; het bewust onderscheiden van jezelf. Naast deze effecten zorgt het deelnemen aan sport tevens voor plezier, ontspanning, ontlasting en zelfontplooiing welke resulteert in een persoonlijke ontwikkeling. (De Knop et al 2006).

Zijn de sociale effecten uitsluitend positief?

De sociale effecten van sport zijn niet uitsluitend positief. Weiss et al (1996 in De Knop et al 2006) stellen dat interactie tussen mensen ook een negatief effect kan hebben door het ontstaan van conflicten, verraad en uitdaging van mensen. Uit onderzoek van Scheerder et al (2004) blijkt dat er door sport niet altijd sociale interactie en (betekenisvolle) ontmoetingen plaatsvinden. Ook Bourdieu (1991 in Van der Meulen et al 2005) stelt dat de sociale contacten binnen verenigingen zich doorgaans beperken tot leden uit dezelfde klasse, waardoor het wantrouwen ten opzichte van andere klassen versterkt wordt. Indien er gekeken wordt naar de interactiefunctie en de distinctiefunctie van sport is te zien dat de sport zowel in- als uitsluit. Van der Meulen (2007) concludeert dat sport zowel een verbinder als verdeler is. Enerzijds ontstaan er etnisch gemengde kenniskringen, vriendschappen en groepsoverstijgend vertrouwen (zie ook Putnam in Duyvendak 2001) en anderzijds ontstaan er kenniskringen van vriendschappen die beperkt zijn tot eigen groepsleden (Duyvendak en Veldboer 2001).

¹³ http://www.minvws.nl/images/dmo-2727836_tcm19-140969.pdf, opgehaald op 6 januari 2008.

Zijn de sociale effecten ook zonder sportactiviteiten te bewerkstelligen?

Afgevraagd kan worden of de sociale effecten, die bewerkstelligd kunnen worden door middel van sportparticipatie, ook op andere gebieden plaats kunnen vinden. Cultuur en vrijwilligerswerk, zijn enkele gebieden waarbij persoonlijke en gemeenschappelijke ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Een schildercursus kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat er groei in zelfvertrouwen, vriendschap en plezier plaatsvindt. Al eerder is vermeld dat er tussen wetenschappers en sociologen verschillen bestaan over de rol van sport in het proces van binding en betrokkenheid. Uit onderzoek van Matarasso (1997) blijkt dat het deelnemen aan culturele activiteiten een positieve bijdrage levert aan zes (samenhangende) deelgebieden: de persoonlijke ontwikkeling, sociale cohesie, gemeenschapsvorming en zelfdeterminatie, lokaal imago en identiteit, verbeelding en visie en de gezondheid en welzijn. Activiteiten op het culturele gebied zijn volgens Matarasso (1997) onderscheidend doordat deze, in plaats van de activiteiten op andere gebieden, in staat zijn sociale effecten te bereiken die "ontstaan uit de mogelijkheid mensen te helpen om kritisch te denken over en het bespreken van hun ervaringen en die van anderen, niet in een discussiegroep, maar met uitdaging, gevaar, magie, kleur, symboliek, gevoel, metafoor en creativiteit". Uslaner (1999 in De Knop et al 2006) weerlegt dit argument door te stellen dat sport als geen andere vrijetijdsbesteding het vertrouwen of het maatschappelijke engagement bevordert, omdat bij cultuur de effecten van beiden verdwijnen zodra er gekeken wordt naar opleidingsniveau.

2.3.6 Determinanten sportparticipatie

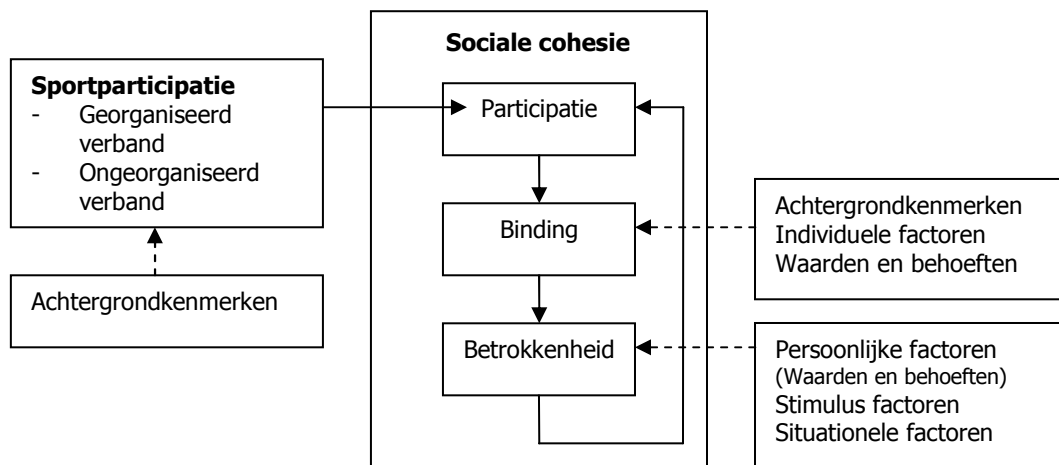
Het deelnemen aan sport is niet voor iedereen vanzelfsprekend: er zijn verschillende factoren die de deelname kunnen belemmeren. Indien er wordt gekeken naar de sekse is in de sportsector waargenomen dat mannen meer participeren in sport dan vrouwen (Breedveld en Tiessen-Raaphorst 2006). Als er gekeken wordt naar de allochtone bevolkingsgroepen (culturele factoren) is eveneens waar te nemen dat mannen vaker sporten dan vrouwen (Elling en De Knop in De Knop et al 2006; Duyvendak en Veldboer 2001). Op basis van de leeftijd van mensen is volgens Breedveld en Tiessen-Raaphorst (2006) te concluderen dat ouderen minder deelnemen aan sportactiviteiten dan jongeren, onder andere door de belemmeringen op het gebied van gezondheid. Ook het opleidingsniveau en het inkomen spelen een belangrijke rol. Hoe hoger het inkomen en het opleidingsniveau, hoe vaker mensen aan (meerdere) sport(en) deelnemen binnen verenigingen (Breedveld en Tiessen-Raaphorst 2006). Mensen met een laag inkomen en opleidingsniveau, vooral de allochtonen, sporten vaker binnen sportbuurtwerk en in ongeorganiseerd verband (nabijheid). Daarnaast is ook de invloed van ouders, vrienden en school belangrijk bij sportparticipatie. Het opleidingsniveau van de ouders is van belang in de verklaring van de verschillen in het lidmaatschap van sportverenigingen en de deelname aan competities en trainingen onder kinderen (Breedveld en Tiessen-Raaphorst 2006). Daarnaast is de kans groter dat kinderen aan sportactiviteiten deelnemen indien de ouders actief sport beoefenen. Tevens kunnen mensen ook geïnteresseerd raken in sport zonder dat de ouders daar invloed op hebben uitgeoefend, door bijvoorbeeld school of vrienden.

2.3.7 Conclusie

Sport heeft verscheidene effecten op zowel het maatschappelijke als individuele niveau, die voor meer bindingen tussen mensen en hun onderlinge betrokkenheid kunnen zorgen. Opgemerkt dient te worden dat contacten binnen zowel sportverenigingen als in ongeorganiseerd verband niet altijd voor de juiste bindingen zorgen en betrekking hebben op uitsluiting in plaats van insluiting. Daarnaast zijn de sociale effecten van sportactiviteiten ook door middel van andere activiteiten te bewerkstelligen. Aangezien deze andere activiteiten niet zijn meegenomen in dit onderzoek kan niet worden bekeken of sport in vergelijking met de andere activiteiten een sterker effect heeft. De determinanten van sportparticipatie tonen aan dat er meer mannen dan vrouwen sporten en dat mensen met een laag inkomen en opleidingsniveau, met name allochtonen, vaker sporten in ongeorganiseerd verband en sportbuurtwerk dan bij sportverenigingen. Om te toetsen of deze hypothesen juist zijn, worden deze meegenomen in de onderzoeksvragen.

2.4 Conceptueel model

Op basis van de gehanteerde literatuur kan er een relatie worden geschetst tussen de begrippen sportparticipatie en sociale cohesie in een aandachtswijk.

Het probleem – gebrek aan sociale cohesie – kan worden verminderd zodra de drie componenten participatie, binding en betrokkenheid worden bevorderd. Participatie kan hierbij gezien worden als spil van de relatie. Hoe meer individuen participeren in een wijk, hoe sterker hun binding is en een sterke binding resulteert in betrokkenheid van individuen in de wijk. Hoe sterker uiteindelijk de betrokkenheid, hoe vaker mensen zullen blijven participeren. Participatie kent verschillende verschijningsvormen, maar in kader van dit onderzoek is de aandacht gevestigd op sport als element om sociale cohesie te bevorderen. Sport kent verschillende verbanden die elk een andere invloed hebben op participatie, binding en betrokkenheid. Opgemerkt dient te worden dat het deelnemen aan sportactiviteiten en het ontstaan van binding en betrokkenheid van verschillende factoren afhankelijk zijn, namelijk achtergrondkenmerken, waarden en behoeften, individuele-, stimulus- en situationele factoren.

2.5 Onderzoeksvragen

Op basis van het conceptueel model zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. Welke sportverbanden kunnen worden onderscheiden bij de wijkbewoners?
2. Welke achtergrondkenmerken zijn van invloed op de sportverbanden in de wijk?
3. Draagt sportparticipatie bij aan binding, betrokkenheid en toekomstige participatie in de wijk, gecontroleerd voor de achtergrondkenmerken, waarden, behoeften, individuele-, stimulus- en situationele factoren?
4. Verschilt de mate van binding, betrokkenheid en participatie van mensen die participeren in een sportvereniging, deelnemen aan sportbuurtwerk en ongeorganiseerd sportverband?
5. Welke elementen zijn van belang om de bijdrage van sportparticipatie aan sociale cohesie te versterken?

3 Methodologie

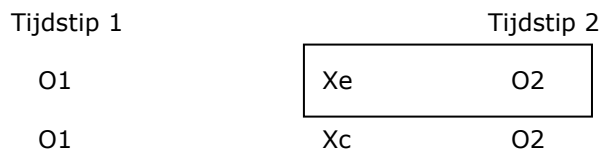
In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksopzet besproken, hetgeen noodzakelijk is om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Allereerst worden het onderzoeksontwerp, de populatie en de steekproef besproken. Vervolgens komen de instrumenten aan bod die gebruikt worden om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In paragraaf vier worden de verschillende concepten uit het conceptueel model meetbaar gemaakt en in paragraaf vijf wordt er aandacht besteed aan hoe de gegevens verzameld worden. Het hoofdstuk sluit af met de technieken die er gebruikt worden om de data te analyseren.

3.1 Onderzoeksdesign

De keuze van het juiste onderzoeksdesign is onder andere afhankelijk van het gebruik van a-selecte of bestaande groepen en of er gebruik gemaakt wordt van verschillende meetmomenten en controle groepen. Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen is het van belang dat de relatie tussen sportparticipatie, binding, betrokkenheid en (toekomstige) participatie in de context van een aandachtswijk getoetst wordt. De respondenten worden op basis van verschillende kenmerken (zoals actief in sportverenigingen, sportbuurtwerk, ongeorganiseerd verband) onderverdeeld in categorieën, waardoor er sprake is van bestaande groepen. Aangezien er alleen sporters worden gebruikt voor dit onderzoek worden er geen controlegroepen meegenomen. Aangezien het onderzoek tevens op één bepaald moment wordt uitgevoerd, kan worden gesteld dat er sprake is van een cross-sectioneel design (figuur 3.1). Het nadeel van dit design is dat, door het ontbreken van meerdere meetmomenten in de tijd en het ontbreken van een controlegroep, het problematisch is om causale conclusies te trekken. Daarnaast kunnen er verschillende elementen zijn die de resultaten van dit onderzoek kunnen beïnvloeden, zoals het meeteffect (respondenten gaan hun gedrag aanpassen, zodra ze weten dat ze getest worden). Om voor deze storende variabelen te controleren, wordt er in dit onderzoek gebruik gemaakt van meerdere methoden om data te verzamelen (paragraaf 3.3). Door deze triangulatie worden de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek vergroot.

Figuur 3.1: Onderzoeksdesign

Cross-sectioneel design

O = observatie

Xe = experimentele groep

Xc = controlegroep

3.2 Populatie en steekproef

Het onderzoek naar de kracht van sport in het ontstaan van sociale cohesie in een aandachtswijk richt zich op de wijk Wielwijk te Dordrecht (bijlage 1). Wielwijk is door Minister Vogelaar van Wonen, Werken en Integratie geselecteerd als aandachtswijk. Het is een naoorlogse wijk die zich kenmerkt door vele portiekflatwoningen. Wielwijk bestaat uit ongeveer 6000 mensen in 2800 woningen, waarvan 90 procent tot de sociale huurvoorraad behoort. (Gommans & Saint Aulaire 2007). Ruim een derde van de wijkbewoners (37%) behoort tot de allochtone bevolkingsgroep. Sinds 2005 beschikt een significant aandeel van de wijkbewoners over een laag inkomen en een hoge werkeloosheid ten opzichte van de rest van Dordrecht. Tevens stellen Gommans & Saint Aulaire dat de sociale samenhang in Wielwijk met een 5,3 (op een schaal van 0-10) het laagst scoort in vergelijking tot de rest van Dordrecht.

Wielwijk wordt bestempeld als 'de andere moderne stedelijke buitenwijk' met de kernwaarden divers, eigen, zelfstandig, weerbaar en anders.¹⁴ Er is een diversiteit aan sferen binnen de verschillende kleinere buurten, die plaats bieden voor mensen met verschillende achtergronden. Wielwijk wordt door de opbouwwerkers gekenmerkt als een wijk bestaande uit 3 soorten wijkbewoners: Zeehavenaars (noord), Wielwijkers (midden) en rijkere bewoners (zuid), die nauwelijks met elkaar in contact treden. Bewoners benadrukken hun (gevoel van) machteloosheid ten aanzien van het leggen van onderlinge contacten in de wijk. Om de wijk compleet te houden, zodat er geen los zand tussen de buurten en bevolkingsgroepen ontstaan, wordt er gepleit voor een compleet woningaanbod in typen en prijsklassen, een sterk bindend element (zoals het Admiraalsplein in het centrum van de wijk) en voor goede mogelijkheden voor ontmoeting tussen verschillende groepen. Door het herstructureringsbeleid¹⁵ van de gemeente Dordrecht, waarmee een gevarieerder en kwalitatief hoogwaardiger woningaanbod en daarmee een gevarieerdere wijkbevolking wordt bewerkstelligd, zijn de onderlinge contacten al zichtbaar verbeterd. Daarnaast ziet de gemeente een belangrijke rol weggelegd voor voorzieningen, waaronder sport. (Gommans & Saint Aulaire 2007). Wielwijk heeft verscheidene sportverenigingen, sportbuurtwerk activiteiten, trapvelden en parken. Een nadeel is dat veel van de speelplekken op 'de meest onherbergzame plekken' bevinden in de wijk: achter huizen, tussen parkeerplekken en garageboxen (Gemeente Dordrecht 2007). De sportverenigingen bevinden zich aan de rand van de wijk en met name het sportcomplex aan de Zeehavenlaan (noord) trekt de meeste wijkbewoners aan (Gemeente Dordrecht 2007). Hoewel het aanbod van activiteiten en voorzieningen in de wijk als ruim voldoende wordt beschouwd, zijn er weinig voorzieningen voor jongeren. (Gommans & Saint Aulaire 2007).

Door de beperkte onderzoeksperiode en het aantal onderzoekers is het onmogelijk om alle bewoners te ondervragen, waardoor er gekozen is voor een steekproef. De steekproef omvat een selectie van de leden (woonachtig in de wijk) van de verschillende sportverenigingen in de wijk, (met name complex aan de Zeehavenlaan), de aanwezigen tijdens sportbuurtwerk en ongeorganiseerd sportverband op pleinen en trapvelden en in parken vanaf 12 jaar tot en met 40 jaar. Door deze manier kan er een vertekend beeld ontstaan van de achtergronden en de sportverbanden van de wijkbewoners en is het moeilijk te generaliseren naar de gehele wijk. Door veel informatie te verkrijgen uit de interviews met experts binnen de wijk kunnen de gegevens vergeleken worden.

3.3 Onderzoeksinstrumenten

Het onderzoek wordt gedaan op basis van een reeds bestaande enquête (W.J.H. Mulier Instituut 2003) die aangevuld is met specifieke variabelen die van invloed zijn op sociale cohesie, zoals binding, betrokkenheid, participatie, stimulus-, en situationele factoren. In de enquête en interviews komen alle centrale concepten uit het conceptueel model naar voren. Door middel van de vragenlijst kan op een snelle en eenvoudige manier de mate van sport, participatie, binding en betrokkenheid worden achterhaald. Een nadeel van een enquête is dat er overwegend gebruik wordt gemaakt van gesloten vragen, waardoor er een grote kans op antwoordtendensen ontstaat. Dit kan worden tegengegaan door het gebruik van gespiegelde vragen. Tevens is een grotere diepgang en een meer gedetailleerde beschrijving van de situatie of gebeurtenis niet mogelijk door het gebruik van vragenlijsten. Om dit nadeel enigszins op te vangen, is er in dit onderzoek gebruik gemaakt van datatriangulatie. Verscheidene wijkorganisaties, sportverenigingen, overheidsinstanties, jongeren- en opbouwwerkers zijn geïnterviewd om dieper in te gaan op de onderlinge ervaringen ten aanzien van sport en binding, betrokkenheid en participatie in de wijk. Voor de interviews wordt een zelf samengestelde itemlijst opgesteld en geanalyseerd.

¹⁴ <http://cms.dordrecht.nl/dordt?nav=zssjkDsHaKpPsCHrB>, opgehaald op 2 mei 2008.

¹⁵ Het herstructureringsbeleid van de gemeente Dordrecht houdt in dat tot 2025 ruim 1060 woningen worden gesloopt en deze vervangen worden door ongeveer 860 nieuwe woningen en ook bestaande huurwoningen in de verkoop worden gebracht.

3.4 Operationalisering concepten

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, dienen de belangrijkste begrippen uit het conceptueel model te worden geoperationaliseerd. Hierbij is tevens gekeken naar het schaalniveau waarop de variabelen binnen de concepten worden gemeten.

- *Achtergrondkenmerken*: geslacht (dichotoom), leeftijd in jaren (ratio), opleidingsniveau (ordinaal), netto inkomen per maand (ordinaal), etnische achtergrond (nominaal), gezinssamenstelling (nominaal) en woonbuurt (nominaal).
- *Sportparticipatie*: deelname aan sport in een vereniging, aan sportbuurtwerk en/of aan ongeorganiseerde sportactiviteiten (nominaal), mate van deelname (ratio).

De volgende concepten worden gemeten op een Likert vijf-puntsschaal van zeer oneens tot zeer eens.

- *Participatie*: het blijven participeren aan sportactiviteiten, het wel/niet inzetten bij de ontwikkeling van (nieuwe) activiteiten en onbetaalde werkzaamheden voor de buurt of vereniging.
- *Binding*: mate van contact, groeten, nieuwe vrienden/kennissen gekregen van dezelfde en/of andere afkomst, het wel/niet op bezoek gaan bij andere deelnemers, het deelnemen aan andere activiteiten met de deelnemers, het gevoel terecht te kunnen bij de deelnemers, het gevoel te kunnen praten over problemen en de mate van vertrouwen tussen de deelnemers.
- *Betrokkenheid*: het ervaren van problemen van deelnemers als eigen problemen, emotioneel gehecht voelen aan de deelnemers, de mate van betekenis voor deze deelnemers, het op gemak voelen bij de deelnemers, de mate van familiegevoel.
- *Individuele factoren*: mate van zelfvertrouwen, het gevoel iets te bereiken, gevoel vrolijker te zijn door deelname.
- *Waarden*: belangrijk om samen te werken, elkaar te helpen, inzetten tijdens problemen, elkaar vertrouwen, iets betekenen voor de buurt, heersen van openheid, belang van activiteiten.
- *Behoeften*: mensen met hetzelfde geslacht, dezelfde etniciteit, die even goed zijn, met dezelfde humor, met vergelijkbare interesses, die even oud zijn, aanwezigheid vrienden en bekenden.
- *Stimulus factoren*: vriendelijkheid van deelnemers, meepraten in gesprekken, gerespecteerd voelen, wel/niet storen aan het gedrag van de deelnemers, het vrij uitten van de meningen en ideeën en het gehoord worden van deze meningen en ideeën.
- *Situationele factoren*: de mogelijkheid om mensen te leren kennen, de aanwezigheid van omgangsregels en de aanpassing hieraan.

De enquête die gebruikt wordt binnen dit onderzoek is over het algemeen zelf samengesteld. Hierdoor kan het voorkomen dat de belangrijkste concepten niet juist gemeten worden. Dit kan de validiteit van het onderzoek schaden. Door het uitvoeren van een factoranalyse en betrouwbaarheidsanalyse kan dit probleem deels worden opgevangen. Daarnaast zijn er bij de operationalisering veel variabelen geconstrueerd die het conceptueel model zouden moeten toetsen. Door deze hoeveelheid is het moeilijker om significante samenhangen en effecten te vinden binnen deze kleine steekproef. Indien de steekproef groter zou zijn geweest, wordt de power groter en zullen er sneller significante effecten worden gevonden.

3.5 Dataverzameling

Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van kwantitatief als kwalitatief onderzoek. Het kwantitatieve onderzoek bestaat uit een schriftelijke enquête (zie bijlage 3). De enquêtes worden afgenomen onder de wijkbewoners van Wielwijk te Dordrecht. Aangezien er sprake is van verschillende sportverbanden zullen er 100 enquêtes worden afgenomen in de wijk. Bij een enquête kan er sprake zijn van non-respons. Aangezien binnen dit onderzoek de mensen face-to-face worden gevraagd deel te nemen aan het onderzoek, is weinig sprake van non-respons. Het kan echter zijn dat de leden van een sportvereniging niet allen afkomstig zijn uit Wielwijk (paragraaf 2.3.2). Het is heel goed mogelijk dat de

leden van een sportvereniging uit verschillende delen van Dordrecht afkomstig zijn, omdat de sportverenigingen zich aan de rand van de wijk bevinden. Dit kan de validiteit van het onderzoek enorm schaden. Om voor dit probleem te waken wordt zowel samen met de trainers/coaches bekeken wie er uit Wielwijk afkomstig zijn alsmede de leden voor afname van de enquête gevraagd uit welke wijk ze afkomstig zijn. Daarnaast kan het zijn dat de respondenten sporten in meerdere verbanden beoefenen. Tijdens het enquêteren van de wijkbewoners kan het voorkomen dat er een sport wordt beoefend die zowel binnen een sportvereniging als ongeorganiseerd plaatsvindt. Hierdoor wordt het moeilijker om een verband aan te duiden tussen het soort verband en de binding, betrokkenheid en toekomstige participatie. Aangezien de theorie en de gemeente aangeven georganiseerd verband belangrijker te vinden in kader van sociale cohesie dan ongeorganiseerd verband, wordt in deze situatie het georganiseerde verband gebruikt in de analyse.

Het kwalitatieve onderzoek bestaat uit interviews met verscheidene wijkorganisaties, sportverenigingen, overheidsinstanties, jongeren- en opbouwwerkers. Er worden zeven interviews gehouden en deze dienen ter aanvulling op de resultaten van de enquête (zie bijlage 2). De geïnterviewden zijn:

- Dhr. J. Lagendijk (wethouder gemeente Dordrecht; portefeuille o.a. jeugd en jongeren, sport & recreatie en wijkgericht werken);
- Dhr. D. Tabghi (senior opbouwwerker), mevr. J. Westphal (junior opbouwwerker);
- Dhr. B. Krans (jongerenwerker Wielwijk);
- Dhr. A. van Moorst (hoofd Sportstimulering);
- Dhr. W. Scharloo (voorzitter sportclub Amstelwijck);
- Dhr. J. Vleesenbeek (voorzitter/trainer karate- en kickboksvereniging Budokai) en R. Nassi (trainer);
- Dhr. R. Klijn (voorzitter handboogschietvereniging Odysseus) & H. Schram (secretaris).

3.6 Analysetechnieken

Na de dataverzameling worden de gegevens uit de enquête geanalyseerd met het statistische programma SPSS. Naast het in kaart brengen van de achtergrondkenmerken van de respondenten wordt er gebruik gemaakt van (kruis)tabellen om verschillen in sportverband ten aanzien van de achtergrondkenmerken van de respondenten te kunnen weergeven (onderzoeksvragen 1 en 2). Daarnaast kunnen de verschillen worden bekeken in participatie, binding en betrokkenheid (onderzoeksvraag 4). Voor de analyse kan gebruik gemaakt worden van de chi-kwadraat toets om samenhangen tussen de variabelen te toetsen op significantie. Om te kunnen zien of de variabelen die zijn ondergebracht in verschillende concepten (de operationalisering) inderdaad het desbetreffende concept meten, dient er een factoranalyse te worden uitgevoerd. Op basis van de gevonden resultaten kan dan worden besloten of bepaalde variabelen wel of niet mee worden genomen in de verdere analyse. Vervolgens worden de factoren getest op betrouwbaarheid. De variabelen die behoren tot de verschillende factoren dienen consistent met elkaar te zijn. De betrouwbaarheidsanalyse wordt uitgevoerd met de Cronbach's Alpha; de maat voor interne consistentie van de schaal. Na het in kaart brengen van de factoren met factoranalyse dient er een regressieanalyse te worden uitgevoerd om de effecten tussen de factoren in kaart te kunnen brengen. Is er een effect tussen de factoren en enkele onafhankelijke variabelen (sportparticipatie)? Om de effecten goed te kunnen weergeven, dient er gecontroleerd te worden voor de variabelen achtergrondkenmerken, waarden, behoeften, individuele-, stimulus- en situationele factoren (onderzoeksvraag 3). Tevens wordt er gekeken naar de invloed van de verschillende sportverbanden op de centrale concepten binding, betrokkenheid en participatie (onderzoeksvraag 4). Om de effecten onderling te kunnen vergelijken en dus een vergelijking te kunnen maken tussen de sportverbanden, kan er bij de regressie gebruik gemaakt worden van de gestandaardiseerde bèta. De significantie van het model is uiteindelijk van belang om te kunnen stellen of de gevonden resultaten niet op toeval zijn berust. Onderzoeksvraag 5 wordt geheel beantwoord aan de hand van de opgenomen interviews. Na de uitwerking van deze interviews zijn de belangrijkste elementen eruit gehaald.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de gegevens van de enquêtes en interviews geanalyseerd. De enquêtes zijn geanalyseerd met het statistische programma SPSS. Allereerst worden de handelingen beschreven die noodzakelijk waren om te beginnen met de analyse. In de tweede paragraaf wordt aandacht besteed aan de achtergrondkenmerken van de respondenten, hun sportdeelname, hun onbetaalde werkzaamheden en hun binding, betrokkenheid en toekomstige participatie. Vervolgens worden de relaties tussen de concepten uit het conceptueel model getoetst aan de hand van regressieanalyse. Het hoofdstuk sluit af met de belangrijkste elementen binnen de wijk en de sport om binding, betrokkenheid en toekomstige participatie te verhogen, welke afkomstig zijn uit de interviews.

4.1 Procedure

Na de afname van de enquêtes zijn de gegevens ingevoerd in het computerprogramma SPSS. Om een analyse los te kunnen laten op de gegevens was het noodzakelijk om allereerst te controleren op eventuele fouten, extreme scores en missende waarden. Aangezien er in de enquête vragen staan die slechts op een deel van de respondenten van toepassing zijn (onbetaalde werkzaamheden, vraag 10 t/m 13), zijn er missende waarden aanwezig. Vervolgens is het voor de analyse belangrijk om negatief geformuleerde vragen, die gebruikt waren om antwoordtendensen te voorkomen (paragraaf 3.3), te spiegelen. Dit was bijvoorbeeld het geval bij vraag 14 van de enquête, waarbij gevraagd werd naar de waarden van de respondenten. De stellingen 2, 3, 5 en 7 staan negatief geformuleerd, terwijl de overige stellingen positief zijn geformuleerd. Na het spiegelen kon er aan de analyse worden begonnen.

4.2 Respondenten

4.2.1 Achtergrond

Om inzicht te krijgen in de achtergronden van de respondenten is allereerst een analyse gemaakt van de verschillende achtergrondkenmerken. Indien er gekeken wordt naar het geslacht van de respondenten (tabel 4.1) is te zien dat aan dit onderzoek 12 vrouwen hebben meegewerkt en 88 mannen.

Tabel 4.1: Geslacht.

		Frequentie
Geslacht	Vrouw	12
	Man	88
	Totaal	100

Het verschil in aantal is te wijzen op het feit dat er tijdens de afname van de enquête heel weinig vrouwen actief waren in de sportverenigingen, de sportactiviteiten van het sportbuurtwerk en de ongeorganiseerde sportactiviteiten. Dit gegeven komt overeen met de in paragraaf 2.3.6 gevonden element dat er in de sportsector meer mannen sporten dan vrouwen. Daarnaast kwam tijdens de afname van de enquêtes naar voren dat de sportverenigingen in de wijk met name zijn berust op de mannelijke interesses, zoals vechtsporten en voetbal. De opbouwwerkers erkennen de interesse van vrouwen in sport, maar de sport die ze willen beoefenen, met name fitness, is niet in de wijk aanwezig. "...De afstand tot een sportschool is voor hen te groot, waardoor ze niet aan sport doen. ...Ze moeten drie keer overstappen met de bus, waardoor ze lang onderweg zijn", aldus de opbouwwerkers. Tevens zijn bij het sportbuurtwerk weinig sportactiviteiten voor vrouwen. De activiteiten die er worden aangeboden zijn een dansactiviteit (jongeren) en yoga. Deze laatste wordt echter beoefend door vrouwen van 50+, welke niet mee worden genomen in dit onderzoek. Een bijkomend punt is dat door zowel de jongerenwerker als de opbouwwerkers wordt aangegeven dat vrouwen maar weinig deelnemen aan sportactiviteiten door hun etnische achtergrond. Ook geven ze aan dat de mannelijke jongerenwerker deze vrouwen minder eenvoudig kan en mag aanspreken om deel te nemen aan activiteiten door het sekse- en etniciteitsverschil. Een ander belangrijk element is dat de opbouwwerkers hebben aangegeven dat sporten in Wielwijk op een

laag pitje staat. Door de komst van een sportzaal in het wijkcentrum zou het sporten en het aanbod van sportactiviteiten onder de wijkbewoners moeten toenemen. De verhouding tussen de frequenties van het geslacht van de respondenten is zo groot dat de verschillen tussen mannen en vrouwen erg groot moeten zijn om significante verbanden te kunnen vinden. Hierdoor wordt in de verdere analyse alleen gekeken naar de mannen binnen de steekproef.

De leeftijd van de respondenten varieert van 12 tot 40 jaar (zie tabel 4.2). Opvallend is dat bijna 45 procent van de ondervraagden 16 jaar of jonger is, bijna 80 procent 22 jaar of jonger is en een relatief klein aandeel 25+.

Tabel 4.2: Leeftijd.

		Frequentie	Cumulatief	Cumulatief %
Leeftijd	12	11	11	12,5
	13	10	21	23,9
	14	2	23	26,1
	15	5	28	31,8
	16	10	38	43,2
	17	11	49	55,7
	18	9	58	65,9
	19	1	59	67,0
	20	6	65	73,9
	21	2	67	76,1
	22	3	70	79,5
	23	6	76	86,4
	24	2	78	88,6
	25	2	80	90,9
	26	4	84	95,5
	32	1	85	96,6
	37	2	87	98,9
	39	1	88	100
	Totaal	88		

Een verklaring hiervoor is te vinden in de dataverzameling. Tijdens het afnemen van de enquêtes is gebleken dat vooral de jeugd (en met name de 12- en 13-jarigen) binnen een sportvereniging, activiteiten van het sportbuurtwerk alsmede bij het ongeorganiseerd verband afkomstig was uit de wijk zelf. De sportverenigingen geven hiervoor de verklaring dat de jeugd op die leeftijd nog vooral afhankelijk is van de nabijheid van de sportvereniging en de ouders die hen wegbrengen naar de sport. Ook geven zij aan dat de wat oudere jeugd door de ouders zelfstandig genoeg worden bevonden om naar sportverenigingen te gaan buiten de wijk en zelf ook vervoer hebben. Ook het jongerenwerk beaamt dat de jeugd meer actief is in het verenigingsleven in de wijk en het sportbuurtwerk dan de oudere jongeren (vanaf 18 jaar), omdat deze vaker andere bezigheden krijgen en zich verplaatsen naar andere wijken in de stad. Hetzelfde geldt voor de oudere generatie. Bij het afnemen van de enquêtes bij de sportverenigingen is gebleken dat maar een klein deel van de ouderen afkomstig was uit Wielwijk. Bij het sportbuurtwerk waren er nauwelijks sportactiviteiten voor de leeftijdscategorie 18 tot 50 jaar en ook op de trapvelden en in de parken waren deze mensen moeilijk te vinden. Daarnaast stelt Bureau Sportstimulering dat er de afgelopen tijd geen/weinig financiën waren om gestructureerd in te zetten op de doelgroep jongeren, maar dat dit nu anders is. "...Vooralsnog hadden we alleen een sportwerker op de 'sportbus', die 's avonds de pleinen, gymzalen afding om sportbuurtwerk activiteiten te verrichten. Vanaf de maand mei kan er in diverse wijken een gericht aanbod gedaan worden." Door de kleine steekproef kan er alleen gebruik gemaakt worden van een laag-hoog indeling, oftewel jong-oud. Aangezien de spreiding op deze variabele erg mager is, slechts 5 procent boven de 26 jaar, wordt voor de verdere analyse gebruik gemaakt van de respondenten in de categorieën 12 - 18 jaar en 18 - 26 jaar.

Als er gekeken wordt naar de afkomst van de respondenten (tabel 4.3 en 4.4) is te zien dat het merendeel in Nederland is geboren, maar dat de ouders vaak uit andere landen afkomstig zijn. De ouders zijn naast Nederland voornamelijk afkomstig uit de Nederlandse Antillen, Turkije of Marokko.

Tabel 4.3: Afkomst respondent.

		Frequentie	Percentage
Afkomst	Nederland	79	94,0
	Nederlandse Antillen	2	2,4
	Afghanistan	1	1,2
	Irak	2	2,4
	Totaal	84	100

Tabel 4.4: Afkomst vader en moeder.

		Frequentie		Frequentie	
Moeder	Nederland	32	Vader	Nederland	22
	Dom. Republiek	1		Dom. Republiek	1
	Nederlandse Antillen	10		Nederlandse Antillen	11
	Turkije	9		Turkije	16
	Marokko	26		Marokko	29
	Ierland	1		Iran	1
	Iran	1		Zimbabwe	2
	Zimbabwe	2		Irak	2
	Irak	2			
	Totaal	84		Totaal	84

Uit de resultaten is eveneens af te leiden hoe het percentage Nederlanders en allochtonen zich verhoudt. Het begrip allochtoon is gebruikt naar de definitie van het CBS: een persoon van wie tenminste één ouder in het buitenland is geboren.¹⁶ In tabel 4.5 is af te lezen dat ongeveer 27 procent Nederlands is en dat ruim 72 procent allochtoon is. Dit percentage is opvallend, omdat in de landelijke gegevens gesteld wordt dat meer Nederlanders deelnemen aan sport dan allochtonen. Deze tegenstrijdigheid kan zijn ontstaan door het enquêteren van mensen die afkomstig zijn van één wijk en ook in diezelfde wijk sporten. Door de redelijke spreiding in de frequenties van deze variabele (>25%), kan deze variabele mee worden genomen in de verdere analyse.

Tabel 4.5: Nederlander/allochtoon.

	Frequentie	Percentage
Nederlander	23	27,4
Allochtoon	61	72,6
Totaal	84	100

Tabel 4.6: Opleidingsniveau.

		Frequentie	Percentage
Opleiding	Geen	1	1,2
	Lagere school	26	31,0
	LBO, VMBO (basis/kader beroepsgerichte leerweg)	2	2,4
	MAVO, VMBO (theoretisch/gemengde leerweg)	34	40,5
	HAVO, VWO (atheneum/gymnasium)	7	8,3
	MBO	10	11,9
	HBO	4	4,8
	WO	0	0
	Totaal	84	100

Kijkend naar het opleidingsniveau (tabel 4.6) blijkt dat voornamelijk de lagere school en MAVO/VMBO worden aangeduid als opleidingen. Een verklaring voor deze verdeeldheid kan zijn dat de respondenten niet hooggeschoold zijn. Tevens is het mogelijk dat deze verdeling te maken heeft met de hoeveelheid jeugd die heeft meegewerkt aan dit onderzoek. Ook als er gekeken wordt naar het inkomen kan deze verklaring worden gebruikt (tabel 4.7). Het merendeel van de inkomens bevindt zich onder de 1000 euro. Doordat de spreiding van deze variabelen erg zwak is binnen een laag-hoog indeling, kunnen deze variabelen niet worden meegenomen in de verdere analyse.

¹⁶ <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/toelichtingen/alfabet/a/allochtoon.htm>, opgehaald op 23 mei 2008.

Tabel 4.7: Netto-inkomen in euro's per maand.

		Frequentie	Percentage
Netto-inkomen	<500	52	61,9
	500-1000	29	34,5
	1000-1500	2	2,4
	1500-2000	1	1,2
	>2000 euro	0	0
	Totaal	84	100

De gezinssamenstelling (tabel 4.8) is opvallend gezien de leeftijden van de respondenten. Ruim één op de vijf respondenten bestaat uit een gezin met uitwonende kinderen en één op de tien heeft te maken met gescheiden ouders.

Tabel 4.8: Gezinssamenstelling

		Frequentie	Percentage
Gezinssamenstelling	Alleenstaand	2	2,4
	Twee volwassenen, kind(eren) uitwonend	23	27,4
	Twee volwassenen, kind(eren) thuiswonend	48	57,1
	Een-ouder met thuiswonend(e) kind(eren)	10	11,9
	Anders	1	1,2
	Totaal	84	100

4.2.2 Sport en sportverbanden

Als er gekeken wordt naar de sport(en) van de respondenten is deze erg variërend. De vier sporten die het vaakst voorkwamen en het meest werden beoefend (tabel 1 en 2, bijlage 4), zijn veld- en zaalvoetbal, kaarten en basketbal. Hoewel de respondenten zijn geënquêteerd naar aanleiding van hun aanwezigheid tijdens verschillende sportactiviteiten kwam zeer sterk naar voren dat het merendeel de sport voetbal beoefend in zowel georganiseerd als ongeorganiseerd verband. "...Voetbal is heel populair in Wielwijk", aldus de jongerenwerker. Indien er gekeken wordt naar de activiteiten die er door het jongerenwerk en Bureau Sportstimulering worden georganiseerd (op basis van de vraag van wijkbewoners), is te zien dat er voornamelijk voetbalactiviteiten georganiseerd worden. Opvallend is ook dat er in één wijk twee voetbalverenigingen gevestigd zijn. Daarnaast is het opmerkelijk dat vooral kaarten als meest beoefende sport is ingevuld. Tijdens het afnemen van de enquêtes bij het sportbuurtwerk en in zowel het wijkcentrum als het jongerencentrum blijkt, van de vele activiteiten als tafeltennis en biljarten, kaarten de populairste activiteit onder jongeren te zijn om zich te vermaken. Hoewel er zich in de wijk een tennis- en een rolhockeyvereniging bevinden, worden deze sporten niet vaak beoefend. Tijdens het afnemen van de enquêtes is gebleken dat er maar weinig leden van de tennisvereniging afkomstig waren uit Wielwijk en dat de rolhockeyvereniging failliet was en nu plaats bood aan bingoliefhebbers.

Het aantal keer dat men de afgelopen 12 maanden heeft gesport loopt uiteen van 30 tot en met 650 keer. Hierbij is gekeken naar de frequenties die zijn ingevuld bij de meest beoefende sporten en de overige sporten (tabel 4.9).

Tabel 4.9: Sportparticipatie

		Frequentie	Percentage
Sportparticipatie	<100	27	32,1
	100-250	18	21,4
	250-400	16	19
	>400	23	27,4
	Totaal	84	100

Daarnaast kwam naar voren dat er vooral gesport wordt met vrienden, maar dat er door het sporten wel degelijk nieuwe vrienden/kennissen zijn gemaakt (tabel 4.10 en 4.11).

Tabel 4.10: Sporten met vrienden

		Frequentie	Percentage
Met vrienden	Nee	9	10,7
	Ja	75	89,3
	Totaal	84	100

Tabel 4.11: Nieuwe vrienden/kennissen door te sporten

		Frequentie	Percentage
Nieuwe vrienden/kennissen	Nee	1	1,2
	Ja	83	98,8
	Totaal	84	100

Naast de theorie geven ook de geïnterviewden aan dat sport een belangrijk instrument is om bindingen tussen mensen te bewerkstelligen en hun betrokkenheid met de mensen in de wijk te bevorderen. "...Wij vinden dat sport zeker een rol speelt als het gaat om betrokkenheid in de wijk en het verbeteren van sociale contacten", aldus Bureau Sportstimulering. Ook de gemeente draagt aan sport een belangrijke waarde toe. "...Naast het plezier in bewegen, competitie met anderen, ontspanning en ontplooiing speelt sport een rol in sociale binding en zorgt het voor ontmoeting, participatie en interactie op vrijwillige basis." Daarnaast stellen vooral de opbouwwerkers en de gemeente dat sport niet het enige instrument is om bindingen en de betrokkenheid tussen mensen in de wijk te bevorderen. De opbouwwerkers geven aan dat ook andere activiteiten als taallessen, kookcursussen et cetera belangrijk zijn binnen de wijk om gesprekken makkelijker op gang te laten komen en mensen van elkaars cultuur te laten proeven, waardoor bindingen sneller tot stand komen. De gemeente ziet ook de school als belangrijke ontmoetingsplaats voor zowel jongeren als ouderen, die de kinderen naar school brengen, om mensen te laten binden.

Indien er wordt gekeken naar de soort verbanden waarin er gesport wordt door de respondenten, is te zien dat vooral het lid zijn van de sportvereniging, het deelnemen aan sportbuurtwerk en het ongeorganiseerde verband sterk naar voren komen (tabel 4.12).

Tabel 4.12: Sportverbanden.

Soort sportverband	Percentage
Lid van sportvereniging	67
Lid van sportschool	3
Abonnement vrij zwemmen	0
Georganiseerd door bedrijf	0
Sportbuurtwerk / welzijnswerk	42
Deelnemer sportevenementen	5
Tijdens sportvakantie	10
Schoolsport (buiten gymnastiekles)	0
Ongeorganiseerd, met vrienden, familie en kennissen	56
Ongeorganiseerd, individueel	12

Hoewel er door Bureau Sportstimulering wordt aangegeven dat er weinig jongeren lid zijn van sportverenigingen is dit resultaat gezien de dataverzameling niet merkwaardig. De respondenten zijn namelijk ondervraagd bij deze verschillende sportverenigingen, activiteiten van het sportbuurtwerk en op trapvelden, parken en pleinen; aan de niet-sporters is geen aandacht besteed. Tijdens het enquêteren van wijkbewoners was het opvallend dat de mensen die deelnamen aan sportbuurtwerk ook vooral mensen waren die lid waren van een sportvereniging. Binnen het sportbuurtwerk zijn dus vooral mensen te vinden die reeds actief zijn binnen de sport of mede dankzij het sportbuurtwerk lid zijn geworden van een sportvereniging. De gemeente hecht een belangrijke waarde aan de sportvereniging als instrument voor sociale binding en cohesie. "...verenigingen hebben een voortrekkersrol bij het leveren van een bijdrage aan maatschappelijke doelstellingen. ...Zij bezitten de expertise en begeleiding om mensen sociale

vaardigheden bij te brengen en zorgen ze voor ontplooiing en talentontwikkeling." De gemeente stelt daarentegen ook dat het sportbuurtwerk kennis en begeleiding biedt, maar dat dit in mindere mate is dan bij een sportvereniging. Ook Bureau Sportstimulering stelt dat sportverenigingen primaire aandacht krijgen van de gemeente. Tevens wordt er in het sportbeleid van de gemeente Dordrecht veel aandacht besteed aan de sportvereniging. Ze spreken hierbij over het ondersteunen van de professionalisering en het creëren van gezonde en sterke verenigingen. De sportverenigingen krijgen eveneens extra vergoedingen voor het ontwikkelen van sportactiviteiten in de wijken (Gemeente Dordrecht 2007).

In de tabel wordt er door een meerderheid van de ondervraagden aangegeven dat zij naast het sporten in een vereniging en de sportactiviteiten van het sportbuurtwerk vaak nog ongeorganiseerd sporten met vrienden/kennissen of individueel. Om tijdens het onderzoek verschil aan te kunnen brengen tussen de sportverbanden is ervoor gekozen om binnen een sport te kiezen voor de unieke verbanden. Bij paragraaf 3.5 is reeds aangegeven dat de dubbele verbanden zullen worden toegewezen aan het verband dat door de gemeente het belangrijkste wordt geacht in kader van sociale cohesie. Hierdoor is de frequentie van het ongeorganiseerde sporten kleiner dan oorspronkelijk het geval is. Opvallend is dat er drie respondenten in hebben gevuld dat ze lid zijn van een sportschool, fitnesscentrum, manege et cetera. Dit is opvallend aangezien er in de wijk geen fitnesscentra of maneges aanwezig zijn. Een verklaring voor dit resultaat kan zijn dat de respondenten hun sportdeelname in het algemeen hebben beschreven en niet specifiek voor de wijk. Kijkend naar de sporten die bij dit sportverband zijn ingevuld, is te zien dat dit de vechtsporten zijn. Uit dit gegeven valt te concluderen dat sommigen de karatevereniging meer zien als een sportschool dan als een sportvereniging. Tevens is er door sommige respondenten aangegeven dat ze deelnemen aan sportevenementen. Bureau Sportstimulering en de gemeente geven aan dat sportevenementen zowel een positieve bijdrage leveren aan de aantrekkingskracht van de sport alsmede zorgen voor bindingen tussen mensen in een wijk, omdat er soms sportdagen worden georganiseerd voor de gehele wijk. In de verdere analyse worden alleen de verbanden sportvereniging, sportbuurtwerk en ongeorganiseerd samen sporten meegenomen.

Bij het analyseren van de sportverbanden is er tevens gekeken naar de samenhang met het achtergrondkenmerk nationaliteit en leeftijd, aangezien deze variabelen volgens de theorie en interviews een belangrijke invloed zouden hebben op de afzonderlijke sportverbanden (paragraaf 2.3.6 en 4.2.1).

Tabel 4.13a: Kruistabel sportvereniging en nationaliteit

		Sportvereniging		Totaal
		Nee	Ja	
Nationaliteit	Nederlander	2 (8,7%)	21 (91,3%)	23 (100%)
	Allochtoon	15 (24,6%)	46 (75,4%)	61 (100%)
	Totaal	17 (20,2%)	67 (79,8%)	84 (100%)

Sig. = 0,106

Tabel 4.13b: Kruistabel sportbuurtwerk en nationaliteit

		Sportbuurtwerk		Totaal
		Nee	Ja	
Nationaliteit	Nederlander	15 (65,2%)	8 (34,8%)	23 (100%)
	Allochtoon	27 (44,3 %)	34 (55,7%)	61 (100%)
	Totaal	42 (50,0%)	42 (50,0%)	84 (100%)

Sig. = 0,087

Tabel 4.13c: Kruistabel ongeorganiseerd sporten en nationaliteit

		Ongeorganiseerd		
		Nee	Ja	Totaal
Nationaliteit	Nederlander	11 (47,8%)	12 (52,2%)	23 (100%)
	Allochtoon	17 (27,9%)	44 (72,1%)	61 (100%)
	Totaal	28 (33,0%)	56 (66,7%)	84 (100%)

Sig. = 0,084

Als er gekeken wordt naar de sportvereniging in relatie tot nationaliteit (tabel 4.13a) is te zien dat er procentueel meer Nederlanders dan allochtonen lid zijn van een sportvereniging. Door het verschil tussen het allochtoon of Nederlander zijn binnen de leden van de sportvereniging is er sprake van samenhang. Echter, deze samenhang is niet significant (sig > 0,05). Al eerder is gesteld dat indien de steekproef groter van omvang zou zijn en hiermee de power van het onderzoek vergroot wordt, deze samenhang toch significant zou kunnen zijn. Naast de sportvereniging is er tevens een samenhang te constateren tussen de nationaliteit en het sportbuurtwerk (tabel 4.13b). In tegenstelling tot de sportvereniging zijn er meer allochtonen actief binnen het sportbuurtwerk dan Nederlanders. Ook deze uitkomst is niet significant (sig. > 0,05). Ook bij het ongeorganiseerd sporten met vrienden is te zien dat er relatief meer allochtonen aanwezig zijn dan de Nederlanders (tabel 4.13c). De samenhang tussen het ongeorganiseerd sporten met vrienden en de nationaliteit is net als de andere verbanden niet significant. De opvatting binnen de theorie (paragraaf 2.3.6) dat allochtonen vaker sporten in sportbuurtwerk en ongeorganiseerd verband dan binnen sportverenigingen wordt zowel door deze steekproef als door de experts bevestigd. Hier dient echter wel een kanttekening te worden geplaatst. Binnen de wijk Wielwijk ligt het vooral aan de soort sportvereniging waarin er meer autochtonen dan allochtonen actief zijn. Vooral bij de voetbalverenigingen zijn er meer allochtonen aanwezig. Deze verenigingen spreken over 'zwarte' en 'witte' voetbalverenigingen, waarbij de witte voetbalverenigingen zich buiten Wielwijk bevinden. Deze samenstelling heeft volgens de verenigingen ook invloed op de potentiële leden in de wijk en het uitblijven van een mix van achtergronden.

Tabel 4.14a: Kruistabel sportvereniging en leeftijd

		Sportvereniging		
		Nee	Ja	Totaal
Leeftijd	12 – 18 jaar	8 (16,3%)	41 (83,7%)	49 (100%)
	18 – 26 jaar	9 (25,7%)	26 (74,3%)	35 (100%)
	Totaal	17 (20,2%)	67 (79,8%)	84 (100%)

Sig. = 0,291

Tabel 4.14b: Kruistabel sportbuurtwerk en leeftijd

		Sportbuurtwerk		
		Nee	Ja	Totaal
Leeftijd	12 – 18 jaar	17 (34,7%)	32 (65,3%)	49 (100%)
	18 – 26 jaar	25 (71,4%)	10 (29,6%)	35 (100%)
	Totaal	42 (50,0%)	42 (50,0%)	84 (100%)

Sig. = 0,121

Tabel 4.14c: Kruistabel ongeorganiseerd sporten en leeftijd

		Ongeorganiseerd		
		Nee	Ja	Totaal
Leeftijd	12 – 18 jaar	22 (44,9%)	27 (55,1%)	49 (100%)
	18 – 26 jaar	6 (17,1%)	29 (82,9%)	35 (100%)
	Totaal	28 (33,3%)	56 (66,7%)	84 (100%)

Sig. = 0,008

Kijkend naar de relatie tussen de sportverbanden en de leeftijd (tabellen 4.14a t/m c) is te zien dat er relatief meer jeugd lid is van een sportvereniging dan de oudere jongeren. Deze samenhang is echter niet significant. Tevens is er bij het sportbuurtwerk meer jeugd actief dan de oudere jongeren. Hoewel ook deze samenhang niet significant is, kan worden gesteld dat de bevindingen van deze steekproef overeen komen met de opvattingen van de geïnterviewden (paragraaf 2.3.6). In tegenstelling tot de samenhangen van de sportvereniging en het sportbuurtwerk met de leeftijd zijn er meer oudere jongeren actief in het ongeorganiseerd sporten dan de jeugd. Deze samenhang is daarentegen wel significant.

Indien gekeken wordt naar wat men belangrijk vindt om te gaan sporten (tabel 4.15) is de hoge score op 'de sport zelf' niet echt opvallend. Daarentegen is het wel opvallend dat de kosten van de deelname en de nabijheid niet de belangrijkste redenen zijn voor de respondenten. Deze redenen worden namelijk als belangrijke factoren gezien binnen de theorie (paragraaf 2.3.6) waarom mensen in een achterstandswijk wel of niet een sport beoefenen. De opbouwwerkers en de sportverenigingen beamen het punt dat de prijs niet een belemmering is om deel te nemen aan een sport, maar dat juist de onwetendheid wat er bij een sport komt kijken (kleding, materiaal et cetera) van invloed is op de deelname. Daarentegen stellen zij dat de nabijheid weldegelijk een belangrijk element is bij sportdeelname (zie ook paragraaf 4.5). Verklaringen voor deze tegenstrijdigheid kunnen zijn dat voornamelijk jongeren de enquête hebben ingevuld en dat alleen sporters zijn ondervraagd. Sporters in de wijk hebben de weg naar de sportverenigingen (rand van de wijk) en het sportbuurtwerk weten te vinden, maar het kan zijn dat met name de niet-sporters in de wijk de nabijheid van groot belang achten. Hierbij speelt eveneens het eerder genoemde argument dat de soort sportvereniging dat aanwezig is in de wijk van invloed is op de sportdeelname van mensen (zie paragraaf 4.2.1).

Tabel 4.15: Motivatie sportdeelname N=84

Motivatie	Belangrijk / zeer belangrijk
De kosten van de deelname	18
De sport zelf	76
Meer kennis opdoen over de sport	68
Het is dichtbij	17
De sfeer	60
Contacten met mensen onderhouden/versterken	50
Nieuwe mensen leren kennen	47
Accommodatie en faciliteiten	60
Meer vertrouwen te creëren in wat ik kan	67
Me gelukkig en goed te voelen	72
Het gevoel vrolijker te zijn	63

Het is opvallend dat de accommodatie en faciliteiten erg belangrijk worden geacht voor de sportdeelname. Uit de interviews is gebleken dat de wijkbewoners en met name de jeugd zeer kieskeurig is in het gebruik van de faciliteiten in de wijk. Indien deze niet goed of geschikt zijn voor de desbetreffende sport, wordt er nauwelijks gebruik van gemaakt (paragraaf 4.5). Ook als er gekeken wordt naar de stelling of er voldoende sportvoorzieningen zijn in de wijk beantwoordt 75 procent van de respondenten dit met zeer oneens/oneens (tabel 3, bijlage 4). Aangezien het merendeel van de respondenten 18 jaar of jonger is, komt dit gegeven sterk overeen met de bevindingen van de gemeente (zie paragraaf 3.2). De gemeente stelt dat veel van de speelplekken zich op 'de meest onherbergzame plekken' bevinden in de wijk: achter huizen, tussen parkeerplekken en garageboxen. Er dient afgevraagd te worden of juist deze reden doorslaggevend is waardoor er geen gebruik van de voorzieningen wordt gemaakt of dat juist de kwaliteit van de faciliteit er mee te maken heeft. De gemeente geeft aan dat er de komende jaren veel aandacht wordt besteed aan de vernieuwing van sportvoorzieningen (Gemeente Dordrecht 2007). Er worden Cruijfcourts en pannafields aangelegd, omdat er steeds meer vraag is voor deze voorzieningen door de jeugd. Het dient aanbeveling om niet alleen de vraag van de doelgroep in acht te nemen, maar eveneens keuze van de inrichting en de faciliteiten te bespreken met de doelgroep.

4.2.3 Onbetaalde werkzaamheden

In de enquête is tevens aandacht besteed aan de onbetaalde werkzaamheden van de respondenten. Er is voor deze term gekozen en niet voor de term vrijwilligerswerk aangezien in mijn vorige onderzoek naar voren kwam dat met name de allochtone respondenten niet wisten dat vrijwilligerswerk gelijk staat aan onbetaalde werkzaamheden.

Tabel 4.16: Frequentie onbetaalde werkzaamheden

		Frequentie	Percentage
Onbetaalde werkzaamheden	Nee	64	76,2
	Ja, sportvereniging in de wijk	10	11,9
	Ja, welzijnswerk in de wijk	9	10,7
	Ja, bij andere organisatie in de wijk	1	1,2
	Totaal	84	100

Indien er gekeken wordt naar de onbetaalde werkzaamheden van de respondenten (tabel 4.16) is opmerkelijk dat 76 procent van de respondenten in de afgelopen 12 maanden geen onbetaalde werkzaamheden heeft verricht voor een sportvereniging, sportbuurtwerk of andere organisatie. De redenen die hiervoor het meest worden opgegeven zijn dat het hen nooit gevraagd is en dat ze er nog nooit over nagedacht hebben (tabel 4, bijlage 4). Deze redenen zijn te verklaren uit het punt dat er binnen dit onderzoek de nadruk ligt op de jeugd. Opvallend is hierbij wel dat er voor zowel de sportverenigingen als het sportbuurtwerk de kans ligt om mensen meer te betrekken bij hun organisatie. Ze zouden hun leden of deelnemers meer op de hoogte kunnen stellen over het deelnemen aan onbetaalde werkzaamheden. Uit de interviews is namelijk gebleken dat vrijwilligers enorm van belang zijn voor zowel de sportvereniging als het opbouwwerk en jongerenwerk om activiteiten te kunnen blijven organiseren (paragraaf 4.5). Opvallend is dat er bij de activiteiten van Bureau Sportstimulering niet wordt gewerkt met vrijwilligers. De activiteiten worden opgezet en begeleid door ervaren sportconsulenten. Bureau Sportstimulering geeft echter wel aan dat bij de grote wijkactiviteiten buurtbewoners betrokken worden. "...Buurtbewoners wordt de mogelijkheid geboden om mee te helpen bij de werving en begeleiding van activiteiten. ... Deze mensen dienen zich vaak zelf aan. Ze zijn al actief in de wijk." De opvatting van Bureau Sportstimulering wordt ook gedeeld door de opbouwwerkers en het jongerenwerk en komt overeen met de al eerdere vermelde kanttekening van sociale vernieuwingsprojecten (paragraaf 2.2); het zijn vaak de actieve burgers die het initiatief nemen.

Van diegenen die wel onbetaalde werkzaamheden hebben verricht varieert de frequentie van af en toe in het jaar tot aan meerdere keren per week. De voornaamste redenen die respondenten voor onbetaalde werkzaamheden aangeven zijn het iets kunnen betekenen voor de vereniging, zelf iets te leren en het kennen van mensen die al onbetaalde werkzaamheden verrichtten (tabel 5, bijlage 4). Uit deze redenen valt af te leiden dat indien verenigingen, jongerenwerkers en sportbuurtwerkers vrijwilligers willen werven zich voornamelijk moeten richten op de leden of deelnemers en hun vrienden/kennissenkring.

Onbetaalde werkzaamheden en sportverbanden

Als er wordt gekeken naar het soort sportverband in relatie tot de onbetaalde werkzaamheden (tabellen 4.17 a t/m c) is te zien dat 20,9 procent van de leden van een sportvereniging, 38,1 procent van de deelnemers aan sportbuurtwerk en 30,4 procent van de ongeorganiseerde sporters onbetaalde werkzaamheden verrichtten. Opvallend is dat bij de sportvereniging procentueel minder mensen onbetaalde werkzaamheden verrichtten dan bij de andere sportverbanden. Dit is opvallend omdat de sportverenigingen tijdens de interviews naar voren brengen dat de leden 'verplicht' zijn onbetaalde werkzaamheden te verrichten (achter de bar et cetera). Een verklaring hiervoor kan gevonden worden in het feit dat er tijdens deze analyse alleen jongeren zijn meegenomen. Bij de sportverenigingen zou het kunnen zijn dat alleen de oudere mensen achter de bar staan in verband met de verantwoordelijkheid. Ook zou het kunnen zijn dat

het hoge aantal allochtonen binnen dit onderzoek van invloed is op de onbetaalde werkzaamheden. Binnen de theorie (paragraaf 2.3.2) werd reeds gesteld dat er een scheiding is tussen etnische groeperingen op het organisatorische niveau: autochtonen organiseren de activiteiten en nemen deel aan het bestuur. Daarnaast kan uit de tabellen worden opgemaakt dat er zowel tussen de sportvereniging, het sportbuurtwerk als tussen het ongeorganiseerde sporten en de onbetaalde werkzaamheden een samenhang bestaat. Het percentage dat deelneemt aan onbetaalde werkzaamheden verschilt onder de deelnemers en niet-deelnemers aan de verschillende sportverbanden. Op basis van de chi-kwadraat toets kan alleen gesteld worden dat de samenhangen van het sportbuurtwerk en het ongeorganiseerd sporten met de onbetaalde werkzaamheden significant zijn ($\text{sig} < 0,05$) en dus niet op toeval berusten.

Tabel 4.17a: Kruistabel onbetaalde werkzaamheden en sportvereniging

		Onbetaalde werkzaamheden		
		Nee	Ja	Totaal
Sportvereniging	Nee	11 (64,7%)	6 (35,3%)	17 (100%)
	Ja	53 (79,1%)	14 (20,9%)	67 (100%)
Totaal		64 (76,2%)	20 (23,8%)	84 (100%)

Sig. = 0,213

Tabel 4.17b: Kruistabel onbetaalde werkzaamheden en sportvereniging

		Onbetaalde werkzaamheden		
		Nee	Ja	Totaal
Sportbuurtwerk	Nee	38 (90,5%)	4 (9,5%)	42 (100%)
	Ja	26 (61,9%)	16 (38,1%)	42 (100%)
Totaal		64 (76,2%)	20 (23,8%)	84 (100%)

Sig. = 0,002

Tabel 4.17c: Kruistabel onbetaalde werkzaamheden en ongeorganiseerd verband

		Onbetaalde werkzaamheden		
		Nee	Ja	Totaal
Ongeorganiseerd	Nee	25 (89,3%)	3 (10,7%)	28 (100%)
	Ja	39 (69,6%)	17 (30,4%)	56 (100%)
Totaal		64 (76,2%)	20 (23,8%)	84 (100%)

Sig. = 0,046

4.2.4 Binding

Binnen de schaal binding, die is verkregen door het deelnemen aan sportactiviteiten, is te zien dat de mate van binding niet heel sterk is: weinig respondenten gaan bij de voorheen onbekende sporters op bezoek en/of ondernemen andere activiteiten met hen (tabel 4.18).

Tabel 4.18: Bindingscores N=84.

	Eens / zeer eens
Ik heb nieuwe vrienden/kennissen gekregen door deelname aan sport.	83
Ik heb nieuwe vrienden/kennissen gekregen van een andere afkomst.	65
Ik had als doel voor ogen nieuwe vrienden te maken tijdens het sporten.	29
Met de meeste deelnemers binnen de sport heb ik een goed contact.	80
Als ik deelnemers tegenkom dan groet ik ze.	67
Als ik deelnemers tegenkom dan maak ik een praatje met ze.	49
Ik ga wel eens bij deelnemer(s) op bezoek of zij komen bij mij op bezoek.	13
Ik neem deel aan andere (vrijetijds)activiteiten met de deelnemer(s).	24
Ik ben bereid de deelnemers te helpen indien ze hulp nodig hebben.	75
Ik heb het gevoel dat ik bij deelnemers van terecht kan als ik hulp nodig heb.	57

Ik heb het gevoel dat ik met de deelnemers kan praten over mijn problemen.	27
Ik heb het gevoel dat ik de deelnemers kan vertrouwen.	68
Ik heb het gevoel dat de andere deelnemers mij vertrouwen.	62
Ik heb behoefte aan contact met andere deelnemers.	70

De reden hiervoor kan liggen in het feit dat het merendeel van de respondenten met vrienden gaat sporten, waardoor de sociale contacten met andere deelnemers niet noodzakelijk zijn. Opmerkelijk is wel dat de respondenten open staan voor anderen als het gaat om vertrouwen en het bieden van hulp.

Binding en onbetaalde werkzaamheden

Bij de relatie tussen de onbetaalde werkzaamheden en de binding (tabellen 6a en b, bijlage 4) is te zien dat 40 procent van de mensen die onbetaalde werkzaamheden verrichten bij deelnemers die men voorheen nog niet kende op bezoek gaat en 70 procent van de mensen andere activiteiten met deze deelnemers onderneemt. Tevens is te constateren dat er tussen de onbetaalde werkzaamheden en de twee variabelen van binding samenhangen bestaan. Er is namelijk een verschil tussen het op bezoek gaan/komen onder mensen die wel en geen onbetaalde werkzaamheden verrichten en hetzelfde geldt voor de variabele andere activiteiten ondernemen. Er zijn meer mensen met onbetaalde werkzaamheden die op bezoek gaan en deelnemen aan andere activiteiten met de voorheen onbekende sporters dan mensen die geen onbetaalde werkzaamheden verrichten. Op basis van de chi-kwadraat toets kan gesteld worden dat deze samenhangen significant zijn ($\text{sig} < 0,05$) en niet op toeval zijn berust.

Binding en sportverbanden

Naast het bekijken van de onbetaalde werkzaamheden is het interessant te kijken naar de relatie tussen de twee variabelen van binding en de verschillende sportverbanden.

Tabel 4.19a: Kruistabel sportvereniging en op bezoek gaan/komen

		Op bezoek gaan/komen		
		Nee	Ja	Totaal
Sportvereniging	Nee	17 (100%)	0 (0%)	17 (100%)
	Ja	54 (80,6%)	13 (19,4%)	67 (100%)
	Totaal	71 (84,5%)	13 (15,5%)	84 (100%)

Sig = 0,048

Tabel 4.19b: Kruistabel sportvereniging en andere activiteiten ondernemen

		Andere activiteiten ondernemen		
		Nee	Ja	Totaal
Sportvereniging	Nee	10 (58,8%)	7 (41,1%)	17 (100%)
	Ja	50 (74,6%)	17 (25,4%)	67 (100%)
	Totaal	60 (71,4%)	24 (28,6%)	84 (100%)

Sig = 0,198

Bij de variabele op bezoek gaan/komen en de sportvereniging (tabellen 4.19a en b) is te zien dat slechts 19,4 procent van de leden op bezoek gaat bij voorheen onbekende deelnemers en 25,4 procent van deze leden andere activiteiten met deze deelnemers onderneemt. Ook kan uit de tabel worden gesteld dat er sprake is van samenhang, omdat er een verschil bestaat tussen het al dan niet lid zijn van een sportvereniging en het op bezoek gaan bij deelnemers of het deelnemen aan andere activiteiten. Meer leden van een sportvereniging gaan op bezoek bij de voorheen onbekende sporters dan niet-leden, maar daarentegen ondernemen minder leden activiteiten met de voorheen onbekende sporters. Deze laatste samenhang is echter niet significant.

Tabel 4.20a: Kruistabel sportbuurtwerk en op bezoek gaan/komen

		Op bezoek gaan/komen		
		Nee	Ja	Totaal
Sportbuurtwerk	Nee	37 (88,1%)	5 (11,9%)	42 (100%)
	Ja	34 (81,0%)	8 (19,0%)	42 (100%)
Totaal		71 (84,5%)	13 (15,5%)	84 (100%)

Sig = 0,365

Tabel 4.20b: Kruistabel sportbuurtwerk en andere activiteiten ondernemen

		Andere activiteiten ondernemen		
		Nee	Ja	Totaal
Sportbuurtwerk	Nee	36 (85,7%)	6 (14,3%)	42 (100%)
	Ja	24 (57,1%)	18 (42,9%)	42 (100%)
Totaal		60 (71,4%)	24 (28,6%)	84 (100%)

Sig = 0,004

Als er gekeken wordt naar het sportbuurtwerk en de variabele op bezoek gaan/komen (tabellen 4.20a en b) is te zien dat 19 procent van de deelnemers aan sportbuurtwerk op bezoek gaat bij de voorheen onbekende deelnemers. Ook is te zien dat er een samenhang bestaat, maar dat deze niet significant is (sig > 0,05). De samenhang tussen sportbuurtwerk en andere activiteiten ondernemen is daarentegen wel significant (sig < 0,05). Het aantal mensen dat deelneemt aan sportbuurtwerk en andere activiteiten met de voorheen onbekende deelnemers is hoger dan het aantal niet-deelnemers aan sportbuurtwerk. Het percentage deelnemers dat deelneemt aan andere activiteiten is 42,9. Een verklaring voor dit hoge percentage kan liggen in het feit dat het sportbuurtwerk meerdere activiteiten verzorgt en dat men elkaar vaker treft op deze verschillende activiteiten. Bij het ongeorganiseerde sporten (tabellen 4.21a en b) is het niet merkwaardig dat maar 16,1 procent bij de deelnemers op bezoek gaat, aangezien het deelnemers betreft die ze voor de activiteit nog niet kenden. Opvallend is wel dat dit percentage net iets hoger ligt dan bij mensen die niet deelnemen aan ongeorganiseerd verband, waardoor er sprake is van samenhang. Deze samenhang is echter niet significant (sig > 0,05).

Tabel 4.21a: Kruistabel ongeorganiseerd en op bezoek gaan/komen

		Op bezoek gaan/komen		
		Nee	Ja	Totaal
Ongeorganiseerd	Nee	24 (85,7%)	4 (14,3%)	28 (100%)
	Ja	47 (83,9%)	9 (16,1%)	56 (100%)
Totaal		71 (84,5%)	13 (15,5%)	84 (100%)

Sig = 0,831

Tabel 4.21b: Kruistabel ongeorganiseerd en andere activiteiten ondernemen

		Andere activiteiten ondernemen		
		Nee	Ja	Totaal
Ongeorganiseerd	Nee	24 (85,7%)	4 (14,3%)	28 (100%)
	Ja	36 (64,3%)	20 (35,7%)	56 (100%)
Totaal		60 (71,4%)	24 (28,6%)	84 (100%)

Sig = 0,040

Opvallend bij deze gegevens is dat op basis van de variabelen op bezoek gaan/komen en andere activiteiten ondernemen het sportbuurtwerk hoger scoort dan de andere verbanden. Dit resultaat is opvallend aangezien vooral de gemeente een belangrijke rol weglegt voor de sportvereniging in het bevorderen van sociale binding en cohesie (zie paragraaf 4.2.2). Ook tijdens het praten met een lid van een sportvereniging kwam naar voren dat er wel degelijk nieuwe contacten worden gemaakt en dat men anders gaat aankijken tegen wijkbewoners. Het organiseren van andere activiteiten naast de sport wordt door velen raar aangekeken en nauwelijks uitgevoerd.

"Ik ben hier komen sporten met mijn dochter. We wilden graag samen iets ondernemen om het contact te versterken. Binnen geen enkele sport kon er samen worden gesport, door het leeftijdsverschil, behalve hier. We werden meteen opgenomen in de groep en we voelden ons meteen thuis. ... Je bent even weg uit de dagelijkse sleur, je leert nieuwe mensen kennen en je hebt iets om over te praten wat zij nog niet weten. ...Door de burenen te vertellen over de sport en de vereniging zijn de buurjongens ook mee gaan trainen. Hierdoor hebben we een ander contact gekregen met deze mensen, dan het feit dat ze alleen burenen zijn. We doen nu veel meer voor elkaar. Zo laat ik de buurjongen mijn auto wassen, zodat hij iets meer geld te besteden heeft om leuke dingen te doen. ...Er worden niet veel activiteiten naast de sport georganiseerd. Laatst had ik aan de groep voorgesteld om een barbecue te organiseren. Ik werd eerst nogal raar aangekeken, van wat zeg jij nu? Maar later was iedereen er over te spreken om iets leuks naast de sport te gaan doen om elkaar beter te leren kennen."

Bij het afnemen van de interviews is gebleken dat zowel de opbouwwerkers en de jongerenwerker als Bureau Sportstimulering aangeven dat het vooral dezelfde mensen zijn die deelnemen aan activiteiten van het sportbuurtwerk. De jongerenwerker geeft aan dat de tijd ontbreekt om nieuwe doelgroepen aan te trekken door de andere taken die door hem gedaan moeten worden, zoals de begeleiding van de wekelijkse activiteiten. Het dient namens hem aanbeveling om meer mankracht aan te trekken per wijk, zodat er meer tijd vrij kan worden gemaakt voor de jongeren in plaats van alleen de begeleiding van activiteiten. Aangezien de samenwerking tussen de jongerenwerker en Bureau Sportstimulering voornamelijk berust op het leveren van de doelgroepen (paragraaf 4.5) door de jongerenwerker en het organiseren van activiteiten door Bureau Sportstimulering zijn de uitkomsten van de interviews niet vreemd. Daarnaast kan op basis van de samenstelling van de sportteams worden gesteld dat er bij sommige verenigingen meer contact is tussen mensen van verschillende leeftijden. De activiteiten worden vaak voor de gehele vereniging gehouden.

4.2.5 Betrokkenheid

Bij de scores op betrokkenheid is te zien dat het sporten bij maar een paar mensen zorgt voor een diepgaande emotionele band met mensen die men voorafgaand aan de sport nog niet kenden (tabel 4.22). Gesteld kan worden dat de betrokkenheid onder de respondenten met deze sporters gering is.

Tabel 4.22: Betrokkenheidscores N=84

	Eens / zeer eens
Ik ervaar problemen van andere deelnemers als mijn eigen probleem.	12
Ik voel me op mijn gemak bij de andere deelnemers	53
Ik heb het gevoel dat de andere deelnemers zich op hun gemak voelen bij mijn aanwezigheid	39
Ik voel me als een deel van de familie bij de deelnemers.	28
Ik voel me emotioneel gehecht aan de deelnemers	5
De deelnemers binnen de sport betekenen veel voor mij	7

Betrokkenheid en onbetaalde werkzaamheden

Ook bij de variabele betrokkenheid is er gekeken naar de relatie met de onbetaalde werkzaamheden (tabellen 7a en b, bijlage 4). In de tabellen is te zien dat 10 procent van de mensen met onbetaalde werkzaamheden emotioneel gehecht zijn aan de voorheen onbekende sporters en 15 procent van de mensen vindt dat deze sporters veel voor hen betekenen. Tevens kan bij beide variabelen worden gesteld dat er sprake is van samenhang. Het percentage dat zich emotioneel gehecht voelt of betekenis hecht verschilt onder de mensen die al dan niet onbetaalde werkzaamheden verrichten. Mensen die onbetaalde werkzaamheden verrichten zijn vaker emotioneel gehecht en hechten vaker betekenis aan de voorheen onbekende sporters dan de mensen die geen onbetaalde werkzaamheden verrichten. Als er gekeken wordt naar de chi-kwadraattoets is op te merken dat ook deze samenhangen niet significant zijn (sig > 0,05).

Betrokkenheid en sportverbanden

Bij het bekijken van de relatie tussen de twee variabelen van betrokkenheid en de sportverbanden is allereerst opvallend dat van de leden van een sportvereniging slechts 6 procent emotioneel gehecht is geraakt en 9 procent vindt dat de voorheen onbekende sporters veel voor hen betekenen (tabellen 4.23a en b). Tussen de twee variabelen en de sportvereniging bestaan samenhangen, maar geen van de samenhangen is significant.

Tabel 4.23a: Kruistabel sportvereniging en emotioneel gehecht

		Emotioneel gehecht		
		Nee	Ja	Totaal
Sportvereniging	Nee	16 (94,1%)	1 (5,9%)	17 (100%)
	Ja	63 (94,0%)	4 (6,0%)	67 (100%)
Totaal		79 (94,0%)	5 (6,0%)	84 (100%)

Sig = 0,989

Tabel 4.23b: Kruistabel sportvereniging en betekenen veel voor mij

		Betekenen veel voor mij		
		Nee	Ja	Totaal
Sportvereniging	Nee	16 (94,1%)	1 (5,9%)	17 (100%)
	Ja	61 (91,0%)	6 (9,0%)	67 (100%)
Totaal		77 (91,7 %)	7 (8,3%)	84 (100%)

Sig = 0,682

Ook bij het sportbuurtwerk zijn niet-significante samenhangen gevonden, echter deze zijn negatief (tabellen 4.24a en b). Binnen het sportbuurtwerk zijn minder deelnemers emotioneel gehecht en hechten een betekenis aan de voorheen onbekende sporters dan niet-deelnemers. Het percentage deelnemers aan sportbuurtwerk dat zich emotioneel gehecht voelt of een betekenis hecht is respectievelijk 4,8 en 7,1 procent.

Tabel 2.24a: Kruistabel sportbuurtwerk en emotioneel gehecht

		Emotioneel gehecht		
		Nee	Ja	Totaal
Sportbuurtwerk	Nee	39 (92,9%)	3 (7,1%)	42 (100%)
	Ja	40 (95,2%)	2 (4,8%)	42 (100%)
Totaal		79 (94,0%)	5 (6,0%)	84 (100%)

Sig = 0,645

Tabel 2.24b: Kruistabel sportbuurtwerk en betekenen veel voor mij

		Betekenen veel voor mij		
		Nee	Ja	Totaal
Sportbuurtwerk	Nee	38 (90,5%)	4 (9,5%)	42 (100%)
	Ja	39 (92,9%)	3 (7,1%)	42 (100%)
	Totaal	77 (91,7%)	7 (8,3%)	84 (100%)

Sig = 0,693

Tevens kan er bij het ongeorganiseerde verband niet worden gesproken over significante samenhangen (tabellen 4.25a en b). Het percentage ongeorganiseerde sporters binnen de steekproef dat zich emotioneel gehecht voelt en betekenis hecht is respectievelijk 5,4 en 7,1 procent. Opvallend is echter wel dat de sportvereniging hier het hoogst scoort in vergelijking tot de andere twee sportverbanden. Dit gegeven sluit nauw aan bij de opvatting van de gemeente in relatie tot de belangrijke rol van de sportvereniging binnen sociale cohesie (paragraaf 4.2.2).

Tabel 4.25a: Kruistabel ongeorganiseerd en emotioneel gehecht

		Emotioneel gehecht		
		Nee	Ja	Totaal
Ongeorganiseerd	Nee	26 (92,9%)	2 (7,1%)	28 (100%)
	Ja	53 (94,6%)	3 (5,4%)	56 (100%)
	Totaal	79 (94,0%)	5 (6,0%)	84 (100%)

Sig = 0,744

Tabel 4.25b: Kruistabel ongeorganiseerd en betekenen veel voor mij

		Betekenen veel voor mij		
		Nee	Ja	Totaal
Ongeorganiseerd	Nee	25 (89,3%)	3 (10,7%)	28 (100%)
	Ja	52 (92,9%)	4 (7,1%)	56 (100%)
	Totaal	77 (91,7%)	7 (8,3%)	84 (100%)

Sig = 0,577

4.2.6 Participatie

Indien er gekeken wordt naar de toekomstige participatie (tabel 4.26) is te zien dat over het algemeen de respondenten blijven participeren, maar dat men meer zeker is van participatie in een sportvereniging en aan activiteiten in de buurt dan aan onbetaalde werkzaamheden. De oorzaak voor dit punt kan liggen aan het feit dat het merendeel van de respondenten nog nauwelijks onbetaalde werkzaamheden heeft verricht en ook afwachtend is of men gevraagd wordt (paragraaf 4.2.3).

Tabel 4.26: Participatiescores N=84

	Eens/zeer eens	Neutraal
Ik ben van plan lid te worden/blijven van een sportvereniging	76	4
Ik ben van plan (vaker) deel te nemen aan sportactiviteiten in de buurt	63	17
Ik wil mij inzetten voor de sportvereniging door af en toe een sportactiviteit te organiseren.	32	36
Ik wil mij inzetten voor de wijk door af en toe een wijkactiviteit te organiseren.	25	17
Ik ben van plan om (vaker) onbetaalde werkzaamheden voor een vereniging/organisatie te verrichten.	34	20

Participatie en sportverbanden

Naast deze analyse is het interessant te kijken naar de verschillen binnen de sportverbanden (tabellen 4.27a en b). Er is een significante samenhang geconstateerd tussen de sportvereniging en het lid worden/blijven bij een sportvereniging. 97 Procent van de leden van de sportvereniging wil hun lidmaatschap continueren, maar ook ruim 64 procent van de niet-leden wil lid worden van een sportvereniging. Als er gekeken wordt naar het sportbuurtwerk is hier geen significante samenhang gevonden. Opvallend is wel dat het merendeel van de deelnemers aan sportbuurtwerk wil blijven deelnemen en dat meer dan de helft van de mensen die niet aan sportbuurtwerk doen, in de toekomst hier toch aan mee willen doen.

Tabel 4.27a: Kruistabel sportvereniging en lid blijven/worden

		Lid blijven/worden sportvereniging		
		Nee	Ja	Totaal
Sportvereniging	Nee	6 (35,3%)	11 (64,7%)	17 (100%)
	Ja	2 (3,0%)	65 (97,0%)	67 (100%)
Totaal		8 (9,5%)	76 (9,0%)	84 (100%)

Sig = 0,000

Tabel 4.27b: Kruistabel sportbuurtwerk en deelnemen aan sportbuurtwerk

		Deelnemen sportbuurtwerk		
		Nee	Ja	Totaal
Sportbuurtwerk	Nee	13 (31,0%)	29 (69,0%)	42 (100%)
	Ja	8 (19,0%)	34 (81,0%)	42 (100%)
Totaal		21 (25,0%)	63 (75,0%)	84 (100%)

Sig = 0,208

Als er gekeken wordt naar het inzetten voor de buurt in relatie tot de sportverbanden (tabellen 4.28a t/m c), is te zien dat vooral de deelnemers aan het sportbuurtwerk zich willen inzetten voor de buurt (47,6 procent). Dit gegeven komt overeen met de eerder besproken resultaten van de interviews en de theorie. Hier kwam naar voren dat het met name de mensen zijn die al actief zijn in de buurt, ook iets voor de buurt willen doen. Ook is in de tabellen te constateren dat er significante samenhangen bestaan tussen het inzetten voor de buurt en de verschillende sportverbanden. Er zijn meer mensen binnen het sportbuurtwerk die zich in willen zetten voor de buurt dan mensen die niet deelnemen aan sportbuurtwerk. Ook bij het ongeorganiseerde verband is dit het geval, maar bij de sportvereniging is dit juist andersom: er zijn minder leden die zich willen inzetten voor de buurt dan niet-leden.

Tabel 4.28a: Kruistabel sportvereniging en inzetten voor de buurt

		Inzetten voor de buurt		
		Nee	Ja	Totaal
Sportvereniging	Nee	5 (29,4%)	12 (70,6%)	17 (100%)
	Ja	54 (80,6%)	13 (19,4%)	67 (100%)
Totaal		59 (70,2%)	25 (29,8%)	84 (100%)

Sig = 0,000

Tabel 4.28b: Kruistabel sportbuurtwerk en inzetten voor de buurt

		Inzetten voor de buurt		
		Nee	Ja	Totaal
Sportbuurtwerk	Nee	37 (88,1%)	5 (11,9%)	42 (100%)
	Ja	22 (52,4%)	20 (47,6%)	42 (100%)
Totaal		59 (70,2%)	25 (29,8)	84 (100%)

Sig = 0,000

Tabel 4.28c: Kruistabel ongeorganiseerd en inzetten voor de buurt

		Inzetten voor de buurt		Totaal
		Nee	Ja	
Ongeorganiseerd	Nee	24 (85,7%)	4 (14,3%)	28 (100%)
	Ja	35 (62,5%)	21 (37,5%)	56 (100%)
	Totaal	59 (70,2%)	25 (29,8%)	84 (100%)

Sig = 0,028

4.2.7 Conclusie

In deze paragraaf is allereerst een verslag gedaan over de achtergronden van de respondenten, hun sportdeelname in de wijk en de onbetaalde werkzaamheden om een beeld te kunnen schetsen van de steekproef binnen dit onderzoek. Wat betreft de representativiteit van dit onderzoek kan gesteld worden er een oververtegenwoordiging is van de groep mannen, jongeren en allochtonen, hetgeen te verklaren is uit de dataverzameling. De respondenten zijn alleen afkomstig uit het sportgebied en zijn slechts bij enkele sportverbanden ondervraagd. Hierdoor valt ook de oververtegenwoordiging van de sporten te verklaren die vooral door jongeren beoefend worden, namelijk voetbal, en de oververtegenwoordiging van de sportverbanden sportvereniging, sportbuurtwerk en het ongeorganiseerd samen sporten.

Als er wordt gekeken naar de invloed van de achtergrondkenmerken op de sportverbanden kan op basis van de observatie in de wijk en de interviews met experts in de wijk gesteld worden dat vrouwen minimaal aanwezig zijn binnen de sportverenigingen en het sportbuurtwerk in de wijk in verband met hun sportvoorkeur, etnische achtergrond en de nabijheid van de sportfaciliteiten. Ook is het vooral de jeugd die actief is binnen de sportvereniging, het sportbuurtwerk en ongeorganiseerd samen sporten, omdat deze afhankelijker is van de nabijheid van de sportvereniging dan de oudere jongeren. Kijkend naar de nationaliteit is te zien dat er meer Nederlanders actief zijn binnen de sportvereniging en dat binnen de andere twee sportverbanden meer allochtonen actief zijn. Behalve bij het ongeorganiseerd sporten zijn de samenhangen niet significant. De geïnterviewden bevestigen dit gegeven, maar de sportverenigingen voegen eraan toe dat er ook gekeken moet worden naar de soort sportvereniging. Vooral bij de voetbalverenigingen domineert de groep allochtonen. De voetbalverenigingen geven aan dat er sprake is van zwarte en witte voetbalverenigingen, waarbij deze laatste zich buiten Wielwijk bevinden. Deze indeling beïnvloedt volgens deze verenigingen de potentiële leden binnen de wijk; de Nederlanders gaan vaak naar de witte vereniging buiten de wijk. Dit hoeft echter geen negatieve invloed te hebben op de sociale cohesie en integratie in de wijk. In paragraaf 2.3.2 werd reeds aangegeven dat het sporten binnen eigen clubs ook kan leiden tot binding, betrokkenheid en integratie in de wijk. Een ander belangrijk element voor de sportdeelname van de respondenten zijn de faciliteiten. Deze dienen gericht aandacht te krijgen om sportdeelname te behouden en te vergroten. Het merendeel van de respondenten en geïnterviewden geeft aan dat er onvoldoende sportvoorzieningen zijn in de wijk en dat de kwaliteit te wensen overlaat, waardoor er van de bestaande voorzieningen weinig gebruik wordt gemaakt. Gesteld moet worden dat er voornamelijk jongeren hebben meegewerkt aan dit onderzoek en dat dit resultaat voor de ouderen anders kan zijn.

De hoeveelheid respondenten die onbetaalde werkzaamheden verrichten is 23,8 procent. De respondenten geven aan dat het hen nog nooit is gevraagd of dat ze er nog niet over nagedacht hebben. Ook bij dit laatste resultaat dient een kanttekening te worden geplaatst. Aangezien er een oververtegenwoordiging is binnen de steekproef van het aantal jongeren zal het percentage nooit over nagedacht een vertekend beeld geven. Jongeren moeten er dus op attent gemaakt worden dat ze kunnen deelnemen aan onbetaalde werkzaamheden. Een bijkomend element is dat er door de geïnterviewden wordt gesteld dat het vaak die mensen zijn die onbetaalde werkzaamheden verrichten die reeds actief zijn in de wijk.

Indien er een relatie wordt gelegd tussen de onbetaalde werkzaamheden en de sportverbanden is opvallend dat er maar door heel weinig leden van de sportverenigingen in de wijk aan onbetaalde werkzaamheden wordt gedaan, terwijl er door de verenigingen wordt aangegeven dat de leden dit verplicht zijn. Een verklaring kan hiervoor liggen in de oververtegenwoordiging van de groep jongeren binnen de steekproef. Jongeren krijgen vaak geen verantwoordelijkheid om bijvoorbeeld achter een bar te staan in de kantine van een vereniging. Een andere verklaring kan liggen in het hoge aantal allochtonen binnen deze steekproef. In de theorie is naar voren gekomen dat er een scheiding is van etnische groeperingen op het organisatorische niveau van een sportvereniging: autochtonen organiseren de activiteiten en nemen deel aan het bestuur.

Met name de gemeente en Bureau Sportstimulering hechten een grote waarde aan de rol van sport als instrument voor sociale binding en sociale cohesie. Dit gegeven wordt ondersteund door het punt dat hoewel 89 procent van de respondenten binnen dit onderzoek sport met vrienden, 98 procent van de respondenten nieuwe vrienden/kennissen heeft gemaakt. Bij deze resultaten dient een kanttekening te worden geplaatst. De vraag is welke betekenis de respondenten hechten aan het maken van nieuwe vrienden/kennissen. Zien de respondenten de voorheen onbekende sporters als sportvrienden of als naaste vrienden? Deze vraag kan worden beantwoordt aan de hand van de variabelen binnen de schaal binding en betrokkenheid. Er wordt door de respondenten vaak wel gegroet of een praatje gemaakt als ze de sporters tegenkomen, maar ze gaan niet snel bij hen op bezoek gaan of andere activiteiten met hen ondernemen. Daarnaast voelen de respondenten zich vaak niet emotioneel gehecht of hechten ze een betekenis aan de sporters. De binding en betrokkenheid zijn niet erg sterk, waardoor gesteld kan worden dat het vooral gaat om sportvrienden. Afgevraagd dient te worden of deze mate niet reeds genoeg is om het proces van sociale cohesie tot stand te brengen.

Als er gekeken wordt naar de relatie tussen de onbetaalde werkzaamheden en de variabelen op bezoek gaan/komen, andere activiteiten ondernemen (binding), emotioneel gehecht voelen en betekenen veel voor me (betrokkenheid) is te zien dat er alleen bij de binding significante samenhangen bestaan. Er zijn procentueel meer respondenten die onbetaalde werkzaamheden verrichten en op bezoek gaan/komen of andere activiteiten ondernemen met de voorheen onbekende sporters dan de respondenten die geen onbetaalde werkzaamheden verrichten. Kijkend naar de relatie tussen de variabelen van binding en betrokkenheid en de verschillende sportverbanden is te concluderen dat er nauwelijks significante samenhangen zijn. Op basis van de gegevens kan alleen gesteld worden dat er binnen deze steekproef geldt dat er meer deelnemers aan het sportbuurtwerk en ongeorganiseerd verband deelnemen aan andere activiteiten met de voorheen onbekende sporters dan de leden van een sportvereniging. Een kanttekening die hierbij geplaatst dient te worden is dat er bij het sportbuurtwerk meerdere activiteiten worden georganiseerd waardoor mensen elkaar vaker ontmoeten. Hierdoor zou het gevonden resultaat minder sterk kunnen zijn dan er binnen dit onderzoek aan gehecht wordt. Een ander resultaat is dat er meer deelnemers aan het sportbuurtwerk bij deze sporters op bezoek gaan dan bij de andere sportverbanden. Dit is opmerkelijk aangezien de gemeente een belangrijke waarde hecht aan de sportvereniging als instrument binnen sociale binding en cohesie. Er dient te worden afgevraagd of de aandacht van de sportvereniging niet verdeeld moet worden met het sportbuurtwerk. Daarentegen liggen de percentages van respondenten in relatie tot de betrokkenheid dicht bij elkaar. Opvallend is dat er meer leden van de sportverenigingen betrokken zijn bij de voorheen onbekende sporters dan de deelnemers van de andere sportverbanden.

Als er gekeken wordt naar de toekomstige participatie van de respondenten is te zien dat het merendeel van de respondenten hun lidmaatschap bij de sportvereniging wil continueren. Opmerkelijk is dat van de respondenten die geen lid zijn van een sportvereniging in de wijk bijna de helft lid zou willen worden. Indien de respondenten worden gevraagd over hun inzet in de buurt is te zien dat vooral de deelnemers aan het

sportbuurtwerk en het ongeorganiseerd samen sporten zich willen inzetten en in mindere mate de leden van de sportverenigingen. Dit gegeven is niet vreemd, aangezien de geïnterviewden allen aangeven dat degenen die reeds actief zijn in de wijk zich ook aandienen om iets voor de wijk te doen.

4.3 Factoranalyse

Om te kunnen zien of de variabelen die zijn ondergebracht in de verschillende concepten (de operationalisering) inderdaad het desbetreffende concept meten, dienen er verschillende factoranalyses te worden uitgevoerd. Op basis van de gevonden resultaten kan dan worden besloten of bepaalde variabelen wel of niet mee worden genomen in de verdere analyse. In een factoranalyse worden de verschillende variabelen ondergebracht om samenhangen tussen een aantal geobserveerde variabelen te beschrijven door een geringer aantal concepten/factoren (Van Assen 2006). Met zo weinig mogelijk factoren wordt zoveel mogelijk variantie van de variabelen verklaard.

Allereerst is er een factoranalyse uitgevoerd op de schaal binding. Hieruit is gebleken dat deze schaal uit meerdere factoren bestaat. Deze drie factoren gaven de belangrijkste elementen van binding weer die vaak samen voorkwamen. Indien er gekeken wordt naar de variabelen die zich in de drie factoren bevinden, kan worden gesteld dat er een verschil is in de mate van binding. Door deze uitkomst is de schaal binding verdeeld in: passief, actief sterk en actief oppervlakkig (tabel 4.29).

Tabel 4.29: Factoranalyse binding

	Factoren		
	<i>Passief</i>	<i>Actief sterk</i>	<i>Actief oppervlakkig</i>
Ik heb het gevoel dat ik de deelnemers aan de activiteit kan vertrouwen.	,929		
Ik heb het gevoel dat de andere deelnemers aan de activiteit mij vertrouwen.	,872		
Ik heb het gevoel dat ik bij de deelnemers terecht kan als ik hulp nodig heb.	,763		
Ik ben bereid de deelnemers te helpen indien ze hulp nodig hebben.	,604		,313
Ik ga wel eens op bezoek bij de deelnemers of zij komen bij mij op bezoek.		,890	
Met de deelnemers neem ik deel aan andere activiteiten.		,850	
Ik heb het gevoel dat ik met de deelnemers kan praten over mijn problemen.	0,393	,697	
Als ik de deelnemers tegenkom maak ik een praatje met ze.		,690	,459
Als ik de deelnemers tegenkom dan groet ik ze.			,834
Ik had als doel voor ogen nieuwe vrienden te maken tijdens het sporten.			,807

Verklaarde variantie: 70,536 % over de drie factoren.

Correlaties onder de 0,3 weggelaten.

Opvallend is dat de variabelen 'ik ben bereid de deelnemers te helpen indien ze hulp nodig hebben' en 'als ik de deelnemers tegenkom, maak ik een praatje met ze' op twee factoren laden. Dit kan betekenen dat de respondenten ieder een andere waarde aan deze variabelen hebben gehecht. Zo kan 'een praatje' betekenen dat het gaan om oppervlakkige elementen als het weer, maar tevens bij een andere deelnemer een diepgaand gesprek betekenen. Na de factoranalyse op de schaal binding zijn er voor de overige schalen eveneens factoranalyses uitgevoerd. In tabel 4.30 zijn de resultaten weergegeven.

Tabel 4.30: Factoranalyse concepten

Schaal	Variabelen binnen de factor	Ladingen	Verklaarde variantie
Betrokkenheid	<ul style="list-style-type: none"> - Ik voel me emotioneel gehecht aan de deelnemers. ,931 - De deelnemers betekenen veel voor mij. ,888 - Ik voel me deel van de familie. ,867 - ... op mijn gemak bij de andere deelnemers. ,634 		70,225 %
Participatie	<ul style="list-style-type: none"> - Ik wil mij inzetten voor de buurt door af en toe een buurtactiviteit te organiseren. ,922 - Ik wil mij inzetten voor de vereniging door af en toe een activiteit te organiseren. ,905 - Ik ben van plan (vaker) deel te nemen aan (sport)activiteiten in de buurt. ,558 - Ik ben van plan om (vaker) onbetaalde werkzaamheden voor een vereniging/ organisatie te verrichten. ,356 		60,670 %
Individuele factoren	<ul style="list-style-type: none"> - Ik heb het gevoel dat ik meer inzicht krijg in wat ik kan. ,871 - ... dat mijn zelfvertrouwen stijgt door deelname aan sport. ,814 - ...vrolijker te zijn door deelname. ,793 - ...dat ik iets ga bereiken door deelname aan sport. ,574 		59,497 %
Behoeften	<ul style="list-style-type: none"> - Mensen die even oud zijn, zijn van invloed op thuis gevoel. ,892 - Vrienden en bekenden. ,864 - Mensen met vergelijkbare interesses. ,795 - Mensen die even goed zijn. ,656 		65,122 %
Waarden	<ul style="list-style-type: none"> - Ik vind het belangrijk dat er activiteiten worden georganiseerd. ,836 - ... dat mensen elkaar kunnen vertrouwen. ,816 - ... dat mensen elkaar helpen. ,721 - Het maakt mij niet uit met wie ik deelneem. ,715 		59,892 %
Stimulusfactoren	<ul style="list-style-type: none"> - Ik stoer mij niet aan het gedrag van andere deelnemers. ,833 - De deelnemers zijn vriendelijk tegen mij. ,788 - Ik heb het gevoel dat mijn meningen en ideeën gehoord en geaccepteerd worden. ,675 		59,012 %
Situationele factoren	<ul style="list-style-type: none"> - Er zijn omgangsregels bij de sportvereniging/ openbare ruimten waaraan ik me moet houden. ,825 - In de wijk zijn voldoende mogelijkheden om wijkbewoners te ontmoeten. ,769 - Ik heb het gevoel dat ik mij moet aanpassen aan de heersende regels. ,686 		58,060 %

4.3.1 Betrouwbaarheidsanalyse

De bovenstaande factoren dienen getest te worden op betrouwbaarheid. De variabelen die behoren tot de verschillende factoren dienen consistent met elkaar te zijn. De betrouwbaarheidsanalyse wordt uitgevoerd met de Cronbachs alpha; de maat voor interne consistentie. De resultaten van deze analyse zijn te vinden in bijlage 5.

Schaal binding passief

Deze schaal heeft een hoge interne consistentie tussen de variabelen (Cronbachs alpha = 0,741). In de analyse is te zien dat de variabele 'ik heb het gevoel dat ik met de deelnemers kan praten over problemen' de betrouwbaarheid vergroot indien ze wordt verwijderd uit de schaal. Aangezien de variabele wel degelijk een bijdrage levert aan de schaal (Corrected-item total correlation > 0,3) is er voor gekozen deze variabele niet te verwijderen.

Schaal binding actief sterk

Ook deze schaal heeft een hoge interne consistentie tussen de variabelen (Cronbachs alpha = 0,804). In vergelijking met de schaal binding passief dragen ook hier alle variabelen voldoende bij aan de schaal (Corrected-item total correlation > 0,3). Dit betekent dat de variabelen in de schaal meten wat zij beogen te meten. Daarnaast zorgt verwijdering van variabelen uit de schaal niet voor een vergroting van de betrouwbaarheid (Alpha if item deleted < alpha).

Schaal binding actief oppervlakkig

De Cronbachs alpha van deze schaal bedraagt 0,580 en heeft in tegenstelling tot de andere schalen van binding een lage interne consistentie. De variabele 'ik ben bereid de deelnemers te helpen indien ze hulp nodig hebben' draagt weinig bij aan de schaal (Corrected-item total correlation < 0,3). Aangezien de betrouwbaarheid van de schaal na verwijdering van deze variabele niet verhoogt (Alpha if item deleted), wordt de variabele niet verwijderd.

Schaal betrokkenheid

De schaal betrokkenheid heeft een hoge interne consistentie tussen de variabelen (Cronbachs alpha = 0,852). Daarnaast is te zien dat de variabele 'ik voel me op mijn gemak bij de deelnemers van de activiteit' de alpha verhoogt bij verwijdering uit de schaal (Alpha if item deleted). Aangezien de variabele wel degelijk een bijdrage levert aan de schaal (Corrected-item total correlation > 0,3) wordt deze niet verwijderd uit de schaal.

Schaal participatie

De Cronbachs alpha van deze schaal is 0,780. Dit duidt op een hoge interne consistentie. Echter, de variabele 'ik ben van plan vaker deel te nemen aan spotactiviteiten in de buurt' verhoogt de alpha bij verwijdering uit de schaal (Alpha if item deleted). De variabele levert echter een goede bijdrage aan de schaal (Corrected-item total correlation > 0,3) en wordt hierdoor niet verwijderd.

Schaal individuele factoren

Deze schaal heeft een hoge interne consistentie tussen de verschillende variabelen. De Cronbachs alpha is namelijk 0,769. De variabele 'ik heb het gevoel dat ik iets ga bereiken door deelname aan sport levert een verhoging van de alpha op (Alpha if item deleted). De variabele wordt niet verwijderd, omdat deze voldoende bijdraagt aan de schaal (Corrected-item total correlation > 0,3).

Schaal behoeften

De score van de Cronbachs alpha is 0,810. Dit duidt op een hoge interne consistentie tussen de verschillende variabelen. Net als bij de vorige schaal bevinden alle Corrected-item total correlations zich boven de 0,3 en meten de variabelen wat ze beogen te meten. Hoewel de variabele 'mensen die even oud zijn' de alpha verhoogt indien deze wordt verwijderd uit de schaal (Alpha if item deleted) wordt deze variabele niet verwijderd door de goede bijdrage aan de schaal.

Schaal waarden

De schaal waarden heeft eveneens een hoge interne consistentie tussen de variabelen (Cronbachs alpha = 0,765). In vergelijking met de vorige schaal dragen de variabelen voldoende bij aan de schaal (Corrected-item total correlation > 0,3) en hoeven er geen variabelen te worden verwijderd om de alpha te verhogen.

Schaal stimulusfactoren

Deze schaal heeft een lage interne consistentie tussen de variabelen (Cronbachs alpha = 0,632). Alleen de variabele 'ik heb het gevoel dat mijn mening gehoord en geaccepteerd wordt' draagt minimaal bij aan de schaal (Corrected-item total correlation). Verwijdering van deze variabele levert geen verhoging op van de alpha, waardoor hier niet voor is gekozen.

Schaal situationele factoren

De Cronbachs alpha van deze schaal is 0,598 en heeft daarmee een lage interne consistentie. Daarentegen dragen alle variabelen voldoende bij aan de schaal (Corrected-item total correlation > 0,3) en zorgt verwijdering van een variabele niet voor verhoging van de alpha (Alpja if item deleted).

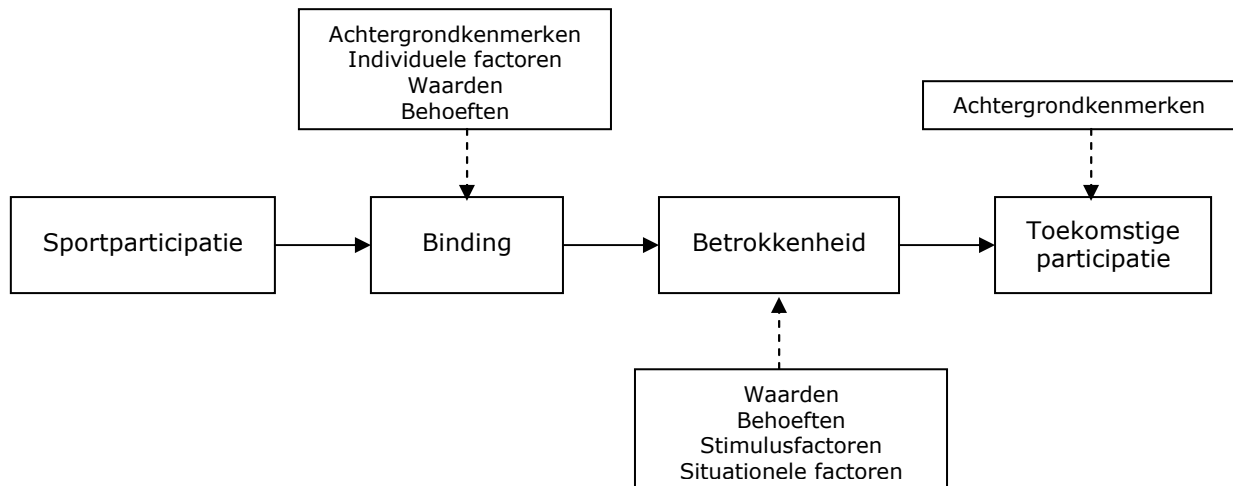
4.3.2 Conclusie

In dit onderzoek is geprobeerd de sociale cohesie meetbaar te maken door respondenten vragen te stellen over binding, betrokkenheid, toekomstige participatie met de elementen die volgens de theorie van invloed zijn op de drie concepten. Aangezien de schalen met variabelen deels zelf geconstrueerd zijn, is het mogelijk dat de validiteit laag is. Dit betekent dat de variabelen binnen een schaal niet meten wat ze beogen te meten. Om voor dit nadeel te controleren zijn er factoranalyses en betrouwbaarheidsanalyses uitgevoerd. Aan de hand van de verschillende factoranalyses op de schalen is te concluderen dat de variabelen redelijk goed de concepten meten, behalve bij de schaal binding. Uit deze factoranalyse is gebleken dat de variabelen drie soorten binding meten, namelijk passieve, actief sterke en actief oppervlakkige binding. Daarnaast zijn alle verklaarde varianties boven de 50 procent. Om te kunnen zien hoe betrouwbaar de verschillende schalen zijn, is er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. Uit de betrouwbaarheidsanalyses valt te concluderen dat de concepten binding, betrokkenheid en participatie een goede betrouwbaarheid hebben, maar dat de betrouwbaarheid van de schalen stimulus- en situationele factoren matig zijn. Naast het feit dat de schalen deels zelf samengesteld zijn en er sprake is van een kleine steekproef, kan ook het geringe aantal variabelen binnen een schaal zorgen voor een lagere betrouwbaarheid. "Hoe groter het aantal items, hoe groter de betrouwbaarheid" (Van Assen 2006). Om toch een beeld te kunnen schetsen van de effecten van deze variabelen op de sociale cohesie worden deze variabelen meegenomen in de verdere analyse.

4.4 Regressieanalyse

Om het conceptueel model en dus de causale relatie tussen de verschillende factoren en enkele onafhankelijke variabelen weer te kunnen geven en te toetsen, dienen er regressieanalyses te worden uitgevoerd. Belangrijk is te kijken naar de relaties tussen sportparticipatie, binding, betrokkenheid en (toekomstige) participatie, zoals deze in het conceptueel model zijn weergegeven (figuur 4.1).

Figuur 4.1: Conceptueel model volgens de theorie

De relatie tussen sportparticipatie en toekomstige participatie wordt mede veroorzaakt door de interveniërende variabelen binding en betrokkenheid. Dit betekent dat indien er een significant effect bestaat van sportparticipatie op binding er ook een significant effect moet bestaan tussen de binding en betrokkenheid anders vervalt de gehele relatie tussen sportparticipatie en toekomstige participatie. Het aantal variabelen dat wordt gebruikt bij de regressieanalyse is redelijk groot in verhouding tot de steekproef. Hierdoor is ervoor gekozen om de schaal binding, bestaande uit drie afzonderlijke factoren samen te voegen in één variabele binding, hetgeen de gemiddelde score op de variabelen meet. Door de kleine steekproef dient opgemerkt te worden dat het moeilijker is om significante effecten te vinden. Al eerder is vermeld dat indien de steekproef groter zou zijn de power wordt verhoogd, hetgeen uiteindelijk meer significante resultaten op zal leveren.

4.4.1 Sportparticipatie

Allereerst is er gekeken naar de invloed van sportparticipatie op de binding met daarbij de factoren die van invloed worden geacht vanuit de theorie: achtergrondkenmerken, de individuele factoren, waarden en behoeften. Al eerder is gesteld dat alleen de variabelen nationaliteit en leeftijd meegenomen worden in de verdere analyse door de spreiding van de andere achtergrondkenmerken binnen een laag-hoog verdeling.

Tabel 4.31: Regressieanalyse binding

Model		B	Bèta	Sig.
1	Sportparticipatie	0,192	0,514	***
2	Sportparticipatie	0,115	0,309	**
	Individuele factoren	0,156	0,339	**
	Behoeften	0,225	0,489	***
	Waarden	-0,124	-0,271	*
	Nationaliteit	0,121	0,118	
	Leeftijd	0,047	0,050	

R Square Model 1 0,264; Model 2 0,447

*p≤0,05 **p≤0,01 *** p≤0,001

Opvallend bij deze analyse is dat sportparticipatie een (positief) significant effect heeft op de binding (tabel 4.31 model 1). Ook indien er andere variabelen aan het model worden toegevoegd blijft het effect significant (model 2). Tevens is in model 2 te zien dat als de

sportparticipatie met één eenheid toeneemt de binding met 0,115 stijgt. Aangezien de variabele sportparticipatie is gecodeerd van laag naar hoog, betekent dit dat naarmate men vaker deelneemt aan sportactiviteiten de binding met deelnemers die men voorafgaand nog niet kende toeneemt. Ook is te zien dat de individuele factoren en de behoeften een (positief) significant effect hebben op de binding en dat deze effecten sterker zijn dan het effect van sportparticipatie (Bèta resp. 0,339, 0,489 en 0,309). Het significante effect van de waarden op de binding is negatief. Naarmate de waarden toenemen, daalt de binding tussen mensen. Tevens is in de tabel te zien dat de achtergrondkenmerken nationaliteit en leeftijd geen significant effect hebben op de variabele binding. Alleen voor deze steekproef kan worden gesteld dat naarmate men allochtoon is en/of van oudere leeftijd de binding stijgt.

Vervolgens is er gekeken naar de relatie tussen binding en betrokkenheid (tabel 4.32). In het eerste model komt naar voren dat er geen significant effect bestaat tussen binding en betrokkenheid (sig > 0,05), maar zodra er meerdere variabelen aan het model worden toegevoegd dit effect wel significant wordt (model 2). Naarmate de binding met één eenheid toeneemt, stijgt de betrokkenheid met 0,808 (B in model 2).

Tabel 4.32: Regressieanalyse betrokkenheid

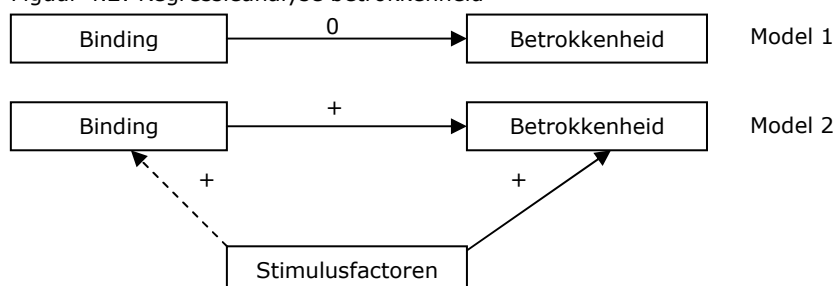
Model		B	Bèta	Sig.
1	Binding	0,010	0,004	
2	Binding	0,808	0,371	**
	Behoeften	-0,302	-0,302	*
	Waarden	0,320	0,320	*
	Stimulusfactoren	0,764	0,764	***
	Situationele factoren	-0,470	-0,470	**
	Individuele factoren	0,360	0,360	**
	Nationaliteit	-0,171	-0,176	
	Leeftijd	0,323	0,158	

R Square Model 1 0,000; Model 2 0,439

*p≤0,05 **p≤0,01 *** p≤0,001

Daarnaast is in de tabel te zien dat ook de stimulusfactoren een sterk positief significant effect hebben op de betrokkenheid en dat dit sterker is dan het effect van binding op betrokkenheid (Bèta resp. 0,764 en 0,371). Gesteld kan worden dat naarmate de stimulusfactoren toenemen (vriendelijkheid deelnemers) de binding vergroot, waardoor er sprake is van een suppressie-effect tussen binding en betrokkenheid (figuur 4.2)¹⁷. Dit betekent dat het effect van binding op betrokkenheid wordt onderdrukt door de variabele stimulusfactoren. Beide concepten worden door deze variabele beïnvloed.

Figuur 4.2: Regressieanalyse betrokkenheid

Naast de variabele stimulusfactoren hebben ook de situationele factoren en behoeften een significant effect op de betrokkenheid. Deze effecten zijn echter negatief: naarmate de situationele factoren (meer regels en de aanpassing hieraan) en/of de behoeften met één eenheid toenemen, daalt de betrokkenheid met respectievelijk 0,470 en 0,302 (B in model 2). Ook de variabele individuele factoren uit het conceptueel model wordt

¹⁷ Hoorcolleges bachelorthesis/onderzoekspracticum Universiteit van Tilburg, Van Liempt maart 2007.

significant bevestigd als invloedrijke factor. Ook bij deze regressieanalyse zijn de achtergrondkenmerken nationaliteit en leeftijd niet significant. Binnen de steekproef kan worden gesteld dat indien men allochtoon is de betrokkenheid afneemt en als men een oudere jongere is de betrokkenheid toeneemt.

Indien er gekeken wordt naar de relatie tussen betrokkenheid en de toekomstige participatie (tabel 4.33) is te zien dat er een positief significant effect tussen beide variabelen bestaat, ook indien er meerdere variabelen aan het model worden toegevoegd (model 2). Naarmate de betrokkenheid met één eenheid toeneemt, stijgt de toekomstige participatie met 0,234 (B in model 2). Tevens is te zien dat er een significant effect is van de situationele factoren op de toekomstige participatie en dat dit effect sterker is dan deze van de betrokkenheid (Bèta resp. 0,657 en 0,234). Hoe meer tevreden mensen zijn met het aantal ontmoetingsmogelijkheden in de wijk, hoe hoger de toekomstige participatie. Het belang van de faciliteiten komt ook hier naar voren. Tevens is er een positief significant effect tussen stimulusfactoren en participatie. Hoe vriendelijker de omgeving, hoe hoger de toekomstige participatie. De achtergrondkenmerken zijn ook hier niet significant. Voor de steekproef geldt dat naarmate men allochtoon is de toekomstige participatie daalt en deze bij de oudere jongere toeneemt.

Tabel 4.33: Regressieanalyse toekomstige participatie

Model		B	Bèta	Sig.
1	Betrokkenheid	0,354	0,354	***
2	Betrokkenheid	0,234	0,234	*
	Behoeften	0,126	0,126	
	Waarden	-0,210	-0,210	
	Stimulusfactoren	0,366	0,366	*
	Situationele factoren	0,657	0,657	***
	Nationaliteit	-0,031	-0,140	
	Leeftijd	0,169	0,083	

R Square Model 1 0,125; Model 2 0,400

*p≤0,05 **p≤0,01 *** p≤0,001

Aangezien de betrokkenheid een niet erg sterke variabele is binnen de laatste twee regressieanalyses is het interessant te kijken naar de relatie tussen binding en toekomstige participatie (tabel 4.34). Opmerkelijk is dat er een sterk significant effect bestaat tussen de variabelen binding en de participatie. Naarmate de binding met één eenheid toeneemt, stijgt ook de toekomstige participatie (B = 1,239). Dit resultaat geeft aan dat er naast het indirecte effect van binding op toekomstige participatie, dat loopt via betrokkenheid, ook een direct effect van binding op de toekomstige participatie bestaat. In het model is te zien dat de overige variabelen niet significant zijn.

Tabel 4.34: Regressieanalyse toekomstige participatie

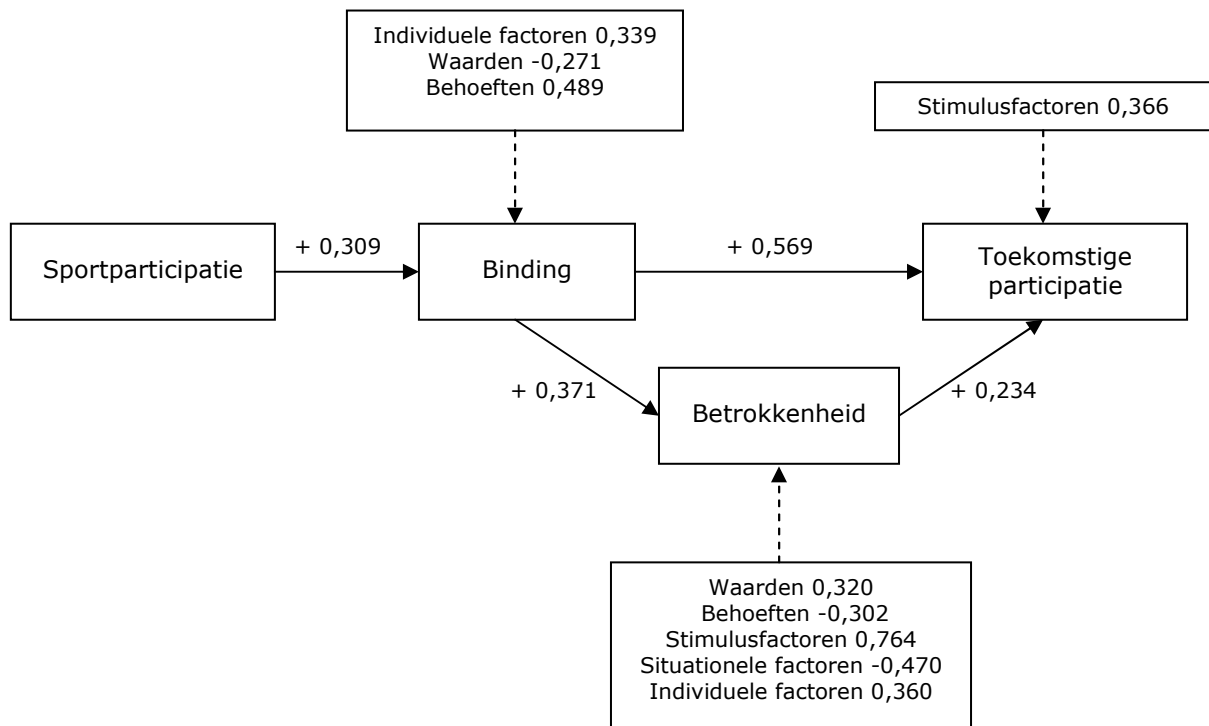
Model		B	Bèta	Sig.
1	Binding	1,414	0,649	***
2	Binding	1,239	0,569	***
	Individuele factoren	0,105	0,105	
	Behoeften	0,157	0,157	
	Waarden	-0,069	-0,069	
	Nationaliteit	0,230	0,102	
	Leeftijd	0,308	0,151	

R Square Model 1 0,422; Model 2 0,456

*p≤0,05 **p≤0,01 *** p≤0,001

In figuur 4.3 is een overzicht te zien van alle significante effecten.

Figuur 4.3: Padmodel regressieanalyse

4.4.2 Sportverbanden

Naast het bekijken van sportparticipatie in het algemeen is het tevens interessant te kijken naar de verschillen tussen de sportverbanden. Deze verschillen worden vergeleken met de reeds in paragrafen 4.2.4, 4.2.5 en 4.2.6 gevonden resultaten. Het is ook bij deze analyse moeilijk om significante resultaten te vinden, aangezien de steekproef erg klein is en het aantal variabelen in verhouding erg groot is.

Tabel 4.35: Regressieanalyse binding

Model		B	Bèta	Sig.
1	Sportvereniging	0,126	0,114	**
	Sportbuurtwerk	0,312	0,341	
	Ongeorganiseerd	0,171	0,173	
2	Sportvereniging	0,001	0,001	*** *** *
	Sportbuurtwerk	0,136	0,149	
	Ongeorganiseerd	0,072	0,073	
	Individuele factoren	0,193	0,421	
	Behoeften	0,244	0,532	
	Waarden	-0,118	-0,257	
	Nationaliteit	0,067	0,065	
Leeftijd	0,004	0,004		

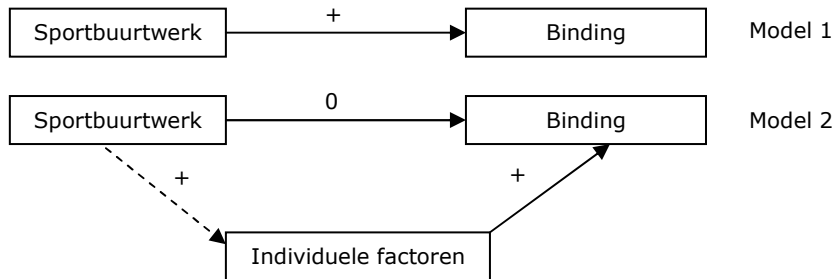
R Square Model 1 0,152; Model 2 0,405

*p≤0,05 **p≤0,01 *** p≤0,001

Indien er wordt gekeken naar de samenhang tussen de verschillende sportverbanden en de binding (tabel 4.35) is te zien dat allen positief zijn. Dit betekent dat zowel bij het lid zijn van een sportvereniging, het deelnemen aan sportbuurtwerk of het ongeorganiseerd verband, de binding toeneemt. De mate van binding is sterker onder de deelnemers aan het sportbuurtwerk dan onder deze van een sportvereniging en ongeorganiseerd verband (Bèta's resp. 0,149, 0,001 en 0,073). Dit komt overeen met de gegevens van paragraaf 4.2.4. Daarnaast is het opvallend dat het effect van sportbuurtwerk op binding significant is (model 1), maar dat bij toevoeging van de andere variabelen in het model het effect

niet meer significant is (model 2). Ook bij deze regressie blijkt dat de individuele factoren, waarden en de behoeften een significant effect hebben op de binding. In de theorie is naar voren gekomen dat naarmate men deelneemt aan sportactiviteiten de individuele factoren stijgen (paragraaf 2.3.5); dit betekent dat er een indirect effect bestaat tussen het sportbuurtwerk en de binding (figuur 4.4). Het effect van sportbuurtwerk op binding loopt via de individuele factoren. Hierdoor kan worden afgevraagd of het sportbuurtwerk voor meer binding zorgt dan de andere verbanden. Al eerder is gesteld dat de sportvereniging voor meer binding zorgt dan het sportbuurtwerk door de samenstelling van de teams (qua leeftijd) en het ontmoeten van andere mensen tijdens de activiteiten (paragraaf 4.2.4).

Figuur 4.4: Regressieanalyse binding

Bij het analyseren van de relatie tussen de verschillende sportverbanden en betrokkenheid (tabel 4.36) is te zien dat niet alle verbanden een positieve samenhang hebben (B's). Deelname aan de sportvereniging leidt tot een toename in betrokkenheid, maar deelname aan het sportbuurtwerk en het ongeorganiseerde verband leiden tot een afname in betrokkenheid (B in model 2). Dit zou kunnen betekenen dat er tussen de deelnemers aan het sportbuurtwerk en het ongeorganiseerde verband wel bindingen ontstaan, maar dat deze niet zover gaan dat mensen betrokken met elkaar worden. Opvallend is ook dat de sportvereniging alsmede het ongeorganiseerde verband een significant effect hebben op de betrokkenheid, waarbij het ongeorganiseerd sporten een sterker effect heeft (bèta respectievelijk -0,251 en 0,202).

Tabel 4.36: Regressieanalyse betrokkenheid

Model		B	Bèta	Sig.
1	Sportvereniging	0,744	0,309	**
	Sportbuurtwerk	-0,266	-0,134	
	Ongeorganiseerd	-0,522	-0,243	*
2	Sportvereniging	0,487	0,202	*
	Sportbuurtwerk	-0,207	-0,104	
	Ongeorganiseerd	-0,541	-0,251	*
	Behoeften	-0,115	-0,115	
	Waarden	-0,020	-0,020	
	Stimulusfactoren	0,355	0,355	
	Situationele factoren	-0,050	-0,050	
	Nationaliteit	0,001	0,001	
Leeftijd	0,464	0,227	*	

R Square Model 1 0,253; Model 2 0,448

*p≤0,05 **p≤0,01 *** p≤0,001

Als er gekeken wordt naar de relatie tussen de sportverbanden en de toekomstige participatie (tabel 4.37) valt allereerst op dat de samenhang van de sportvereniging met de toekomstige participatie negatief is. Een verklaring kan zijn dat er binnen de schaal participatie de variabele 'lid worden/blijven van een sportvereniging' niet is meegenomen in de schaal en er geen variabele is opgenomen over het continueren van ongeorganiseerd sporten, waardoor er minder mensen hoog scoren op de participatie. Ook valt op dat het sportbuurtwerk een sterkere participatie kent dan de overige sportverbanden (B's in model 2). Het sportbuurtwerk is de enige variabele die een significant effect heeft. Deze gegevens zijn in tegenstrijd met de eerder gevonden gegevens in paragraaf 4.2.6. Dit is te verklaren door de samenstelling van de schaal.

Tabel 4.37: Regressieanalyse participatie

Model		B	Bèta	Sig.
1	Sportvereniging Sportbuurtwerk Ongeorganiseerd	-0,286 0,912 0,035	-0,119 0,459 0,016	***
2	Sportvereniging Sportbuurtwerk Ongeorganiseerd Nationaliteit Leeftijd	-0,280 0,896 0,011 0,146 0,051	-0,117 0,450 0,005 0,065 0,025	***

R Square Model 1 0,270; Model 2 0,275

*p≤0,05 **p≤0,01 *** p≤0,001

4.4.3 Conclusie

Na het uitvoeren van verschillende factoranalyses en betrouwbaarheidsanalyses is er allereerst gekeken naar de relaties tussen sportparticipatie en de concepten binding, betrokkenheid en toekomstige participatie met daarbij de invloedrijke variabelen, zoals deze in het conceptueel model zijn weergegeven. Tussen sportparticipatie en binding is een significant (positief) effect gevonden, alsmede tussen de individuele factoren, behoeften en binding. Dit gegeven bevestigt het conceptueel model. Opvallend is dat de effecten van de individuele factoren en behoeften op de binding sterker zijn dan het effect van sportparticipatie op de binding. Daarnaast is er een significant (positief) effect gevonden van de binding op betrokkenheid. Dit effect werd echter pas significant naarmate er meerdere variabelen aan het regressiemodel werden toegevoegd. Naast de binding hebben ook stimulus- en situationele factoren een significant effect op de betrokkenheid (respectievelijk positief en negatief). Door dit gegeven ontstaat er een suppressie-effect van binding op de betrokkenheid dat kan lopen via de variabele stimulusfactoren. Hoe vriendelijker de omgeving is hoe meer binding en betrokkenheid er tussen de mensen zou kunnen ontstaan.

Ook tussen de concepten betrokkenheid en toekomstige participatie bestaat een significant (positief) effect. Opvallend bij dit regressiemodel is dat er een significant (positief) effect bestaat tussen situationele factoren en toekomstige participatie. Hoe meer tevreden respondenten zijn met het aantal ontmoetingsmogelijkheden binnen de wijk, hoe hoger de toekomstige participatie. Tevens is dit effect sterker dan het effect van betrokkenheid op toekomstige participatie. Dit gegeven sluit erg aan bij het gegeven in paragraaf 4.2.2 dat de respondenten accommodaties en faciliteiten erg belangrijk vinden om deel te nemen aan sportactiviteiten. Daarentegen verandert hiermee het conceptueel model: niet juist de achtergrondkenmerken, maar de situationele factoren beïnvloeden de toekomstige participatie. Het conceptueel model verandert eveneens doordat er tussen binding en toekomstige participatie, naast een indirect effect via betrokkenheid, ook een significant (positief) direct effect bestaat. Door het suppressie-effect van binding op betrokkenheid en het directe effect van binding op toekomstige participatie kan afgevraagd worden in hoeverre betrokkenheid, zoals deze geoperationaliseerd is binnen dit onderzoek, een belangrijk concept is om te worden meegenomen in het beoordelen van de sociale cohesie.

Na het analyseren van de invloed van sportparticipatie in het algemeen is er gekeken naar de verschillen tussen de sportverbanden. Uit de afzonderlijke regressieanalyses is gebleken dat de effecten van de sportverbanden op de concepten niet allen significant waren, waardoor vergelijkingen tussen de effecten van de sportverbanden op de concepten en generalisering plausibel zijn. Hierdoor is er een vergelijking gemaakt met de eerder gevonden resultaten in paragrafen 4.2.4, 4.2.5 en 4.2.6. Reeds eerder is vermeld dat door het grote aantal variabelen en een kleine steekproef het moeilijk is om significante effecten te vinden. Uit de gegevens kan echter wel opgemaakt worden dat binnen deze steekproef geldt dat de binding sterker is onder de deelnemers van het sportbuurtwerk dan onder leden van een sportvereniging of ongeorganiseerd samen sporters. Opgemerkt dient te worden dat er een indirect effect bestaat tussen het

sportbuurtwerk en de binding, dat loopt via de individuele factoren. De betrokkenheid is daarentegen sterker onder de leden van de sportvereniging. Deze gegevens komen nauw overeen met de eerder gevonden gegevens in paragraaf 4.2.5. Opvallend zijn ook de negatieve verbanden: naarmate men deelneemt aan sportbuurtwerk activiteiten of ongeorganiseerd samen sporten daalt de betrokkenheid. Als er gekeken wordt naar de toekomstige participatie is te zien dat het sportbuurtwerk een sterkere participatie kent dan respectievelijk de sportvereniging en het ongeorganiseerde verband. Opmerkelijk is dat het verband tussen de sportvereniging en de toekomstige participatie negatief is. Een verklaring hiervoor kan worden gegeven als er gekeken wordt naar de variabelen in de schaal toekomstige participatie. Hierin is te zien dat het lid worden/blijven van een sportvereniging niet is meegenomen in de schaal. Op basis van deze gegevens geeft het verband tussen de sportvereniging en de toekomstige participatie een vertekend beeld.

Het is de vraag of de opvatting, van de geïnterviewden en de verschillende sportverslagen, dat de sportvereniging de belangrijkste factor is op het gebied van sport in een wijk, stand moet houden. Voor deze steekproef kan gesteld worden dat het sportbuurtwerk eveneens een belangrijk instrument is voor sociale cohesie (sterker verband op binding). Daarentegen moet wel de kanttekening geplaatst worden dat er door de jongerenwerker en Bureau Sportstimulering wordt aangegeven dat steeds dezelfde mensen en mensen van dezelfde leeftijd deelnemen aan de activiteiten (paragraaf 4.2.4). Hierdoor zijn de ontmoetingen met voorheen onbekende sporters minimaal en breiden deze zich niet uit zoals bij een sportvereniging het geval kan zijn onder leden van verschillende leeftijden (paragraaf 4.2.4), hetgeen belangrijk is voor sociale cohesie. Het lijkt aannemelijk dat de sportvereniging een grotere bijdrage heeft dan de overige verbanden. Opgemerkt dient te worden dat er bij een sportvereniging minder mensen afkomstig zijn uit de wijk zelf, waardoor het proces van sociale cohesie op wijkniveau beïnvloed wordt. Het dient aanbeveling een goed samenspel te vinden tussen het sportbuurtwerk en de sportverenigingen.

4.5 Elementen sportparticipatie

Naast het onderzoeken of het deelnemen aan sportactiviteiten leidt tot het ontstaan van bindingen en betrokkenheid tussen mensen en toekomstige participatie is er tijdens de interviews ingegaan op belangrijke voorwaarden van sportactiviteiten en andere elementen die het proces van participatie, binding en betrokkenheid tussen mensen in een wijk kunnen bevorderen. Uit deze interviews zijn zeven elementen naar voren gekomen, die hieronder nader worden toegelicht.

4.5.1 Vrijwilligers, begeleiders en coaches

Opbouwwerk Wielwijk stelt dat vrijwilligers enorm van belang zijn om activiteiten te organiseren. Naast de functionele kant hebben de vrijwilligers ook een belangrijke begeleidende kant. Het opbouwwerk heeft ondervonden dat mensen vaak de schuld wijzen naar een ander: het zijn die alloctonen die de leefbaarheid verminderen en het zijn die Nederlanders die ons geen kans bieden op een beter leven. Hierdoor ontstaat echter afstand tussen mensen van verschillende afkomst om contact met elkaar te zoeken tijdens activiteiten. Tijdens de contacten worden mensen gewezen om de schuld bij henzelf te zoeken. Er moet een zogeheet normbesef bij hen worden bijgebracht. "Bij gesprekken tussen verschillende etnische individuen/groepen is het van belang ze te duiden op begrippen als respect en de ik/jij benadering in plaats van wij en zij". Vooroordelen moeten weggenomen worden. Vrijwilligers vanuit diverse culturen zijn volgens de opbouwwerkers van belang om verschillende bevolkingsgroepen bij elkaar te brengen en bindingen te versterken. Zij kunnen het vertrouwen bij hen ontwikkelen. Bureau Sportstimulering stelt dat de begeleiding bij sportactiviteiten naast het bijbrengen van technieken tevens als vertrouwenspersoon moet worden gezien waar meningen en ideeën gehoord, geaccepteerd en actief gemaakt kunnen worden. Ook de sportverenigingen beamen de belangrijke functie van vrijwilligers en trainers. Trainers hebben naast het overbrengen van de techniek ook een belangrijke taak om de deelnemers discipline en sociale vaardigheden bij te brengen, die ze buiten de sport ook

kunnen inzetten. Bureau Sportstimulering stelt daarnaast dat tussen de jeugd nogal eens een gespannen sfeer heerst tijdens de activiteiten van het sportbuurtwerk. Het is volgens Sportstimulering dan ook de taak van begeleiders om de sfeer in goede banen te leiden. Trainers en vrijwilligers hebben dus een belangrijke rol om bindingen tussen de deelnemers/leden te stimuleren. Ook de gemeente stelt dat trainers en vrijwilligers van groot belang zijn om bindingen te laten ontstaan. "Sport is een podium waarop gedrag gepresenteerd wordt. Het is een plek waar gedrag zowel wordt verbeterd als verslechterd en het is de taak van vrijwilligers en trainers om dit gedrag in goede banen te leiden. ...Sport kan worden gezien als een secundair opvoedingsmilieu, zoals ook school dit is, waar men moet leren omgaan met winst en verlies en men respect voor elkaar moet leren hebben." De sportverenigingen brengen naar voren dat ook de gedragsregels bij de vereniging een belangrijke bijdrage leveren aan het creëren van respect naar zowel de trainer als naar de andere sporters, waardoor de sporters zowel binnen als buiten de sportactiviteiten hun gedrag verbeteren. De verenigingen krijgen vaak feedback van ouders dat hun kinderen in gedrag zijn verbeterd door sportdeelname. Het jongerenwerk stelt echter dat gedragsregels soms ook te strikt kunnen zijn, met name voor de jongeren. Jongeren eisen een bepaalde vrijblijvendheid, dat "ze kunnen komen en gaan wanneer ze maar willen."

4.5.2 Vertrouwen creëren en gezamenlijk belang

Het opbouwwerk en het jongerenwerk in Wielwijk stellen dat het creëren van vertrouwen in de bewoners en tussen bewoners onderling als een belangrijk aandachtspunt gezien moet worden om bindingen tot stand te brengen. "Jongeren moeten het gevoel hebben dat er naar hen geluisterd wordt en dat ze vooral serieus genomen worden", aldus de jongerenwerker. Het opbouwwerk voegt hieraan toe dat beloftes nagekomen moeten worden om het vertrouwen te versterken. Het gaat hierbij niet alleen om de beloftes die door het opbouwwerk zijn gedaan, maar om tevens de beloftes vanuit de politiek aan te vechten. Het opbouwwerk probeert het vertrouwen te versterken door in contact te treden met individuele bewoners. "...Het is van belang de wijk in te trekken, contacten en discussies aan te gaan met mensen in de wijk om draagvlak te creëren". Door in te spelen op de wensen en behoeften van de wijkbewoners, creëert men vertrouwen met hen. "...Ze hebben het gevoel ergens bij te horen en dat ze gehoord worden. ...Ze hebben inspraak in wat er met hun dagelijkse leefomgeving gebeurt." Daarbij is het volgens de opbouwwerkers van belang dat de wijkbewoners steeds terug kunnen vallen op dezelfde mensen, waardoor vertrouwen wordt gecreëerd en behouden. Hierdoor wordt er door het opbouwwerk gepleit voor een stabiele bezetting, waarbij niet veel verloop bestaat. "...teveel wisseling zaait angsten in de wijk", aldus een medewerker van het wijkcentrum. Beide partijen stellen dat indien er een vertrouwensrelatie met de wijkbewoners is opgebouwd, deze sneller gestimuleerd worden om deel te nemen aan activiteiten en projecten in de wijk. Daarbij wordt ook het gezamenlijk belang als een belangrijk element gezien. De opbouwwerkers geven aan dat zodra wijkbewoners het gevoel hebben dat ze gezamenlijk iets teweeg kunnen brengen de binding en betrokkenheid tussen hen zal toenemen. Ook binnen de sportverenigingen worden deze elementen aangegeven. Het creëren van vertrouwen in de leden zorgt voor een betere, maar ook een wederzijdse band tussen zowel de leden onderling als tussen leden en de trainers. Daarnaast speelt ook het gevoel van gezamenlijk belang een grote rol volgens de trainers. "...Zodra de leden het gevoel hebben dat ze gezamenlijk ergens voor moeten gaan, zoals het winnen van een wedstrijd, creëren ze een sterkere onderlinge band.

4.5.3 Samenwerking tussen alle actoren

Opbouwwerk Wielwijk vindt samenwerking tussen mensen en organisaties in de wijk een essentieel punt. Samenwerking met vrijwilligers en organisaties in de wijk zijn de basis om activiteiten en evenementen voor elkaar te krijgen en wijkbewoners uit hun isolement te halen. "Het actief bezig zijn werkt contacten in de hand die wederzijds werken. ... alle denkwijzen 1 richting op helpt veel voor elkaar te krijgen. ...Er dient een korte lijn gehouden te worden met zowel de bewoners in de wijk als met de organisaties in de wijk en de gemeente". Hoewel ook de gemeente veelal lovend is over de samenwerkingen in de wijk en deze graag stimuleert, zijn het jongerenwerk en de sportverenigingen hier minder over te spreken. Het jongerenwerk stelt dat er heel weinig wordt samengewerkt met de sportverenigingen en Bureau Sportstimulering en dat er alleen bij de grotere evenementen en projecten wordt samengewerkt. Maar ook dit komt moeilijk van de grond. Als voorbeeld werd gegeven dat er een project was opgezet om jongeren naar een sportvereniging te leiden om hun talenten verder te ontwikkelen. Dit bleek niet mogelijk omdat er geen ruimte was voor nieuwe leden bij sportverenigingen en er zelfs wachtlijsten waren. Vanuit sommige sportverenigingen kwam tevens het argument naar voren dat ze ook niet zaten te wachten op 'dit soort jongeren'. ..."mensen die worden verplicht om naar een sportvereniging te gaan, gaan zich geheid misdragen en daar passen wij voor". De sportverenigingen gaven in het interview aan graag samen te willen werken met andere partijen, maar alleen indien er sprake is van wederzijdse samenwerking. Op dit moment worden de verenigingen alleen gevraagd of ze mee willen werken en schuiven de organisatie dan ook geheel in hun handen. Door gebrek aan vrijwilligers kan deze samenwerking niet plaatsvinden, aldus de sportverenigingen. Bureau Sportstimulering bevindt zich op het gebied van intermediair tussen bijvoorbeeld de sportverenigingen en de scholen. Over de samenwerking met het jongerenwerk is zij eenduidig: "...Hun rol is de werving van jongeren. Sportstimulering organiseert de activiteiten". Op basis van dit gegeven kan er gesteld worden dat er wordt samengewerkt, maar dat deze samenwerking niet optimaal en wederzijds is.

4.5.4 Aanwezigheid infrastructuur

Het opbouwwerk en de gemeente stellen dat faciliteiten in een wijk belangrijk zijn bij het stimuleren van ontmoetingen tussen mensen. Daarbij gaat het niet alleen om de sportfaciliteiten, maar tevens om de scholen, het wijkcentrum en andere faciliteiten waar ontmoetingen worden gestimuleerd. Het opbouwwerk beargumenteert dat het niet gaat om de vraag of er voldoende faciliteiten aanwezig zijn in de wijk, maar om de vraag of er voldoende draagvlak onder de bewoners heerst voor de faciliteiten: zijn (veel) faciliteiten wel nodig?. Ook het jongerenwerk beaamt dit. In tegenstelling tot de uitkomst van de enquête stelt de jongerenwerker dat er voldoende faciliteiten zijn voor de jongeren in de wijk, maar worden sommige nauwelijks gebruikt. Een voorbeeld dat hierbij wordt genoemd is dat er voor de jongeren trapveldjes zijn aangelegd, maar dat de jongeren kieskeurig zijn, de kwaliteit niet goed vinden en er dus geen gebruik van maken: "Het ene veld gebruiken ze vaak, want dat is goed geschikt, maar andere niet omdat ze het niet goed bevalt. ...De goals zijn rond en er staan geen hekken omheen om de bal tegen te houden...Er is geen rekening gehouden met de wensen van de jongeren." Al eerder in dit onderzoek is naar voren gekomen dat de gemeente nieuwe voorzieningen voor de jongeren wil aanleggen om aan hun vraag te voldoen. Er dient afgevraagd te worden of het plaatsen van deze voorzieningen het juiste effect bewerkstelligt, gezien het feit dat deze doelgroep zeer kritisch is op de kwaliteit ervan. De meningen en ideeën van de gebruikers zouden tevens mee moeten worden genomen in de uitvoering van de plannen.

4.5.5 Kleinschalig, laagdrempelig en dichtbij

Het opbouwwerk concludeert dat sportactiviteiten kleinschalig en laagdrempelig dienen te zijn om bindingen in de wijk tot stand te laten komen. Wielwijk bestaat voornamelijk uit lage inkomens, waardoor veel sportevenementen en sportvoorzieningen (als de nieuw gebouwde sportboulevard) aan de rand van de stad hierdoor niet snel bezocht zullen worden door de wijkbewoners. "...Sport staat in Wielwijk op een laag pitje, doordat de faciliteiten voor de mensen te ver weg zijn en door de onwetendheid wat ze ervoor

moeten doen. ...Activiteiten voor bewoners in de wijk zorgen ervoor dat mensen eerder gestimuleerd worden om deel te nemen". Tevens wijzen de opbouwwerkers erop dat kleinschaligheid het mogelijk maakt dat activiteiten beter op de wensen en behoeften van mensen kan worden afgestemd en dat er meer betrokkenheid bestaat onder de deelnemers. "...specifieke groepen kunnen beter worden benaderd, zodat iedereen zijn ei erin kwijt kan." De gemeente benadrukt de aanwezigheid van sporten binnen de wijk, met name voor de jongere jeugd. De gemeente kiest er daarom voor om in de komende jaren de sportvoorzieningen in de wijk te vernieuwen of te verbeteren.

4.5.6 Combinatie van activiteiten in de buurt

Het opbouwwerk stelt dat sport een belangrijke factor is om bindingen te laten ontstaan in de wijk, maar dat dit zeker niet het enige middel is. Ook gezien het punt dat sommige wijkbewoners sporten in andere wijken zorgt voor twijfel. Een combinatie van activiteiten in de wijk zorgt volgens het opbouwwerk juist voor een versterking van de bindingen. Men kan door bijvoorbeeld taallessen de Nederlandse taal en cultuur worden bijgebracht die noodzakelijk zijn voor het benaderen van mensen en organisaties. Daarnaast creëren deze lessen volgens het opbouwwerk ook respect voor andermans cultuur en weet men wat men van elkaar kan verwachten. Dit proces is van belang zodat ouders hun kinderen beter kunnen begeleiden bij school en tijdens de sportactiviteiten. Begrip voor elkaar kan uiteindelijk leiden tot een betere binding tussen mensen. Daarnaast geven zowel de jongerenwerker als de opbouwwerkers aan dat door de combinatie van activiteiten in de wijk men elkaar vaker tegenkomt en steeds meer respect voor elkaar krijgt omdat men weet wat ze van elkaar kunnen verwachten. Ook de sportverenigingen stellen dat activiteiten buiten de sport om ervoor zorgen dat de leden de bindingen onderling versterken en zich meer betrokken gaan voelen met elkaar.

4.5.7 Zelf verantwoordelijkheid

Op 1 januari 2007 is de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) ingevoerd. In de WMO wordt de nadruk gelegd op de eigen verantwoordelijkheid van burgers en is 'actief meedoen' het sleutelbegrip. De regering wil de ontplooiing van alle mensen in Nederland en het kunnen meedoen in en bijdragen aan de samenleving bevorderen.¹⁸ Ook opbouwwerk Wielwijk vindt de eigen verantwoordelijkheid van wijkbewoners erg van belang om goed te kunnen functioneren in de Nederlandse samenleving. "De meeste mensen van andere culturen zijn gewend dat alles voor ze gedaan wordt, maar nu moet men geleerd worden dat ze zelf iets moeten doen om informatie te achterhalen", aldus het opbouwwerk. Het wijkcentrum met de opbouwwerkers en vrijwilligers vormen de basis om contacten te stimuleren en er wordt afstand gehouden indien de communicatie goed verloopt. Ook sommige sportverenigingen beamen dit. "Vaak wordt er van ons verwacht dat we alles doen, omdat ze ervoor betalen. Maar zo werkt het niet. Dat werkt in hun cultuur zo maar niet hier".

¹⁸ http://www.regering.nl/Het_kabinet/Eerdere_kabinetten/Kabinet_Balkenende_III/Troonrede_2006, opgehaald op 2 mei 2008.

5 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies en aanbevelingen geformuleerd die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. Er wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvragen met de bijbehorende conclusies en er worden aanbevelingen gedaan voor de praktijk en vervolgonderzoek.

5.1 Conclusies

Om de belangrijkste conclusies weer te kunnen geven, worden deze gerelateerd aan de onderzoeksvragen.

1. Welke sportverbanden kunnen worden onderscheiden bij de wijkbewoners?

Onder de wijkbewoners die deel hebben genomen aan dit onderzoek zijn vooral de sportvereniging, het sportbuurtwerk en het ongeorganiseerd samen sporten de populairste verbanden. Ook de sportevenementen, sportvakanties en het ongeorganiseerd individueel sporten zijn de meest beoefende sportverbanden. Deze gegevens zijn niet generaliserend naar de gehele wijk, omdat de respondenten vooral bij deze sportverbanden in de wijk zijn geworven. Wijkbewoners die buiten de wijk sporten zijn niet meegenomen in dit onderzoek. Naast de sportvoorkeur van de wijkbewoners zijn ook de nabijheid, de aanwezigheid en kwaliteit van de faciliteiten belangrijke punten voor het al dan niet deelnemen aan de verschillende sportverbanden in de wijk.

2. Welke achtergrondkenmerken zijn van invloed op de deelname aan sportverbanden in de wijk?

De wijkbewoners die hebben deelgenomen aan dit onderzoek zijn gevraagd naar de achtergrondkenmerken geslacht, leeftijd, nationaliteit, opleiding, inkomen en gezinssamenstelling. Door de dataverzameling is gebleken dat er een oververtegenwoordiging binnen de steekproef is van het aantal mannen, jongeren en allochtonen. Hierdoor is de analyse toegespitst op de mannen tussen de 12 en 26 jaar. Op basis van de kleine steekproef kunnen alle variabelen alleen bekeken worden binnen een laag-hoog categorisering. Aangezien de spreiding van de variabelen geslacht, opleiding, inkomen en gezinssamenstelling dusdanig minimaal was, is ervoor gekozen deze niet mee te nemen in de verdere analyse. Op basis van de interviews en observaties in de wijk kan er wel degelijk iets gezegd worden over deze variabelen. Alleen de variabelen nationaliteit en leeftijd konden worden meegenomen in de verdere statistische analyses.

Het aandeel vrouwen binnen de sportsector alsmede binnen de sportverenigingen in de wijk is minimaal. Een verklaring hiervoor kan volgens de geïnterviewden liggen in de soort sportverenigingen die zich in de wijk bevinden. Deze zijn met name gericht op de mannelijke interesses als voetbal en vechtsporten. In het verlengde van deze verklaring ligt de nabijheid. De opbouwwerkers stellen dat met name de vrouwen aangeven de soort sport dat ze interesseert, onder andere fitness, te ver weg te vinden. Het deelnemen aan sportbuurtwerk evenals het ongeorganiseerd samen sporten van vrouwen is aanwezig, maar slechts minimaal door het beperkte aanbod van sportbuurtwerk activiteiten en hun etnische achtergrond.

Indien er wordt gekeken naar de nationaliteit binnen de sportverbanden, kan alleen voor deze steekproef worden gezegd dat allochtonen meer vertegenwoordigd zijn in het sportbuurtwerk en ongeorganiseerd samen sporten dan binnen een sportvereniging waar de Nederlanders domineren. Aangezien deze gegevens niet significant zijn, kunnen deze niet gegeneraliseerd worden naar de gehele populatie (de wijk). De jongerenwerker en de opbouwwerkers bevestigen dat vooral de allochtonen deelnemen aan het sportbuurtwerk, maar de sportverenigingen voegen eraan toe dat er ook gekeken moet worden naar de soort sportvereniging. Vooral bij de voetbalverenigingen domineert de groep allochtonen. De voetbalverenigingen geven aan dat er sprake is van 'zwarte' en 'witte' voetbalverenigingen, waarbij deze laatste zich buiten Wielwijk bevinden. Deze indeling beïnvloed volgens deze verenigingen de potentiële leden binnen de wijk; de

Nederlanders gaan vaak naar de witte vereniging. Dit hoeft volgens Verweel echter geen negatieve invloed te hebben op de sociale cohesie en integratie in de wijk. In paragraaf 2.3.2 werd reeds aangegeven dat het sporten binnen eigen clubs ook kan leiden tot binding, betrokkenheid en integratie in de wijk.

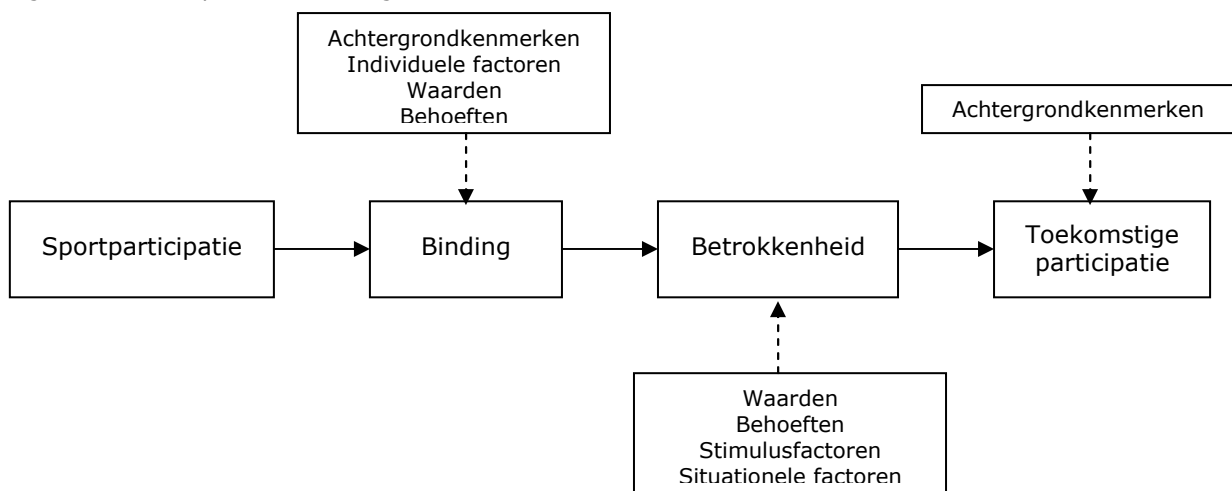
Tevens kan binnen dit onderzoek gesteld worden dat er meer jeugd actief is binnen een sportvereniging in de wijk en bij het sportbuurtwerk. De jeugd is volgens de jongerenwerker en de opbouwwerkers namelijk nog afhankelijk van de nabijheid van een sportvereniging en bij het sportbuurtwerk zijn alleen activiteiten voor de mensen onder de 18 jaar en boven de 50 jaar. Bij het ongeorganiseerd sporten zijn juist de oudere jongeren in de meerderheid.

Door de spreiding van de resultaten binnen het netto-inkomen, gezinssamenstelling en de opleiding kunnen hier geen uitspraken over worden gedaan door middel van de enquête. Daarentegen stellen de opbouwwerkers dat het inkomen vaak geen probleem oplevert voor het al dan niet sporten van de kinderen. De ouders willen vaak voor de kinderen betalen, maar het betreft de onwetendheid van hen over de handelingen, materialen en kleding waardoor de sportdeelname tegenvalt.

3. Draagt sportparticipatie bij aan binding, betrokkenheid en toekomstige participatie van mensen in de wijk?

Centraal binnen dit onderzoek staat het conceptueel model (paragraaf 2.4; figuur 4.5) waarin gesteld wordt dat er een relatie bestaat tussen sportparticipatie en toekomstige participatie die veroorzaakt wordt door de interveniërende concepten binding en betrokkenheid. Hoe vaker mensen participeren (sportparticipatie), hoe sterker hun binding zal zijn. Een sterke binding resulteert in een betrokkenheid en hoe sterker uiteindelijk de betrokkenheid, hoe vaker mensen zullen blijven participeren (toekomstige participatie). Deze afzonderlijke concepten worden beïnvloed door verschillende factoren, namelijk achtergrondkenmerken, waarden, behoeften, individuele-, stimulus-, situationele factoren.

Figuur 4.5: Conceptueel model volgens de theorie

Om het conceptueel model te toetsen zijn er meerdere regressieanalyses uitgevoerd. Uit deze analyses is gebleken dat sportparticipatie een (positief) significant effect heeft op de binding en dat de binding op haar beurt een (positief) significant effect heeft op de betrokkenheid. Dit laatste effect is echter pas significant naarmate de andere variabelen aan het regressiemodel worden toegevoegd. Tussen de betrokkenheid en de toekomstige participatie bestaat eveneens een (positief) significant effect. De gestelde relatie uit het conceptueel model, dat sportparticipatie leidt tot binding, binding tot betrokkenheid en betrokkenheid tot toekomstige participatie, wordt door deze regressieanalyses bevestigd. Daarentegen zijn er ook belangrijke resultaten naar voren gekomen die het conceptueel model veranderen. Eén van die resultaten is dat er naast een indirect effect van binding

op de toekomstige participatie via betrokkenheid tevens een significant (positief) direct effect bestaat tussen binding en toekomstige participatie. Daarnaast zijn de situationele factoren van significante invloed op de toekomstige participatie in plaats van de veronderstelde achtergrondkenmerken. Ook spelen de individuele factoren een belangrijke rol bij de betrokkenheid.

Op basis van het significante, directe effect van binding op toekomstige participatie en het gegeven dat er een suppressie-effect bestaat van binding op betrokkenheid dient bediscussieerd te worden of betrokkenheid, zoals deze geoperationaliseerd is binnen dit onderzoek, noodzakelijk is als interveniërende variabele binnen het model van sociale cohesie. De geïnterviewden beaamen de rol van sport binnen het proces van binding, betrokkenheid en toekomstige participatie. Maar stellen dat sport niet alleen het proces van sociale cohesie in stand houdt. Ook andere activiteiten in de wijk bevorderen de binding en betrokkenheid tussen mensen. Doordat er in dit onderzoek geen gebruik is gemaakt van de niet-sporters in de wijk is het moeilijk te achterhalen of sporters meer cohesie te weeg brengen dan niet-sporters. Het dient aanbeveling om hier een vervolgonderzoek aan te wijden.

4. *Verschildt de mate van binding, betrokkenheid en toekomstige participatie van mensen die participeren in een sportvereniging, deelnemen aan sportbuurtwerk en ongeorganiseerd samen sporten?*

Voor het beantwoorden van deze vraag is allereerst gekeken naar de samenhangen tussen sportverbanden en twee variabelen van binding: het op bezoek gaan/komen en het deelnemen aan andere activiteiten. Binnen dit onderzoek kan gesteld worden dat voor deze steekproef geldt dat er meer deelnemers aan het sportbuurtwerk bij de voorheen onbekende sporters op bezoek gaan of andere activiteiten met hen ondernemen dan ongeorganiseerde samen sporters en/of leden van een sportvereniging. Dit gegeven is opvallend aangezien de gemeente een belangrijke rol toebedeeld aan de sportvereniging binnen het proces van sociale binding en cohesie en besteed ook veel aandacht en geld aan de bloei van dit sportverband. Er dient afgevraagd te worden of deze aandacht niet verdeeld zou moeten worden met het sportbuurtwerk. Opgemerkt dient te worden dat de jongerenwerker en Bureau Sportstimulering aangeven dat steeds dezelfde mensen en mensen van dezelfde leeftijd deelnemen aan de activiteiten van het sportbuurtwerk. Hierdoor zijn de ontmoetingen met de voorheen onbekende sporters minimaal en breiden deze zich niet uit zoals bij een sportvereniging het geval kan zijn onder leden van verschillende leeftijden tijdens activiteiten (paragraaf 4.2.4).

Hoewel er minder leden van een sportvereniging een sterke binding hebben met de voorheen onbekende sporters dan de deelnemers aan de andere sportverbanden, is het opvallend dat de leden van een sportvereniging hoger scoren als er gekeken wordt naar de twee variabelen van betrokkenheid: emotioneel gehecht voelen en betekenen veel voor me. Bij deze samenhangen is er nauwelijks sprake van significante samenhangen. Voor deze steekproef kan gesteld worden dat respectievelijk meer leden van een sportvereniging, dan deelnemers aan sportbuurtwerk of ongeorganiseerd samen sporten zich emotioneel gehecht voelen aan de voorheen onbekende sporters of dat deze van grote betekenis zijn voor de deelnemers. Bij zowel het sportbuurtwerk alsmede bij het ongeorganiseerd samen sporten geldt zelfs dat er minder deelnemers emotioneel gehecht zijn en een betekenis hechten aan deze sporters dan niet-deelnemers. Als er gekeken wordt naar de toekomstige participatie is er allereerst een significante samenhang aanwezig tussen de sportvereniging en het lid worden/blijven van een sportvereniging. Meer leden willen lid blijven dan niet-leden die lid willen worden. Opvallend is dat ruim 64 procent van de niet-leden lid wil worden. De vraag naar lidmaatschap onder de respondenten is dus redelijk groot. Door de jongerenwerker en de opbouwwerkers werd aangegeven dat de mensen graag lid willen worden van een sportvereniging, maar dat dit niet kan door lange wachtlijsten, onwetendheid van de kosten of doordat de gewenste sportvereniging zich niet in de nabijheid van de woning bevindt. Als er gekeken wordt naar de samenhangen tussen de sportverbanden en het inzetten voor de buurt door activiteiten te organiseren, zijn alle samenhangen significant. Gesteld kan worden dat er

meer mensen die deelnemen aan sportbuurtwerk of ongeorganiseerd verband zich willen inzetten voor de buurt dan mensen die hier niet aan deelnemen. Tevens is het percentage leden van een sportvereniging dat zich wil inzetten voor de buurt kleiner dan niet-leden.

De relatie tussen de sportverbanden en de concepten binding, betrokkenheid en toekomstige participatie zijn eveneens getoetst binnen een regressieanalyse. Binnen de verschillende regressieanalyses waren niet alle drie de sportverbanden significant waardoor een vergelijking plausibel is en er niet gegeneraliseerd kan worden. Voor deze steekproef kan echter wel worden gesteld dat het sportbuurtwerk een sterkere mate van binding kent dan respectievelijk het ongeorganiseerde samen sporten en de sportvereniging. Dit gegeven komt overeen met de voorgaande gegevens. Tussen het sportbuurtwerk en de binding bestaat een significant (positief) effect, maar deze verdwijnt zodra er meerdere variabelen aan het regressiemodel worden toegevoegd. Op basis van de theorie, waarin gesteld wordt dat naarmate de sportparticipatie toeneemt ook de individuele factoren toe zullen nemen, en het significante effect van individuele factoren op de binding kan worden gesteld dat er een indirect effect bestaat tussen sportbuurtwerk en binding. Het effect van sportbuurtwerk op binding loopt via de individuele factoren.

Als er gekeken wordt naar de betrokkenheid binnen deze steekproef is ook bij de regressieanalyse te zien dat de sportvereniging een sterkere mate kent van betrokkenheid dan de andere verbanden en significant is. Opvallend zijn ook de negatieve verbanden: naarmate men deelneemt aan activiteiten van het sportbuurtwerk en/of ongeorganiseerd samen sporten, daalt de betrokkenheid. Dit zou kunnen betekenen dat de bindingen die zijn ontstaan oppervlakkig blijven. Kijkend naar de toekomstige participatie is te zien dat het sportbuurtwerk een sterkere participatie kent dan respectievelijk de sportvereniging en het ongeorganiseerde verband. Alleen het effect van sportbuurtwerk op toekomstige participatie is significant. Opgemerkt dient te worden dat het verband tussen de sportvereniging en de toekomstige participatie negatief is. Een verklaring hiervoor kan worden gegeven als er gekeken wordt naar de variabelen in de schaal toekomstige participatie. Hierin is te zien dat het lid worden/blijven van een sportvereniging uit de schaal is gehaald bij de factoranalyse. Op basis van deze gegevens geeft het verband tussen de sportvereniging en de toekomstige participatie een vertekend beeld.

Het is de vraag of de opvatting, van de geïnterviewden en de verschillende sportverslagen, dat de sportvereniging de belangrijkste factor is op het gebied van sport, stand moet houden. Voor deze steekproef kan gesteld worden dat het sportbuurtwerk eveneens een belangrijk instrument is voor sociale cohesie (sterker verband op binding). Daarentegen moet wel de kanttekening geplaatst worden dat er door de jongerenwerker en Bureau Sportstimulering wordt aangegeven dat steeds dezelfde mensen en mensen van dezelfde leeftijd deelnemen aan de activiteiten (paragraaf 4.2.4). Hierdoor zijn de ontmoetingen met voorheen onbekende sporters minimaal en breiden deze zich niet uit zoals bij een sportvereniging het geval kan zijn onder leden van verschillende leeftijden (paragraaf 4.2.4), hetgeen belangrijk is voor sociale cohesie. Het lijkt aannemelijk dat de sportvereniging een grotere bijdrage heeft dan de overige verbanden.. Opgemerkt dient te worden dat er bij een sportvereniging minder mensen afkomstig zijn uit de wijk zelf, waardoor het proces van sociale cohesie op wijkniveau beïnvloed wordt. Het dient aanbeveling een samenspel te zoeken tussen het sportbuurtwerk en de sportvereniging om de sociale cohesie te vergroten.

5. Welke elementen zijn van belang om de bijdrage van sportparticipatie aan sociale cohesie te versterken?

Voor het beantwoorden van deze vraag zijn verschillende experts op het gebied van sport en wijkgericht werken geïnterviewd. Het betreft de Wethouder van Dordrecht, onder andere op het gebied van sport en recreatie, jongeren en wijkgericht werken, Bureau Sportstimulering, het opbouwwerk, jongerenwerk en de diverse sportverenigingen. Op

basis van deze resultaten zijn er zeven elementen naar voren gekomen die van belang zijn om sociale cohesie in een wijk te bevorderen. Eén element is de inzet van vrijwilligers en trainers. Niet alleen voor het ontwikkelen en uitvoeren van nieuwe activiteiten en het bijbrengen van de sporttechniek, maar ook voor de begeleiding en coaching van mensen zijn vrijwilligers en trainers van belang. Begeleiders en trainers worden door de geïnterviewden van enorm belang geacht om het gedrag van mensen te verbeteren en in goede banen te leiden. Daarnaast zijn ze belangrijk om mensen sociale vaardigheden bij te brengen die ze mee kunnen nemen in hun contacten met mensen in de wijk om sociale cohesie te versterken. De sportverenigingen geven hierbij aan dat ook de gedragsregels bij de vereniging helpen om respect tussen mensen en onderlinge bindingen te laten ontstaan. Een tweede element is het creëren van vertrouwen. Zowel binnen de sportactiviteiten als daarbuiten in de wijk dient vertrouwen te worden gecreëerd tussen de mensen. Mensen moeten het gevoel krijgen dat ze gehoord worden en dat er iets met hun meningen en ideeën wordt gedaan. Dit vertrouwen zorgt er uiteindelijk voor dat de mensen gaan of blijven deelnemen aan activiteiten. Ook speelt bij het vertrouwen het gezamenlijke belang een grote rol. Zodra mensen het gevoel hebben dat ze samen ergens voor kunnen en moeten gaan, versterkt dit het groepsgevoel en bevordert dit de betrokkenheid van mensen onderling. Naast het vertrouwen en gezamenlijk belang wordt door de geïnterviewden ook de samenwerking tussen actoren in de wijk als een belangrijk element gezien. Samenwerkingen tussen mensen en organisaties in de wijk kunnen ervoor zorgen dat er meer activiteiten worden georganiseerd, waardoor mensen in de wijk elkaar vaker tegenkomen en dit op haar beurt weer kan zorgen voor sterkere sociale bindingen. De samenwerkingen tussen de verschillende sportverenigingen en het sportbuurtwerk verloopt op dit moment moeizaam, met name door het gebrek aan vrijwilligers. Een ander belangrijk element is de aanwezigheid van infrastructuur. Voorzieningen zijn volgens de geïnterviewden van groot belang om ontmoetingen tussen mensen te stimuleren. Hierbij gaat het volgens hen niet alleen om de sportvoorzieningen, maar ook om de andere voorzieningen waar men elkaar tegen kan komen zoals bij scholen. Daarnaast wordt ook de kwaliteit van de infrastructuur van groot belang geacht. De opbouwwerkers en de jongerenwerker hebben gemerkt dat naarmate de kwaliteit van een voorziening tegenvalt, met name de jongeren er geen gebruik meer van maken. Hierdoor zullen ontmoetingen met andere wijkbewoners minder worden gestimuleerd en gaat men zich vervelen, waardoor overlast kan ontstaan. Er moet bij de verbetering en vernieuwing van de voorzieningen niet alleen geluisterd worden naar de vraag van de wijkbewoners, tevens dienen zij betrokken te worden bij de uitvoer van de plannen. Naast dit element speelt ook de kleinschaligheid, laagdrempeligheid en de nabijheid van de sportactiviteiten voor een verhoging van de binding en betrokkenheid tussen wijkbewoners. De geïnterviewden stellen dat Wielwijk gekenmerkt wordt door lage inkomens, waardoor men minder vaak deelneemt aan grote sportevenementen en -voorzieningen die zich aan de rand van de stad bevinden. Daarnaast zorgen de kleinere en nabije activiteiten volgens de geïnterviewden ervoor dat mensen in de wijk elkaar vaker ontmoeten en bindingen sneller gelegd zullen worden. Ook kan een combinatie van activiteiten in de wijk volgens de opbouwwerkers zorgen voor sterkere sociale binding in een wijk. Andere activiteiten als taallessen en kookcursussen kunnen de wijkbewoners meer kennis geven over de Nederlandse taal en cultuur, zodat men elkaar beter kan begrijpen. De ouderen kunnen door deze kennis hun kinderen beter begeleiden op de school en tijdens het sporten, waardoor bindingen sneller gemaakt kunnen worden. Het laatste element is de stimulatie van de zelf verantwoordelijkheid van mensen. Door mensen zelf de verantwoordelijkheid te geven, zijn ze genooddaakt om bindingen aan te gaan in de wijk en zijn ze niet meer afhankelijk van andere instanties.

5.2 Aanbevelingen

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan aanbevelingen voor de praktijk alsmede voor verder onderzoek.

5.2.1 Aanbevelingen voor de praktijk

Een belangrijke aanbeveling voor de praktijk is dat er meerdere sportactiviteiten en/of -voorzieningen in de wijken moeten komen. De faciliteiten zijn van belang voor het ontstaan van bindingen en voor de toekomstige participatie. Niet alleen is het aanbod van sportactiviteiten nu nog minimaal, maar sluiten de wensen van de wijkbewoners niet geheel aan bij de mogelijkheden die zich nu in de wijk bevinden. Dit houdt in dat er meer activiteiten moeten komen voor vrouwen en de faciliteiten moeten worden verbeterd of geheel vernieuwd in overleg met de gebruikers. Uit het sportbeleid 'Dordt Sport' is gebleken dat de gemeente van plan is nieuwe faciliteiten te plaatsen voor wijkbewoners door hun vraag hiernaar. Naast te luisteren naar de vraag van de wijkbewoners dient de gemeente ook samen met de gebruikers te overleggen hoe zij de faciliteiten eruit willen laten zien en wat zijn belangrijk vinden tijdens het gebruik ervan om de effecten zo optimaal mogelijk te maken.

Een andere aanbeveling voor de praktijk is dat er naast de primaire aandacht voor de sportvereniging er meer aandacht en ondersteuning aan het sportbuurtwerk moet worden besteed vanuit de gemeente. Er moet meer geld vrij gemaakt worden om extra jongerenwerkers en opbouwwerkers in te kunnen zetten bij het organiseren en begeleiden van activiteiten. Dit zou het tekort van vrijwilligers enigszins kunnen opvullen, waardoor er meerdere verschillende activiteiten kunnen worden georganiseerd. Op dit moment zijn er maar voor een beperkt aantal wijkbewoners sportactiviteiten aanwezig. Daarnaast geeft hen dit meer de gelegenheid om telkens nieuwe deelnemers op te sporen en contacten tussen mensen in de wijk te bevorderen.

Een andere belangrijke aanbeveling is het verbeteren van de samenwerkingen in de wijk. Hoewel de samenwerking tussen sommige partijen redelijk verloopt, is de samenwerking tussen het sportbuurtwerk en de sportvereniging nauwelijks aanwezig. Er dient vertrouwen te worden gecreëerd in het gezamenlijk activiteiten organiseren. Daarnaast dient het aanbeveling dat er wordt gekeken naar het project om wijkbewoners naar sportverenigingen te begeleiden. Op dit moment is dit geen groot succes doordat de verenigingen terughoudend zijn en zelfs wachtlijsten kennen. In kader van het bevorderen van de sociale cohesie in de wijk dient afgevraagd te worden of bij het gebruik van de accommodaties geen voorrang moet worden gegeven aan bewoners van de wijk waarin deze accommodaties gelegen zijn. Door de wachtlijsten kunnen deze mensen niet deelnemen aan sport en gaat, met name de jeugd, zich vervelen en overlast veroorzaken binnen de wijk. De jeugd kan terecht bij de ongeorganiseerde activiteiten, maar hier is geen begeleiding aanwezig om hen op hun gedrag aan te spreken.

5.2.2 Aanbevelingen voor verder onderzoek

Allereerst is het nuttig om een grotere steekproef te benaderen, waardoor er eerder significante verbanden en effecten kunnen ontstaan. Binnen deze steekproef is het ook wenselijk om zowel sporters als niet-sporters op te nemen. Door deze groepen te ondervragen kan er beter worden vastgesteld of sportparticipatie inderdaad een belangrijk instrument is om sociale cohesie in een wijk te bevorderen of dat andere elementen de sociale cohesie sterker beïnvloeden. Een vergelijking tussen sportactiviteiten en culturele activiteiten is hierbij erg interessant (paragraaf 2.3.5). Hierbij moet wederom goed gekeken worden naar het element of de sporters in hun eigen wijk sporten en de culturele activiteiten in de wijk ondernomen worden.

Een andere aanbeveling kan zijn dat er meerdere experimenten in de tijd worden uitgevoerd. Door het volgen van (nieuwe) sporters bij zowel verenigingen, sportbuurtwerk en ongeorganiseerd verband kunnen veranderingen binnen de concepten binding, betrokkenheid en toekomstige participatie beter gemeten worden.

Daarnaast dient het aanbeveling om eveneens meerdere achterstandswijken te onderzoeken. Hoewel de ene buurt de andere buurt niet is, kunnen er toch vergelijkingen gemaakt worden om verschillen en overeenkomsten te kunnen achterhalen. Deze resultaten zouden kunnen leiden tot belangrijke elementen van wijken waardoor de sportparticipatie en sociale cohesie van mensen verbeterd of juist verslechterd.

Literatuurlijst

- Assen, M.A.L.M. van (2006). *MTO-D-MAW MTO-02-PREMASTER*. Tilburg: Universiteit van Tilburg, Faculteit Sociale Wetenschappen.
- Baatenburg de Jong, R. (2006). *Verbondenheid op de 19e hole?* een onderzoek naar sociale binding bij de Wassenaarse Golfclub Rozenstein. Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Blokland-Potters, T. (1998). *Wat stadsbewoners bindt*. De sociale relaties in een achterstandswijk. Kampen: Kok Agora.
- Bolt, G. & Torrance, M.I. (2005). *Stedelijke herstructurering en sociale cohesie*. Utrecht: DGW Nethur partnership.
- Breedveld, K. & Tiessen-Raaphorst, A. (2006). *Rapportage Sport 2006*. SCP: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Cultuurnetwerk Nederland (2004). *Zicht op... sociale cohesie en cultuureducatie*. Utrecht: Cultuurnetwerk Nederland.
- Doff, W. & Laan, B. van der (2001). *Wat doet dat dan?* Een sociologisch onderzoek naar de binding aan Rotterdam. Rotterdam: Erasmus Universiteit.
- Dovidio, J.F., Glick, P. en Rudman, L.A. (2005). *On the nature of prejudice: fifty years after Allport*. Blackwell Publishing, Ltd.
- Duyvendak, J.W. en Veldboer, L. (2001). *Meeting Point Nederland*. Over samenlevingsopbouw, multiculturaliteit en sociale cohesie. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Duijvestijn, P. (2004). *De sportvereniging in de wijk*. Aan de slag met jongeren in de buurt. Den Haag: DSP-groep B.V. i.s.m. NOC*NSF; Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Evenblij, M (2007). *Respect!* Onderzoek naar sociale cohesie in Nederland. Amsterdam: Uitgeverij Aksant.
- Evers, M. (2007). *Cultuurparticipatie in de wijk*. De brug naar binding en betrokkenheid tussen etnische bevolkingsgroepen. Breda: NHTV Internationale Hogeschool Breda.
- Gemeente Dordrecht (2007). *Beleidskader Sport "Dordt Sport" 2007-2011* Een nieuw sportbeleid voor de gemeente Dordrecht. Dordrecht: Gemeente Dordrecht.
- Gemeente Dordrecht (2007). *Wielwijk sterk en weerbaar 2006-2015*. Dordrecht: Gemeente Dordrecht.
- Gieles, J., Doomernik, M., Vogel, K., Bremer, E en RM Interactive (2006). *De wetten van de vriendschap*. Psychologiemagazine, december 2006, p.14-22.
- Gommans, J. & SaintAulaire, J. de (2007). *Wijk Actie Plan Dordrecht : Wielwijk en Crabbehof*. Dordrecht: Maatschappelijke ontwikkeling/Wijkgericht Werken Gemeente Dordrecht.
- Hart, J. de (red.) (2002). *Zekere banden*. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Jarvie, G. (2006). *Sport, culture and society: an Introduction*. London: Routledge.
- Junger-Tas, J., Cruijff, M.J.L.F., Looij-Jansen, P.M. van de en Reelick, F. (2003). *Etnische minderheden en het belang van binding*. Een onderzoek naar antisociaal gedrag onder jongeren. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Klijn, C. de (2003). *Verwerking van advertenties*. Bij hoge en lage betrokkenheid en lage aandacht. Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Knop, P. de, Scheerder, J. & Vanreusel, B. (2006). *Sportsociologie*. Het spel en de spelers. 2^e druk. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.
- Land, M. van der (2005). Urban consumption and feelings of attachment of Rotterdams new middle class. In: *Sociological Research Online*, vol 10, p2.
- Marissing, E. van, Bolt, G. en Kempen, R. van (2004). *Stedelijk beleid en sociale cohesie in twee herstructureringswijken: Nieuw-Hoograven (Utrecht) en Bouwlust (Den Haag)*. Utrecht: Universiteit van Utrecht.
- Marlet, G. & Woerkens, C. van (2007). *Op weg naar Early Warning*. Omvang, oorzaak en ontwikkeling van problemen in de wijk. Utrecht: Atlas voor gemeenten.
- Matarasso, F. (1997). *Use or ornament?* The social impacts of participation in the arts. Comedia: Stroud.
- Meulen, van der R., Ruiters, S. & Utee, W. (2005). 'Bowling apart?' Vier vragen over Nederlandse sportclubs en omgang tussen arm en rijk. In: *Mens en Maatschappij, jaargang 80, nr 3*. p197-219.
- Meulen, van der R. (2007). *Brug over woelig water*. Lidmaatschap van sportverenigingen, vriendschappen, kenniskringen en veralgemeend vertrouwen. In: *Mens en Maatschappij, jaargang 82, nr 2*, p155-176.

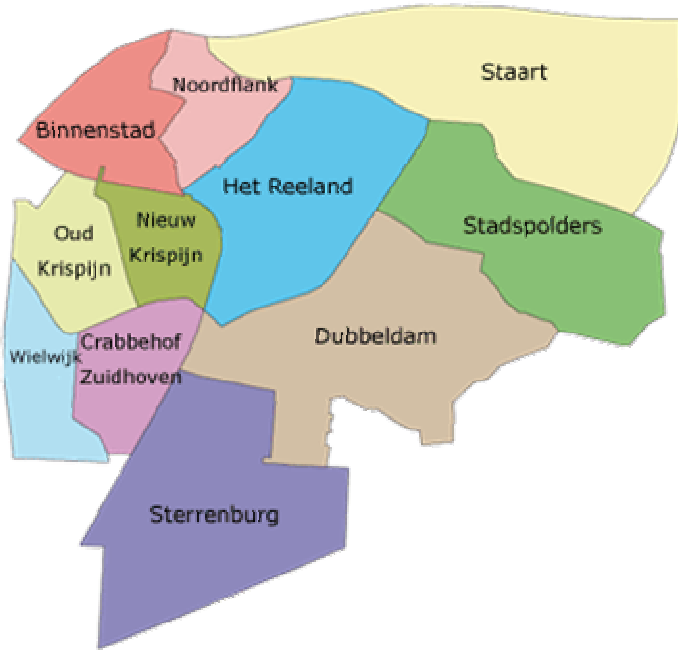
- NWO, Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (2000). *Stimuleringsprogramma sociale cohesie*. Brochure. Den Haag: Bureau Sociale Cohesie.
- NWO, Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (2003). *NWO-programma sociale cohesie*. Strategische nota sociale cohesie. Den Haag: Bureau Sociale Cohesie.
- Pinto, D. (2004). *Interculturele communicatie, conflicten en management*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Poel, H. van der & Roques, C. (1999). *Door sport verbonden?* De betekenis van sport voor de sociale opbouw van grootschalige nieuwbouwwijken. Tilburg: Universiteit van Tilburg,
- Poel, H. van der (2004). *Tijd voor vrijheid*. Inleiding tot de studie van de vrijetijd. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Scheerder, J., Pauwels, G. & Vanreusel, B. (2004). Sport en inburgering: een empirische analyse van de relatie tussen sportbeoefening en sociaal kapitaal. In: *Tijdschrift voor de sociologie, volume 25, nr 4*, p.417-450.
- Schendelen, M.C. van, Diest, M.J. van & Hellendoorn, M. (1991). *Sportaccommodaties in achterstandswijken*: een verkenning in het kader van sport en sociale vernieuwing. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Schuyt, K. (1997). *Sociale cohesie en sociaal beleid*. Drie publiekscolleges in De Balie. Amsterdam: Stichting uitgeverij De Balie.
- Spits (2007). Hoofdrol Bewoners. Minister van Justitie: Burgers kunnen problemen als in Slotervaart voorkomen. In: *Spits, 23 oktober 2007*.
- Steenhuis, S. (2005). Prettig wonen doe je zo! In: *Vitale Stad, nr 8*, p 26-27. Den Haag: Raad Business Information.
- Stroucken, L.H.M. (2006). *Thuis in de wijk*. Een kwantitatief onderzoek in Amsterdam naar de factoren die binding met de wijk bevorderen. Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Veenman, J., Bakker, C., Niekerk, M., Smeets, H.M.A.G., Snel, E., Uniken Venema, P., Veld, Th. en Vollebergh, W. (1999). *Maatschappelijke tweedeling en sociale cohesie*. Toekomstperspectief voor jeugd. Den Haag: Van Gorcum.
- VROM, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (2007). *Actieplan Krachtwijken*. Van Aandachtswijk naar Krachtwijk. Ministerie van VROM: Wonen, Wijken en Integratie.
- VWS, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2005). *Tijd voor Sport*: Bewegen, meedoen, presteren. Den Haag: Ministerie van VWS.
- W.J.H. Mulier Instituut (2003). *Kerngegevens sportdeelname*: Sportdeelname in Nederlandse gemeenten. Arko Sports Media.
- WRR, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2005). *Vertrouwen in de buurt*. Amsterdam: University Press Amsterdam.
- WRR, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2007). *Identificatie met Nederland*. Amsterdam: University Press Amsterdam.

Bijlagen

1. Plattegrond Wielwijk

In deze eerste bijlage wordt een overzicht gegeven van de wijken in Dordrecht met daarbij een toespitsing op de wijk Wielwijk. Hierin zijn de verschillende sportfaciliteiten en -voorzieningen uitgelicht.

Figuur 1: Wijkgericht werken Dordrecht

Bron: <http://cms.dordrecht.nl/dordt?waxtrapp=hplcoDsHaKnPvBJwEdE>, opgehaald op 10 januari 2008

Figuur 2: Schets Wielwijk

Bron: <http://cms.dordrecht.nl/dordt?nav=ojxikDsHaKpPsChzB>, opgehaald op 10 januari 2008.

2. Itemlijst interviews

In deze bijlage bevinden zich de vragenlijsten van de interviews. Alle interviews zijn voorafgegaan aan een introductie met daarin het voorstellen en kort het doel van het onderzoek. Ieder interview is afgesloten met eventuele op- en aanmerkingen van de geïnterviewden en het bedanken.

Gemeente Dordrecht

1. Welke problemen spelen er binnen de wijk Wielwijk?
2. Hebben deze problemen volgens u te maken met een geringe binding in de wijk? Zo ja, waarom? Zo nee, wat zijn volgens u de oorzaken?
3. Heeft u al eerder initiatieven genomen om de bindingen en de leefbaarheid en veiligheid in de wijken te vergroten en wat waren hiervan de resultaten?
4. In hoeverre gebruikt de gemeente (sport)voorzieningen om de wijk aantrekkelijk te maken en te behouden?
5. Wordt er rekening gehouden met tijdsverloop (kinderen worden ouder) en op welke manier?
6. Is er nu voldoende ruimte voor jongeren?
7. Zou sport volgens u een rol kunnen spelen bij sociale binding? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?
8. Wat is de hoofddoelstelling van het gevoerde sportbeleid?
9. Welke trends zijn er te onderscheiden in sportdeelname in de wijk Wielwijk?
10. In hoeverre worden sportverenigingen gestimuleerd door de gemeente?
11. Heeft de sportvereniging *primaire* aandacht van de gemeente en waarom?
12. Wordt de sportvereniging gezien als instrument om bepaalde sociale doelstellingen te bereiken? Zo ja, welke?
13. Is er sprake van een sterke wijkfunctie van de sportverenigingen?
14. Hoe wordt er vanuit de wijk gereageerd op de sportverenigingen?
15. Hoe wordt er omgegaan met sportbuurtwerk en wat voor rol speelt deze bij sociale opbouw?
16. Hoe wordt er vanuit de wijk gereageerd op deze activiteiten?
17. Hoe wordt er omgegaan met particuliere initiatieven omtrent sportactiviteiten? (bewoners die activiteiten willen organiseren)
18. Hoe staat u tegenover het ongeorganiseerd sporten op pleinen en trapvelden? (bevordering leefbaarheid en veiligheid, sociale contacten)

Bureau Sportstimulering

1. Wat voor soort activiteiten worden er in het kader van sportstimulering georganiseerd?
2. Zijn de activiteiten op een speciale groep gericht (naast verschil in leeftijdscategorieën), op een buurt of op de gehele gemeente?
3. Heeft u inzicht in de invloed die de activiteiten hebben op deze groep, buurt en gemeente? Zo ja, welke?
4. Werkt u bij de ontwikkeling van activiteiten samen met de sportverenigingen in de wijk of daarbuiten? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?
5. Werkt u bij de ontwikkeling van activiteiten samen met het opbouwwerk en/of jongerenwerkers? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?
6. Hoe wordt er vanuit de wijk gereageerd op deze activiteiten?
 - Zijn het telkens dezelfde mensen die deelnemen aan activiteiten?
 - Wat zijn de motieven van de bewoners om mee te doen aan de activiteiten en geven zij naderhand aan vaker deel te zullen nemen?
7. Kunt u de heersende sfeer tijdens de activiteiten omschrijven?
 - Hoe gaan de deelnemers onderling met elkaar om?
 - Is er sprake van groepsvorming en hoe is de samenstelling?
 - Spreken ze mensen van andere groepen aan?
 - Willen de deelnemers zich inzetten voor andere leden indien er problemen zijn?
 - Kunnen de deelnemers hun ideeën en meningen vrij uiten?
 - Worden deze ideeën en meningen ook gerespecteerd door andere deelnemers?

- Heeft u het idee dat de deelnemers betrokken zijn met elkaar, bij de wijk en/of haar bewoners?
8. Werkt u bij deze activiteiten met vrijwilligers?
 9. Welke motieven hebben deze vrijwilligers om mee te helpen bij de activiteiten? (sociale contacten/activiteit zelf/inzetten voor de wijk (vraag 12 van de enquête))
 10. Is er voor de buurtbewoners de mogelijkheid om inbreng te hebben bij de soort activiteiten die er plaatsvinden?
 11. Is er voor buurtbewoners de mogelijkheid om mee te helpen bij activiteiten? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?
 12. Wordt er vanuit de wijk gereageerd op deze mogelijkheid of worden zij gestimuleerd mee te helpen?
 13. Zijn er problemen te constateren binnen de wijk Wielwijk?
 14. Hebben deze problemen volgens u te maken met een geringe binding in de wijk?
 15. Zou sport volgens u een rol kunnen spelen bij sociale binding en betrokkenheid in een wijk en zo ja, op welke wijze zou sport deze rol kunnen vervullen en versterken? (georganiseerd of ook ongeorganiseerd)
 16. In hoeverre worden sportverenigingen gestimuleerd door de gemeente?
 17. Heeft de sportvereniging primaire aandacht van de gemeente?
 18. Wordt de sportvereniging gezien als instrument om bepaalde sociale doelstellingen te bereiken? Zo ja, wat denkt u dat daar de reden voor is?

Jongeren- en opbouwwerkers

1. Wat voor soort activiteiten worden er in het kader van opbouw/jongerenwerk georganiseerd?
2. Zijn de activiteiten op een speciale groep gericht, op een buurt of op de gehele gemeente?
3. Werkt u bij de ontwikkeling van activiteiten samen met andere organisaties/verenigingen in de wijk of daarbuiten? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?
4. Hoe wordt er vanuit de wijk gereageerd op deze activiteiten? (animo activiteiten en kwaliteit faciliteiten)
 - Zijn het telkens dezelfde mensen die deelnemen aan activiteiten?
 - Worden specifieke groepen benaderd voor deelname? (allochtonen, jongeren etc)
 - Op wat voor manier gaan verschillende groeperingen met elkaar om? (zowel etnisch als op leeftijd)
 - Hebben er incidenten voorgedaan tussen de deelnemers van activiteiten?
 - Wat zijn de motieven van de bewoners om mee te doen aan de activiteiten en geven zij naderhand aan vaker deel te zullen nemen?
5. Zijn er naar u mening voldoende faciliteiten voor bewoners? (kinderen/jongeren)
6. Werkt u bij deze activiteiten met vrijwilligers?
7. Welke motieven hebben deze vrijwilligers om mee te helpen bij de activiteiten? (sociale contacten/activiteit zelf/inzetten voor de wijk)
8. Is er voor de buurtbewoners de mogelijkheid om inbreng te hebben bij de soort activiteiten die er plaatsvinden?
9. Is er voor buurtbewoners de mogelijkheid om mee te helpen bij activiteiten? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?
10. Wordt er vanuit de wijk gereageerd op deze mogelijkheid of worden zij gestimuleerd mee te helpen?
11. Kunt u de heersende sfeer in de wijk omschrijven?
 - Hoe gaan de bewoners onderling met elkaar om?
 - Is er sprake van groepsvorming en hoe is de samenstelling?
 - Spreken ze leden van andere groepen aan?
 - Willen de bewoners zich inzetten voor andere bewoners indien er problemen zijn?
 - Kunnen de buurtbewoners hun ideeën en meningen vrij uiten?
 - Worden deze ideeën en meningen ook gerespecteerd door andere buurtbewoners?
 - Heeft u het idee dat de bewoners betrokken zijn bij de wijk en haar bewoners?
12. Zijn er problemen te constateren binnen de wijk Wielwijk?

13. Hebben deze problemen volgens u te maken met een geringe binding in de wijk?
14. Wat probeert het opbouwwerk/jongerenwerk hieraan te doen? Heeft u een idee wat de acties voor effect hebben op de bindingen en betrokkenheid van mensen in een wijk?
15. Zou sport volgens u een rol kunnen spelen bij sociale binding in een wijk en op welke wijze zou sport deze rol kunnen vervullen? (ongeorganiseerd/georganiseerd)
16. Hoe zou deze rol versterkt kunnen worden?

Interview sportverenigingen

1. Hoe wordt er vanuit de wijk gereageerd op sportvereniging?
2. Wat zijn de motieven van de bewoners om lid te worden?
3. Een sportvereniging bestaat voor een groot deel uit vrijwilligers. Welke motieven hebben deze vrijwilligers om mee te helpen?
4. Kunt u de heersende sfeer in de sportvereniging omschrijven?
 - Hoe gaan de leden onderling met elkaar om? (incidenten)
 - Is er sprake van groepsvorming en hoe is de samenstelling?
 - Spreken ze mensen van andere groepen aan?
 - Willen de leden zich inzetten voor andere leden indien er problemen zijn?
 - Kunnen de leden hun ideeën en meningen vrij uiten?
 - Worden deze ideeën en meningen ook gerespecteerd door andere leden?
 - Heeft u het idee dat de leden betrokken zijn bij de wijk en haar bewoners?

Wielwijk is door minister Vogelaar geselecteerd als krachtwijk.

5. Zijn er problemen te constateren binnen de wijk?
6. Hebben deze problemen volgens u te maken met een geringe binding in de wijk?
7. Zou sport volgens u een rol kunnen spelen bij de binding in een wijk en op welke wijze zou sport deze rol kunnen vervullen? (georganiseerd of ook ongeorganiseerd)
8. Heeft u een idee of uw vereniging bijdraagt aan bindingen en betrokkenheid in de wijk en/of in de gemeente? Zo ja, hoe zou deze bijdrage versterkt/bevordert kunnen worden?
9. Organiseert u ook activiteiten buiten het sporten om en wat is de reactie hierop zowel vanuit de leden als vanuit de wijk?
 - Zijn het telkens dezelfde mensen die deelnemen aan activiteiten?
 - Worden specifieke groepen benaderd voor deelname? (allochtonen, jongeren etc)
 - Op wat voor manier gaan verschillende groeperingen met elkaar om? (zowel etnisch als op leeftijd)
 - Hebben er incidenten voorgedaan tussen de deelnemers van activiteiten?
 - Wat zijn de motieven van de bewoners om mee te doen aan de activiteiten en geven zij naderhand aan vaker deel te zullen nemen?
10. Is er voor de buurtbewoners de mogelijkheid om inbreng te hebben bij de soort activiteiten die er plaatsvinden?
11. Is er voor buurtbewoners de mogelijkheid om mee te helpen bij activiteiten? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?
12. Wordt er vanuit de wijk gereageerd op deze mogelijkheid of worden zij gestimuleerd mee te helpen?

3. Enquête en verantwoording

In deze bijlage bevinden zich de enquête en de verantwoording van de vragen.

ENQUÊTE

1. Welke van de volgende sporten heeft u in de afgelopen 12 maanden in de wijk beoefend?

☐ aerobics/steps	☐ hardlopen/joggen	☐ skiën/langlaufen
☐ atletiek	☐ hockey	☐ squash
☐ badminton	☐ honkbal/softbal	☐ tafeltennis
☐ basketbal	☐ jeu de boules	☐ tennis
☐ biljart/poolbiljart/snooker	☐ kaarten	☐ vecht-en verdedigingssport
☐ bowling	☐ karting	☐ veldvoetbal
☐ bridge	☐ klimsport/bergwandelen	☐ volleybal
☐ dammen	☐ korfbal	☐ wandelsport
☐ danssport	☐ midget golf	☐ watersport/zeilen/surfen
☐ darts	☐ motorsport	☐ wielrennen/mountainbiken
☐ duiksport	☐ paardensport	☐ zaalvoetbal
☐ fitness conditie	☐ roeien	☐ zwemsport
☐ fitness kracht	☐ schaatsen	☐ anders, namelijk...
☐ golf	☐ schaken	
☐ gymnastiek/turnen	☐ schietsport/handboogschieten	
☐ handbal	☐ skeeleren/skaten	

2. Welke drie sporten heeft u het meest beoefend?

Sport 1:

Sport 2:

Sport 3:

3. Hoe vaak heeft u deze sporten de afgelopen 12 maanden beoefend?

Sport 1: ... keer

Sport 2: ... keer

Sport 3: ... keer

4. Indien u ook nog andere sporten heeft beoefend: hoe vaak was dit in de afgelopen 12 maanden?

... keer

5. In welk verband heeft u de bij vraag 2 genoemde sporten in de afgelopen 12 maanden beoefend?

	sport 1	sport 2	sport 3
Als lid van een sportvereniging	☐	☐	☐
Als lid/abonnee van een sportschool, fitnesscentrum, manege, klimhal of andere commerciële aanbieder	☐	☐	☐
Met abonnement vrij zwemmen/schaatsen	☐	☐	☐
Georganiseerd door bedrijf, in kader van bedrijfssport	☐	☐	☐
Georganiseerd door gemeente, sociaal-cultureel werk, sportbuurtwerk of welzijnswerk	☐	☐	☐
Deelnemer aan georganiseerde sportevenementen	☐	☐	☐
Tijdens (sport)vakantie	☐	☐	☐
In kader van schoolsport (buiten gymnastiekles)	☐	☐	☐
Ongeorganiseerd, met vrienden, familie en kennissen	☐	☐	☐
Ongeorganiseerd, alleen/individueel	☐	☐	☐
In ander verband, namelijk...	☐	☐	☐

6. Ik sport met vrienden die ik reeds daarvoor had?

Nee

Ja

7. Heeft u door het sporten nieuwe vrienden gekregen?

Nee

Ja

8. Geef aan in hoeverre de onderstaande elementen voor u van belang zijn om te gaan sporten?

1 = zeer onbelangrijk

2 = onbelangrijk

3 = neutraal

4 = belangrijk

5 = zeer belangrijk

	1	2	3	4	5
De kosten van de deelname	☐	☐	☐	☐	☐
De sport zelf	☐	☐	☐	☐	☐
Meer kennis opdoen over de sport	☐	☐	☐	☐	☐
Het is dichtbij	☐	☐	☐	☐	☐
De sfeer	☐	☐	☐	☐	☐
Contacten met mensen onderhouden/versterken	☐	☐	☐	☐	☐
Nieuwe mensen leren kennen	☐	☐	☐	☐	☐
Accommodatie en faciliteiten	☐	☐	☐	☐	☐
Meer vertrouwen te creëren in wat ik kan	☐	☐	☐	☐	☐
Me gelukkig en goed te voelen	☐	☐	☐	☐	☐
Het gevoel vrolijker te zijn	☐	☐	☐	☐	☐

9. In hoeverre is de aanwezigheid van bepaalde mensen van invloed op de mate waarin u zich thuis voelt bij het sporten?

1 = zeer onbelangrijk

2 = onbelangrijk

3 = neutraal

4 = belangrijk

5 = zeer belangrijk

	1	2	3	4	5
Mensen die ongeveer even 'goed' zijn	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen met dezelfde inzet	☐	☐	☐	☐	☐
Vrienden en/of bekenden	☐	☐	☐	☐	☐
Familieleden	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen met dezelfde humor	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen met vergelijkbare interesses	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen die ongeveer even oud zijn	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen van hetzelfde geslacht	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen van dezelfde afkomst	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk	☐	☐	☐	☐	☐

10. Heeft u de afgelopen 12 maanden onbetaald werk verricht voor een organisatie (vereniging, instelling of hulpdienst) in de buurt, los van familie en uw betaalde werk?

Ja, bij een sportvereniging *in* de buurt

Ja, bij een sportvereniging *buiten* de buurt

Ja, bij een activiteit van sportbuurtwerk/welzijnswerk *in* de buurt

Ja, bij een activiteit van sportbuurtwerk/welzijnswerk *buiten* de buurt

Ja, bij een ander soort organisatie/vereniging *in* de buurt

Ja, bij een ander soort organisatie/vereniging *buiten* de buurt

Nee (ga door naar vraag 13)

11. Hoe vaak heeft u de afgelopen 12 maanden onbetaalde werkzaamheden verricht?

eenmalig

af en toe in het jaar

1 tot 3 keer per maand

1 keer per week

meerdere keren per week

dagelijks

anders, namelijk...

12. Geef aan in hoeverre onderstaande elementen van belang zijn geweest bij de keuze om onbetaalde werkzaamheden te verrichten? (ga hierna naar vraag 14)

1 = zeer onbelangrijk

2 = onbelangrijk

3 = neutraal

4 = belangrijk

5 = zeer belangrijk

	1	2	3	4	5
Ik kom alleen voor de activiteit	☐	☐	☐	☐	☐
Vrije tijd nuttig besteden	☐	☐	☐	☐	☐
Nieuwe mensen leren kennen	☐	☐	☐	☐	☐
Gevoel iets te kunnen betekenen voor de vereniging/organisatie	☐	☐	☐	☐	☐
Zelf iets te leren	☐	☐	☐	☐	☐
Kende mensen die het ook deden	☐	☐	☐	☐	☐
Wilde graag aansluiting bij een groep	☐	☐	☐	☐	☐
Gevoel iets te kunnen betekenen voor de buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk....	☐	☐	☐	☐	☐

13. Wat zijn uw redenen om niet deel te nemen aan onbetaalde werkzaamheden?

- Het is mij nooit gevraagd
- Ik heb weinig aansluiting met de andere deelnemers
- Ik heb er geen tijd voor
- Ik heb slechte ervaringen met onbetaalde werkzaamheden
- Ik heb het gevoel dat ik niet iets te bieden heb
- Ik heb er nooit over nagedacht
- Ik voel mij niet op mijn gemak binnen de organisatie/vereniging
- Ik heb er geen speciale reden voor
- Anders, namelijk ...

14. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

1 = zeer oneens

2 = oneens

3 = neutraal

4 = eens

5 = zeer eens

	1	2	3	4	5
Ik heb behoefte aan contact met andere mensen tijdens het sporten	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het erg om samen te moeten werken met mensen van een andere afkomst.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het <u>niet</u> belangrijk dat mensen elkaar helpen bij problemen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk dat mensen elkaar kunnen vertrouwen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het <u>niet</u> belangrijk dat er activiteiten worden georganiseerd in de buurt.	☐	☐	☐	☐	☐
Het maakt mij niet uit met wie ik deelneem aan een sport.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het <u>niet</u> belangrijk dat ik mijn ideeën en meningen vrij kan uiten.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk dat ik iets kan betekenen voor de buurt/samenleving.	☐	☐	☐	☐	☐

15. Kunt u bij de volgende stellingen aangeven in hoeverre u het hiermee eens bent?

Met deelnemers worden de personen genoemd die je voor de activiteit nog niet kende.

1 = zeer oneens

2 = oneens

3 = neutraal

4 = eens

5 = zeer eens

	1	2	3	4	5
Ik heb nieuwe vrienden/kennissen gekregen door het sporten.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb nieuwe vrienden/kennissen gekregen van een andere afkomst dan de mijne.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik had <u>niet</u> als doel voor ogen nieuwe vrienden te maken tijdens het sporten	☐	☐	☐	☐	☐
Met de meeste deelnemers binnen de sport heb ik een goed contact.	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik deelnemers tegenkom dan groet ik ze.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ga wel eens bij deelnemer(s) op bezoek of zij komen bij mij op bezoek.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik neem deel aan andere (vrijtijds)activiteiten met de deelnemer(s)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben bereid de deelnemers te helpen indien ze hulp nodig hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb <u>niet</u> het gevoel dat ik bij de deelnemers terecht kan als ik hulp nodig heb.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat ik met de deelnemers kan praten over mijn problemen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat ik de deelnemers kan vertrouwen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat de andere deelnemers mij vertrouwen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ervaar problemen van andere deelnemers <u>niet</u> als mijn eigen probleem.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me op mijn gemak bij de andere deelnemers	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat de andere deelnemers zich op hun gemak voelen bij mijn aanwezigheid	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me als een deel van de familie bij de deelnemers.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me emotioneel gehecht aan de deelnemers	☐	☐	☐	☐	☐
De deelnemers betekenen veel voor mij.	☐	☐	☐	☐	☐

16. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen?

1 = zeer oneens

2 = oneens

3 = neutraal

4 = eens

5 = zeer eens

	1	2	3	4	5
In de wijk zijn voldoende mogelijkheden om andere wijkbewoners te ontmoeten	☐	☐	☐	☐	☐
In de wijk zijn onvoldoende sportvoorzieningen	☐	☐	☐	☐	☐

Er zijn bij de sportvereniging/openbare ruimten omgangsregels waaraan ik me moet houden.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat ik mij moet aanpassen aan de heersende omgangsregels	☐	☐	☐	☐	☐
Ik stoer mij <u>niet</u> aan het gedrag van andere mensen tijdens het sporten.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb soms het gevoel dat andere deelnemers bepaalde gesprekken hebben waar ik niet over mee kan praten.	☐	☐	☐	☐	☐
De deelnemers aan de activiteit zijn vriendelijk tegen mij.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel mij gerespecteerd door de deelnemers.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat ik mijn ideeën en meningen <u>niet</u> vrij kan uiten binnen de groep.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat mijn ideeën en meningen gehoord en geaccepteerd worden.	☐	☐	☐	☐	☐

17. Kunt u bij de volgende stellingen aangeven in hoeverre u het hiermee eens bent?

1 = zeer oneens

2 = oneens

3 = neutraal

4 = eens

5 = zeer eens

	1	2	3	4	5
Ik ben van plan lid te worden/blijven van een sportvereniging	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben van plan (vaker) deel te nemen aan sportactiviteiten in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Ik wil mij inzetten voor de sportvereniging/de wijk door af en toe een sportactiviteit te organiseren.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik wil mij inzetten voor de buurt door af en toe eens een buurtactiviteit te organiseren.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben <u>niet</u> van plan om (vaker) onbetaalde werkzaamheden voor een vereniging/organisatie te verrichten.	☐	☐	☐	☐	☐

18. Kunt u bij de volgende stellingen aangeven in hoeverre u het hiermee eens bent?

1 = zeer oneens

2 = oneens

3 = neutraal

4 = eens

5 = zeer eens

	1	2	3	4	5
Ik heb het gevoel vrolijker te zijn door de deelname aan sportactiviteiten.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb <u>niet</u> het gevoel dat mijn zelfvertrouwen stijgt door de deelname	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat ik meer inzicht krijg in wat ik kan.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat ik iets ga bereiken door deelname aan de sport.	☐	☐	☐	☐	☐

Hieronder volgen nog een aantal algemene vragen. Per vraag is maar één antwoord mogelijk.

19. Wat is uw geslacht?

- Man Vrouw

20. Wat is uw leeftijd in jaren?

_____ jaar

21. Bent u in Nederland geboren of in een ander land?

- Nederland
 In een ander land, namelijk...

22. Is uw moeder in Nederland geboren of in een ander land?

- Nederland
 In een ander land, namelijk...

23. Is uw vader in Nederland geboren of in een ander land?

- Nederland
 In een ander land, namelijk...

24. Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- Geen
 Lagere school, basis onderwijs, speciaal onderwijs
 LBO, VBO, VMBO basis/kader beroepsgerichte leerweg (LTS, ambachtsschool, huishoudsschool etc.)
 MAVO, VMBO theoretisch/gemengde leerweg (MULO, 3-jarig HBS)
 HAVO, MMS, HBS, VWO gymnasium, atheneum
 MBO (MTS, UTS, middelbare land-en tuinbouwschool, MEAO etc.)
 HBO (HTS, HEAO etc)
 Universiteit

25. Hoe ziet de gezinssamenstelling eruit?

- Alleenstaand
 Twee volwassenen, kind(eren) uitwonend
 Twee volwassenen, kind(eren) thuiswonend
 Eén-ouder met thuiswonend(e) kind(eren)
 Anders:

26. Hoeveel bedraagt uw netto maandinkomen per maand?

- minder dan 500 euro tussen 1500 en 2000 euro
 tussen 500 en 1000 euro meer dan 2000 euro
 tussen 1000 en 1500 euro

27. In welke wijk woont u?

....

Hieronder kun je eventuele opmerkingen en/of toelichtingen over dit onderzoek kwijt

.....
.....
.....

Dit is het einde van de vragenlijst. Nogmaals bedankt voor uw medewerking!

Verantwoording enquête

Vragen 1 t/m 4 zijn in eerste instantie bedoeld als een makkelijke vraag om de respondenten niet gelijk te overvallen met vragen, die het noodzakelijkst zijn binnen dit onderzoek. Daarnaast zijn deze vragen van belang om inzicht te krijgen in welke sporten er binnen de wijk beoefend worden en in welke frequentie dit plaatsvindt.

De 5^e vraag is bedoeld om te achterhalen in welk verband de sporten worden beoefend. In de data-analyse is deze vraag noodzakelijk om te kunnen bekijken of er een verschil is in de mate van binding, betrokkenheid en participatie van de respondenten.

Vragen 6 en 7 hebben betrekking op de vraag met wie ze sporten en of ze nieuwe vrienden hebben gemaakt door het sporten. Deze vragen geven een beeld over de relatie tussen sport en binding.

Vraag 8 betreft de aanleiding van de respondenten voor deelname aan sport. De data-analyse kan een indicatie geven over de belangrijkste elementen binnen de sport voor participatie.

De 9^e vraag is bedoeld om de behoeften van de respondenten te achterhalen. Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat de behoeften van mensen een belangrijke invloed hebben op de binding. Mensen die veel op elkaar lijken zouden een hoge mate van binding moeten tonen. Door deze vraag kan in de data-analyse bekeken worden of deze schaal behoeften inderdaad van invloed is op de binding.

De vragen 10 tot en met 13 hebben betrekking op het wel/niet uitvoeren van onbetaalde werkzaamheden en hun motieven hiervoor. Deze factor kan van invloed zijn op de binding en betrokkenheid van mensen.

Vraag 14 is bedoeld om te achterhalen wat de waarden van de respondenten zijn. In het literatuuronderzoek is gebleken dat ook de waarden een belangrijke invloed hebben op de binding van mensen. In de data-analyse kan dan bekeken worden of dit gegeven inderdaad correct is.

De 15^e vraag heeft betrekking op het ontstaan van bindingen en betrokkenheid tussen de deelnemers aan sport. De elementen die in deze vragen terugkomen, zijn gebaseerd op de operationalisering van de begrippen binding en betrokkenheid. In de data-analyse is het onder andere van belang dat deze schalen in relatie tot sportverband worden bekeken.

De 16^e vraag heeft betrekking op de stimulus- en situationele factoren bij het sporten. In het literatuur onderzoek is naar voren gekomen dat deze factoren van invloed zijn op de betrokkenheid van mensen. In de data-analyse is het dus van belang om te kijken of dit verband geconstateerd wordt.

Vraag 17 is bedoeld om de (toekomstige) participatie van mensen te achterhalen. In de data-analyse moet blijken of het sporten inderdaad leidt tot bindingen, betrokkenheid en een (toekomstige) participatie.

Vraag 18 is bedoeld om te achterhalen of individuele factoren van invloed zijn op de binding van mensen. Uit het literatuuronderzoek is namelijk gebleken dat individuele factoren van invloed zijn op de bindingen tussen mensen. In de data-analyse is het dan van belang om te kijken of dit verband inderdaad voorkomt.

De vragen 19 tot en met 27 zijn bedoeld om de achtergrondkenmerken van de respondenten te achterhalen. Om er voor te zorgen dat deze elementen niet van invloed zijn op de relatie tussen participatie, binding en betrokkenheid, worden deze variabelen in de data-analyse onder controle gehouden.

4 Analyse respondententen

In deze bijlage bevinden zich de tabellen behorend bij paragraaf 4.2.

Tabel 1: Sporten in de wijk

Sport	Frequentie	Frequentie
Aerobics	0	Klimsport/bergwandelen
Atletiek	0	Korfbal
Badminton	1	Midgetgolf
Basketbal	28	Motorsport
Biljartensnooker	11	Paardensport
Bowling	2	Roeien
Bridge	0	Schaatsen
Dammen	2	Schaken
Danssport	4	Schietsportenhandboogschieten
Darts	0	Skeelers/skaten
Duiksport	0	Skiën/langlaufen
Fitnessconditie	20	Squash
Fitnesskracht	9	Tafeltennis
Golf	2	Tennis
Gymnastiek/turnen	0	Vecht-en verdedigingssport
Handbal	0	Veldvoetbal
Hardlopen/joggen	20	Volleybal
Hockey	2	Wandelsport
Honkbal/softbal	3	Watersport, zeilen en surfen
Jeu des boules	2	Wielrennen/mountainbiken
Kaarten	37	Zaalvoetbal
Karting	0	Zwemsport

Tabel 2: Meest beoefende sporten.

Sport 1	Frequentie	Sport 2	Frequentie	Sport 3	Frequentie
Biljart/snooker	3	Geen	7	geen	18
Fitness kracht	2	Fitness conditie	8	Basketbal	13
Kaarten	6	Hardlopen/ Joggen	4	Biljart/ snooker	2
Schietsport/ handboogschieten	1	Kaarten	2	Fitness conditie	10
Vecht-en verdedigingssport	11	Schietsport/ handboogschieten	1	Fitness kracht	3
Veldvoetbal	61	Tafeltennis	6	Kaarten	12
		Veldvoetbal	1	Skeelers/ skaten	1
		Zaalvoetbal	55	Tafeltennis	11
Totaal	84		84		84

Tabel 3: In de wijk zijn voldoende sportvoorzieningen

Voldoende sportvoorzieningen	Frequentie	Cumulatief	Cumulatief %
Zeer oneens	15	15	17,9
Oneens	48	63	75
Neutraal	12	75	89,3
Eens	7	82	97,6
Zeer eens	2	84	100
Totaal	84		

Tabel 4: Redenen niet deelnemen aan onbetaalde werkzaamheden N=64

	Frequentie 'ja'
Het is mij nooit gevraagd	41
Ik heb weinig aansluiting met de andere deelnemers	0
Ik heb er geen tijd voor	4
Ik heb slechte ervaringen met onbetaalde werkzaamheden	2
Ik heb het gevoel dat ik niet iets te bieden heb	0
Ik heb er nooit over nagedacht	37
ik voel mij niet op mijn gemak binnen de organisatie/vereniging	0
Ik heb er geen speciale reden voor	2

Tabel 5: Motivatie voor onbetaalde werkzaamheden N=20

	Frequentie 'belangrijk/zeer belangrijk'
Ik kom alleen voor de activiteit	7
Vrije tijd nuttig besteden	11
Nieuwe mensen leren kennen	11
Gevoel iets te kunnen betekenen voor de vereniging/org.	17
Zelf iets te leren	16
Kende mensen die het ook deden	14
Wilde graag aansluiting bij een groep	10
Gevoel iets te kunnen betekenen voor de buurt	12

Tabel 6a: Kruistabel onbetaalde werkzaamheden en op bezoek gaan/komen

		Op bezoek gaan/komen		
		Nee	Ja	Totaal
Onbetaalde werkzaamheden	Nee	59 (92,2%)	5 (7,8%)	64 (100%)
	Ja	12 (60,0%)	8 (40,0%)	20 (100%)
Totaal		71 (84,5%)	13 (15,5%)	84 (100%)

Sig = 0,001

Tabel 6b: Kruistabel onbetaalde werkzaamheden en andere activiteiten

		Andere activiteiten ondernemen		
		Nee	Ja	Totaal
Onbetaalde werkzaamheden	Nee	54 (84,4%)	10 (15,6%)	64 (100%)
	Ja	6 (30,0%)	14 (70,0%)	20 (100%)
Totaal		60 (71,4%)	24 (28,6%)	84 (100%)

Sig = 0,000

Tabel 7a: Kruistabel onbetaalde werkzaamheden en emotioneel gehecht

		Emotioneel gehecht		
		Nee	Ja	Totaal
Onbetaalde werkzaamheden	Nee	61 (95,3%)	3 (4,7%)	64 (100%)
	Ja	18 (90,0%)	2 (10,0%)	20 (100%)
Totaal		79 (94,0%)	5 (6,0%)	84 (100%)

Sig = 0,381

Tabel 7b: Kruistabel onbetaalde werkzaamheden en betekenen veel voor mij

		Betekenen veel voor mij		
		Nee	Ja	Totaal
Onbetaalde werkzaamheden	Nee	60 (93,8%)	4 (6,3%)	64 (100%)
	Ja	17 (85,0%)	3 (15,0%)	20 (100%)
Totaal		77 (91,7%)	7 (8,3%)	84 (100%)

Sig = 0,217

5 Betrouwbaarheidsanalysen

In deze bijlage bevinden zich de betrouwbaarheidsanalysen van de verschillende factoren uit paragraaf 4.3.

Schaal binding passief

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik heb het gevoel dat ik de deelnemers aan de activiteit kan vertrouwen	14,7857	4,122	,791	,609
Ik heb het gevoel dat de andere deelnemers aan de activiteit mij vertrouwen	14,8571	4,293	,625	,657
Ik heb het gevoel dat ik bij deelnemers terecht kan als ik hulp nodig heb	14,9167	3,933	,595	,658
Ik ben bereid de deelnemers te helpen indien ze hulp nodig hebben	14,7143	5,122	,430	,726
Ik heb het gevoel dat ik met de deelnemers kan praten over mijn problemen	15,6786	4,052	,306	,822

Alpha = 0,741

Schaal binding actief sterk

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik ga wel eens op bezoek bij deelnemers of zij komen bij mij op bezoek	9,5952	5,593	,711	,710
Met de deelnemers neem ik deel aan andere activiteiten	8,9167	6,101	,621	,754
Ik heb het gevoel dat ik met de deelnemers kan praten over mijn problemen	8,9524	5,709	,610	,758
Als ik de deelnemers tegenkom maak ik een praatje met ze	8,5714	5,790	,544	,793

Alpha = 0,804

Schaal binding actief oppervlakkig

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Als ik de deelnemers tegenkom maak ik een praatje met ze	11,0833	2,776	,328	,562
Als ik de deelnemers tegenkom dan groet ik ze	10,5595	3,189	,682	,333
Ik had als doel voor ogen nieuwe vrienden te maken tijdens het sporten	11,4286	2,754	,333	,558
Ik ben bereid de deelnemers te helpen indien ze hulp nodig hebben	10,5000	4,229	,287	,573

Alpha = 0,580

Schaal betrokkenheid

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik voel me op mijn gemak bij de deelnemers van de activiteit	8,1667	5,418	,470	,893
Ik voel me een deel van de familie bij de deelnemers	8,8929	3,229	,747	,801
Ik voel mij emotioneel gehecht aan de deelnemers van de activiteit	9,2857	3,580	,848	,741
De deelnemers aan de activiteit betekenen veel voor mij	9,0833	3,788	,783	,772

Alpha = 0,852

Schaal participatie

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik wil mij inzetten voor de buurt door af en toe een buurtactiviteit te organiseren	10,3333	5,430	,804	,596
Ik wil mij inzetten voor de vereniging door af en toe een activiteit te organiseren	9,8571	5,570	,768	,619
Ik ben van plan om (vaker) onbetaalde werkzaamheden voor een vereniging/organisatie te verrichten	9,9643	7,384	,464	,788
Ik ben van plan (vaker) deel te nemen aan sportactiviteiten in de buurt	9,2024	9,103	,356	,822

Alpha = 0,780

Schaal individuele factoren

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik heb het gevoel dat ik meer inzicht krijg in wat ik kan	12,4167	2,246	,719	,633
Ik heb het gevoel dat mijn zelfvertrouwen stijgt door de deelname	12,4167	2,246	,628	,681
Ik heb het gevoel vrolijker te zijn door deelname	12,3333	2,249	,588	,705
Ik heb het gevoel dat ik iets ga bereiken door deelname aan de sport	12,4048	3,039	,366	,804

Alpha = 0,796

Schaal behoeften

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Mensen die even goed zijn is van invloed op thuis gevoel	9,5357	3,842	,477	,836
Vrienden en bekenden zijn van invloed op thuis gevoel	9,7262	3,575	,689	,735
Mensen met vergelijkbare interesses zijn van invloed op thuis gevoel	9,9286	3,441	,631	,762
Mensen die even oud zijn, zijn van invloed op thuis gevoel	9,8095	3,554	,747	,711

Alpha = 0,810

Schaal waarden

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik vind het belangrijk dat deelnemers aan de activiteit elkaar helpen	12,0000	4,554	,509	,741
Ik vind het belangrijk dat mensen elkaar kunnen vertrouwen	11,8929	3,928	,635	,675
Ik vind het belangrijk dat er activiteiten worden georganiseerd	12,2262	3,623	,648	,662
Het maakt mij niet uit met wie ik deelneem aan een activiteit	12,5595	3,527	,512	,755

Alpha = 0,765

Schaal stimulusfactoren

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik stoer mij niet aan het gedrag van andere deelnemers	7,5357	1,432	,535	,430
De deelnemers zijn vriendelijk tegen mij	7,2262	2,611	,494	,508
Ik heb het gevoel dat mijn mening gehoord en geaccepteerd worden in de groep	7,4762	2,590	,376	,619

Alpha = 0,632

Schaal situationele factoren

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
In de wijk zijn voldoende mogelijkheden om andere mensen te ontmoeten	7,7143	1,725	,426	,520
Er zijn bij de sportvereniging/openbare ruimten omgangsregels waar ik me aan moet houden	7,1071	2,796	,531	,411
Ik heb het gevoel dat ik mij moet aanpassen aan de omgangsregels	7,4405	2,611	,350	,575

Alpha = 0,598